

**YÜKSEK DENETİM KURUMLARI VE PARLAMENTO
KOMİSYONLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER**

SIGMA DOKÜMANLARI: No :33

**Çeviren:
İbrahim Çeliktaş
Uzman Denetçi
Eğitim ve Metodoloji Geliştirme Grubu**

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
SIGMA Programı	1
Önsöz	3
Açıklayıcı Özet	4
Arka Plan	4
İyi Uygulamalar	4
Birinci Bölüm: Giriş	7
Yüksek Denetim Kurumu ve Parlamento/Parlamento Komisyonları Arasındaki İlişkilerin Önemi	7
Raporun Faaliyet ve Amaçları	8
Teşekkür	9
İkinci Bölüm: Aday/Katılımcı Ülkelerde Durum	10
Yüksek Denetim Kurumu ile İlgili Parlamento/Parlamento Komisyonlarının Rolü	10
Yüksek Denetim Kurumu ile Düzenli İrtibata Sahip Parlamento Komisyonlarının Oluşumu ve Çalışma Biçimi	12
Yüksek Denetim Kurumu Çıktı/Sonuçlarının Değerlendirilmesinde Parlamento Komisyonlarının Rolü	16
Yüksek Denetim Kurumunun İşleyişinde Parlamento Komisyonlarının Rolü	19
Yüksek Denetim Kurumu ile İlgili Diğer Parlamento Komisyon Faaliyetleri	22
Üçüncü Bölüm: Tespit Edilen İyi Uygulama Örnekleri	26
Yüksek Denetim Kurumu Tarafından Gözönünde Bulundurulması Gereken Tavsiyeler ..	27
Yüksek Denetim Kurumu Yöneticilerinin Parlamento Üyeleri ile Tartışmayı İsteyebileceği Konular	29
Yüksek Denetim Kurumu ve Parlamento Arasındaki İlişkileri Doğrudan Etkileyen Faaliyetler	30
Parlamento Komisyonlarının Rollerini Daha Geniş Bir Biçimde Artırabilecek Faaliyetler	32
Ek 1: Yüksek Denetim Kurumu ve Parlamento Komisyonları Arasındaki İlişkilere İlişkin SIGMA Özet Bilgi Notları	34
Ek A: Kamu Hesapları Komisyonu Durum Tablosu	39
Ek B: Bir Parlamento Denetim Komisyonu Oluşturulurken Gözönünde Bulundurulacak Konulara İlişkin Kontrol Listesi	40
Ek 2: Avrupa Birliği Sayıştay ile Avrupa Birliği Komisyonları Arasındaki İlişkiler	43
Ek 3: Kanada Genel Denetçi Ofisi ile Parlamento Komisyonları Arasındaki İlişkiler	47
Ek 4: Danimarka'da Yüksek Denetim Kurumu ve Parlamento Komisyonlarının İlişkileri	51

Ek 5: İrlanda'da Yüksek Denetim Kurumu ve Parlamento Komisyonları Arasındaki İlişkileri	54
Ek 6: Parlamento Komisyonları ile Devlet Komptrolörü Arasındaki İletişim (İsrail)	58
Ek 7: Hollanda Denetim Mahkemesi (Sayıştay) ve Parlamento Komisyonları Arasındaki İlişkiler	63
Ek 8: Norveç Genel Denetim Ofisi ile Parlamento Komisyonları Arasındaki İlişkiler	67
Ek 9: Portekiz Denetim Mahkemesi (Sayıştay) ve Parlamento Komisyonları Arasındaki İlişkiler	71
Ek 10: İngiltere Kamu Hesapları Komisyonu	72
Ek 11: Yüksek Denetim Kurumları ve Parlamento Arasındaki İlişkiler Üzerine İrtibat Görevlileri Uzman Çalışma Grubu İçin SIGMA Kısa Bilgileri (Özellikle Amerika ve Avustralya Uygulamaları)	75

SIGMA PROGRAMI

SIGMA¹ -Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkelerindeki Yönetimin Geliştirilmesi için Destek- 1992 yılında Avrupa Topluluğu ve OECD tarafından oluşturulan ortak bir teşebbüstür. Teşebbüs geçiş sürecindeki 15 ülkede (10 aday ülke ve Batı Balkanlardaki 5 ülke) kamu yönetimi reform çabalarını desteklemekte ve Avrupa Topluluğu tarafından desteklenmektedir.

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Teşkilatı (OECD) ileri düzeyde pazar ekonomisine ve demokratik yönetime sahip 30 ülkenin kurmuş olduğu hükümetler arası bir kuruluştur. Kuruluşun üye olmayan ülkelerle işbirliğini düzenleyen birimi, Merkezi ve Doğu Avrupa ülkeleri ile eski Sovyetler Birliği ülkelerini yeniden yapılandırmak için çok geniş alan kapsayan ekonomik sorunlarla ilgili yardım ve tavsiyelerde bulunmak üzerinde yoğunlaşmıştır. Avrupa Topluluğu, Merkezi ve Doğu Avrupa'daki ortaklık ülkelerine, Avrupa Birliği Üyeliği yükümlülüklerini üstlenmeye hazır oldukları noktaya gelmelerinde destek olmak için büyük miktarda mali yardımda bulunmaktadır.

SIGMA, OECD'nin Kamu Yönetimi ve Bölgesel Gelişim Departmanı (GOV)² içerisinde faaliyetlerini yürütür. GOV kamu yönetimi ile ilgili olarak siyaset yapıcılara bilgi ve uzman analizi sağlar ve OECD üyesi ülkelerdeki kamu sektör yöneticileri arasındaki bilgi değişimini ve irtibatı kolaylaştırır. SIGMA, GOV'un çıktılarını ve ağını kullanarak yararlanıcı ülkelerin deneyimli kamu yöneticilerine, karşılaştırmalı ve teknik bilgilere ulaşma imkânını sağlar.

- SIGMA'nın başlıca görevi, reformları desteklemek ve bunu yapmak için bir dizi teknik yardım metotlarını hazır bulundurmaktır. SIGMA yararlanıcı ülkelerle aşağıdaki amaçları gerçekleştirmek için işbirliği içerisinde çalışmaktadır:
- İlgili komisyon servisleri ile mutabık kalınmış, iyi Avrupa uygulamalarını ve topluluk kazanımlarını yansıtan ana ilkeler ve metodoloji karşısında reform ihtiyaçlarını ve öncelikleri değerlendirmek.
- Karar yapıcılara ve yönetimlere, Avrupa standartlarını ve iyi uygulamaları karşılayan ve kamu sektörü çalışanlarının demokratik değerlere, etiklere bağlılığını ve kanun gücüne saygılarını arttıran organizasyonlar ve yöntemler oluşturmalarında yardım etmek.
- Yararlanıcı ülkelere yardımcı olmak ve bunlar arasında köprü görevi görmeyi, değerlendirme komisyonlarına iştiraki, paralel girdi ya da ek karşılaştırmalı görüş açısı sağlamayı içeren tamamlayıcı destek sağlayarak ve projelerin tasarımına yardımcı olarak yapıcı aktivitelerin koordinasyonuna katkıda bulunmak.

SIGMA çalışmaları için, profesyonel topluluk düşüncesini geliştirmek ve iyi fikirleri yaymak amacı ile esas itibari ile karşılaştırmalı bilgileri kapsayan web sayfası ve yayınlar biçiminde olmak üzere, iletişim araçlarına yatırım yaptı. Bununla birlikte 2000 yılından beri bu en alt düzeyde devam ettirildi. SIGMA, Mart 2002 tarihinden başlayarak Avrupa Birliği aday ülkeleri, Arnavutluk, Hırvatistan Yüksek Denetim Kurumları ile Avrupa Birliği Sayıştay Başkanlarının çalışma grupları ile ilgili haberleri içeren üçer aylık süreli haber

¹ Support for Improvement in Governance and Management in central and eastern european countries

² Public Governance and Territorial Development Directorate

bülteni çıkarmaya başladı. Hem haber bültenleri ve yayınların tamamı SIGMA'nın web sayfasından ücretsiz olarak indirilebilir.

SIGMA bütün çalışmalar süresince, hükümetler arası işbirliğini kolaylaştırmaya büyük önem vermektedir. Bu uygulama, Merkezi ve Doğu Avrupa'daki Kamu yönetimi uygulayıcılarının kendi aralarında ve bunların diğer demokratik ülkelerdeki meslektaşları ile iletişim ağının oluşturulması için lojistik destek sağlamayı içerir.

Adaylar:

2002 Eylül'ünde Avrupa Komisyonu ve OECD, SIGMA programının 2004 yılı sonuna kadar daha da genişletilmesi için görev ve yetki çerçevesi konusunda mutabık kaldılar. SIGMA uzmanlarından bir ekip Avrupa Birliği üyeliğine aday on ülke(Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Latvia, Lituanya, Polonya, Romanya, Slovakya ve Slovenya). ile çalışmalarına devam etmektedir. Faaliyetler Avrupa Birliğinin giriş öncesi fonlarının iyi bir şekilde kullanımına önem vererek ve Avrupa Birliği ikili eşleştirme programlarının tamamlanmasını hedefleyerek, aday ülke yönetimlerinin Avrupa Birliğine girişlerinin hazırlanması üzerinde yoğunlaşmakta ve mali kontrol, dış denetim, kamu hizmeti ve yönetim reformu aktivitelerini içermektedir.. İlave olarak Bulgaristan ve Romanya için bu ülkelerin özel nitelikli ihtiyaçlarına karşılık verebilmek için daha yoğun çaba sarf edilmektedir.

Batı Balkanlar

2001'de Avrupa Topluluğu, Batı Balkanlardaki beş ülkede (Arnavutluk, Bosna Hersek, Hırvatistan, Makedonya ve Yugoslavya Federal Cumhuriyeti) 2003 yılı sonuna kadar çalışmak üzere ikinci bir uzman ekip oluşturulmasını öngören SIGMA programı görev ve yetki çerçevesini kabul etti. Kamu hizmeti ve yönetsel reformuna, siyaset kapasitesinin desteklenmesine, kamu harcamaları yönetimine, mali kontrol/dış denetime ve kamu edinim ve imtiyazlarına özel olarak önem verilmektedir. Komisyon ayrıca SIGMA'dan vergi yönetimi ve uluslararası ticaret konusunda da çalışmasını istedi. Bu faaliyetler OECD Vergi Merkezi ve Ticaret Departmanı ile işbirliği içerisinde yürütülmektedir.

Batı Balkanlar anlaşması özellikle; bu ülkelerin SIGMA tarafından son 10 yıl içerisinde kurulan, Merkezi ve Doğu Avrupa'daki kamu yönetimi uygulayıcılarının iletişim ağı yoluyla, aday ülkelerin deneyimlerinden yararlanabilmelerine imkan tanımak amacı ile tasarlanmıştır.

Türkiye: SIGMA halihazırda ayrı Avrupa Topluluğu hibeleri ile kamu mali yönetimi, iç mali kontrol ve kamu ihale sisteminin geliştirilmesi ile ilgili olarak Türk Maliye Bakanlığına destek sağlamaktadır.

ÖNSÖZ

Bu SIGMA dokümanı; aday ülkeleri Avrupa Birliği nihaî üyeliğine hazırlama faaliyetlerinin bir parçası olarak, Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkeleri, Kıbrıs ve Malta Yüksek Denetim Kurumları ve Avrupa Birliği Sayıştay başkanlarının iletişim ağı için hazırlanan; Yüksek Denetim Kurumları ve Parlamento Komisyonları arasındaki ilişkilerle ilgili bir rapordan hazırlanmıştır. Bu doküman esas itibari ile bu kuruluşların yararlanması için hazırlanmıştır, fakat SIGMA onun daha da geniş bir kullanıcı kitlesine sahip olduğuna inanmaktadır. Bu dokümana en fazla katkı sırası ile Jacek Mazur ve Brian Vella tarafından temsil edilen Polonya Yüksek Kontrol Dairesi ve Malta Ulusal Denetim Ofisi, Avrupa Birliği Sayıştayından Jan Pieter Lingen ve Chris Cok, SIGMA uzmanı Harry Havens, eski SIGMA personeli BO Sandberg ve SIGMA personeli Nick Treen tarafından yapılmıştır. Arnavutluk, Bulgaristan, Hırvatistan, Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Latvia, Lituanya, Malta, Polonya, Romanya, Slovak Cumhuriyeti ve Slovenya Yüksek Denetim Kurumları; irtibat görevlilerinin çalışmalarına katılan ve raporun esasını oluşturmada değerli katkıları bulunan Yüksek Denetim Kurumlarıydı. Ayrıca rapor Kanada, Danimarka, İrlanda, İsrail, Hollanda, Norveç, Portekiz, İngiltere Yüksek Denetim Kurumları ve Avrupa Birliği Sayıştay ile SIGMA tarafından hazırlanan materyaller de içermektedir.

SIGMA bu çalışma kağıdını, içerdiği bilgilerin bu önemli ilişkiler düzeni içerisinde yer alan ya da meşgul olanlara büyük fayda sağlayacağı inancı ile yayımlamaktadır. Bir Yüksek Denetim Kurumunun çalışması ve Parlamento ile olan ilişkileri, sağlam bir hesap verme sorumluluğu zinciri ve kamu sektörü yönetiminin etkinliğinde anahtar faktörlerdir.

SIGMA katkıda bulunanlara ve iştirak eden kurumlara, elde edilen sonuçların okuyucuların istifadelerine sunulmasına izin vermeleri yanında, asıl raporu destekleyen bilgileri toplama, analiz etme, yararlı sonuçlara ulaşma ve raporu hazırlama çabaları için de teşekkür eder.

Bu doküman Avrupa Topluluğunun mali katkıları ile hazırlanmıştır. Burada açıklanan görüşler SIGMA'nın görüşleri olup hiçbir biçimde Avrupa Topluluğunun veya OECD'nin resmî görüşlerini yansıtmıyor şeklinde algılanamaz.

Daha fazla bilgi için lütfen aşağıdaki adresten SIGMA programının başkanı Bob Bonwitt ya da Baş Yönetici Nick Treen ile temasa geçiniz.

Bu ve benzeri diğer SIGMA Dokümanları SIGMA'nın www.oecd.org/sigma Internet adresinde mevcut bulunmaktadır.

AÇIKLAYICI ÖZET

Arka Plan

Bu SIGMA dokümanının elde edildiği rapor; SIGMA tarafından desteklenen, Malta ve Polonya Yüksek Denetim Kurumları yanında; Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkeleri, Kıbrıs, ve Malta Yüksek Denetim Kurumları ile Avrupa Birliği Sayıştayının işbirliğiyle hazırlanmıştır. Rapor; bu Yüksek Denetim Kurumu başkanlarının iletişim ağı içerisinde oluşan işbirlikçi faaliyetin bir ürünüdür. Amaç, iştirakçi Yüksek Denetim Kurumları ve kendi parlamentoları arasındaki ilişkileri (özellikle bu parlamentoların denetim komisyonlarını) incelemek-ve bu ilişkilerin her iki tarafın yararına geliştirilebileceği yollar önermek idi.

Mevcut durumla ilgili bilgiler, katılımcı Yüksek Denetim Kurumları ile yapılan anketlerden elde edildi. Cevaplar önemli farklılıklar gösterdi (Bkz.Bölüm 2). Diğer ülkelerle (Ekler 1-11) ilgili bilgiler de kullanılabilir iyi uygulamaları saptayabilmek amacı ile toplandı (Bkz.Bölüm 3).

Yüksek Denetim Kurumu başkanları (2001'de Limasol, Kıbrıs'ta yapılan yıllık toplantılarında) bu çalışmanın sonuçlarının geniş biçimde yayımlanmasına karar verdiler ve SIGMA bu dokümanı bu amacın gerçekleştirilmesi doğrultusunda hazırladı.

İyi Uygulamalar

Rapor, 3. bölümde yer alan ve toplanan bilgilerin analizine dayanan iki grup kabul edilebilir iyi uygulamalar içermektedir. Birinci grup düzenleme Yüksek Denetim Kurumları ile ilgili olup onların Parlamento ve Parlamento komisyonları ile tam olarak çalışmaya hazır olmalarını sağlamak için genel etkinliklerini arttırmayı amaçlar. Bunlar aşağıda belirtilen hususları içerir.

- Uygun denetim politika ve standartlarının belirlenmesi, benimsenmesi ve uygulanmalarının sağlanması.
- Denetim raporlarının açık ve öz, kurallara uygun, gerçeklere dayanan ve siyasi ifadelerden kaçınan biçimde yazılması.
- Uygun etik standartlarının belirlenmesi ve uygulanması.
- Denetim önceliklerini belirlerken Parlatentonun kaygılarının gerektiği ölçüde (fakat mutlak olarak) gözönünde bulundurulması.
- Hangi raporların Parlatentoya gönderileceğine karar verirken seçici olmak ve sadece parlatentonun ilgi alanına yarayacak ve neden Parlatentoya gönderildiğine ilişkin açık bir ifade taşıyan raporların Parlatentoya gönderilmesi.
- İletişimi kolaylaştıracak ve Yüksek Denetim Kurumunun Parlatento ile olan temasını koordine edecek ve Parlatentonun istek ve ilgi alanlarından Yüksek Denetim Kurumunun haberdar olmasını sağlayacak ayrı bir birim ya da kişinin tesisinin düşünülmesi.
- Önceki denetim bulgularının etkin ve sistemli bir şekilde izlenmesi ve önemli sorunlarla ilgili eylemsizlik durumlarının Parlatentoya bildirilmesi.
- Direkt olarak Hükümet politikaları ile ilgili yorum yapmaktan kaçınılması, fakat uygulama problemlerinin açığa çıkarılmasının bunların temelindeki politikalarla ilgili şüpheleri arttıracığının bilinmesi

İkinci grup tavsiyeler Parlamentonun Yüksek Denetim Kurumu ile çalışma ilişkilerini ve hükümet faaliyetleri üzerindeki gözetimini arttırmak için yapabileceği faaliyetleri içerir. Bu meseleler Parlamento üyeleri ile tartışılırken Yüksek Denetim Kurumları Parlamentonun anayasal görevlerini nasıl yerine getireceklerine ilişkin talimat veriyor görüntüsü içine girmemeye titizlikle dikkat ederler. Bu tavsiyeler aşağıdaki hususları kapsar.

- Devlet Denetim Yasasında Yüksek Denetim Kurumunun hem Parlamento hem de hükümetten bağımsızlığının temin edilmesi.
- Yüksek Denetim Kurumu başkanının Parlamentonun geniş desteği ve güvenini sağlayacak biçimde atanması.
- Yüksek Denetim Kurumunun mali durumunu izlemek (hükümet müdahalesi olmadan) ve performansını incelemek (fakat direkt olarak değil) üzere bir Parlamento Komisyonu görevlendirmek. Parlamento, Yüksek Denetim Kurumunun kendisi tarafından denetimine tabi kurumları incelerken uyguladığı standartlara uygun olarak denetlenmesini sağlamalıdır.
- Parlamento'ya sunulacak raporların çeşitlerinin, seçici olmak ve mümkün olduğunca Yüksek Denetim Kurumuna takdir hakkı vermek şartı ile, açık bir biçimde belirlemek.
- Yüksek Denetim Kurumunun, Parlamentonun önerdiği denetim konularını da içeren ilgi alanları hakkında bilgilendirilmesi, fakat denetim öncelikleri ile ilgili nihai kararların Yüksek Denetim Kurumuna bırakılması.
- Belirli nedenlerle sınırlandırılmadıkça bütün denetim raporlarının makul bir zaman dilimi içerisinde aleni hale getirilmesini istemek.
- Parlamento Komisyonlarının Yüksek Denetim Kurumu çalışmalarından yararlanma ve hükümeti izlemedeki önemli rollerinden dolayı Parlamento komisyonlarının işleyişi ile ilgili kurallar tesis etmek (Bkz.SIGMA pratik kontrol listesi, ek1, bölüm.B) ve onlara yeterli personel desteği sağlamak.
- Yüksek Denetim Kurumu raporlarının uygun Parlamento komisyonlarında seri olarak ele alınmasını temin etmek.
- Yüksek Denetim Kurumunun denetim raporlarında belirtilen sorunlara dikkat çekmek için Parlamento Komisyonlarının toplantıları önemli birer araç olabilir. Belirtilen özel nedenlerle sınırlandırılmadıkça Parlamento Komisyon toplantıları kamuoyu ve medyaya açık olmalı ve etkinliklerini en üst düzeyde yerine getirebilmeleri için Yüksek Denetim Kurumu ve denetlenen kurumdan görevliler toplantılara refakat etmelidirler. Parlamento Komisyon üyeleri bu gibi toplantılara gerektiğinde sorulacak soruları hazırlayarak ve ilave bilgiler edinerek hazırlanmalıdırlar.
- Parlamento Komisyonu toplantılarının sonunda varılan yargıya göre ya da diğer bir biçimde bir Parlamento Komisyonu Yüksek Denetim Kurumu raporuna cevap olarak kendi hareket tarzını başlatmayı uygun görebilir. Bu gibi faaliyetler mümkünse, etkinliklerini daha fazla attıracağı için Parlamento komisyon üyeleri arasındaki ortak kararı yansıtmalıdır. Gerek görülürse Yüksek Denetim Kurumundan yardım istenebilir. Hükümet, Parlamento Komisyonları ve Yüksek Denetim Kurumları tarafından yapılan raporlama ve diğer faaliyetlere yanıt vermekle yükümlü tutulmalı ve Parlamento Komisyonları ile Yüksek Denetim Kurumları hükümetin faaliyetlerini, gerekli işlemleri yerine getirip getirmediği bakımından izlemelidirler.

Yüksek Denetim Kurumları ve Parlamentolara yapılan bu tavsiyeler bir Yüksek Denetim Kurumu ve onun raporlama yaptığı parlamento arasında karşılıklı bir ilişkinin olması gerekliliğinden doğmaktadır. Bu iki önemli fakat ayrı kurum etkili yönetimin gerçekleştirilmesinde karşılıklı olarak destekleyici rollere sahiptirler. Parlamento çok büyük öneme sahip gözetim fonksiyonlarını Yüksek Denetim Kurumunun denetim çalışmalarını kullandığı ve bunlara güvendiği zaman en etkin biçimde yerine getirir. Benzer biçimde bir Yüksek Denetim Kurumu da parlamentoyu ve komisyonları; denetim sonuçlarının sunulduğu ve tartışıldığı bir zemin sağlayan ve ayrıca diğer kurumların, uygun düzeltici tedbirleri almalarını teşvik eden potansiyel müttefik olarak gördüğünde daha etkin olabilir.

BÖLÜM 1: GİRİŞ

1. Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkeleri, Kıbrıs ve Malta Yüksek Denetim Kurumları ile Avrupa Birliği Sayıştay başkanları 7-8 Aralık 2000 tarihinde Sofya'daki toplantılarında, Polonya Yüksek Kontrol Dairesinden ve Malta Ulusal Denetim Ofisinden, Yüksek Denetim Kurumları ve Parlamento komisyonları arasındaki ilişkiler üzerine bir rapor hazırlamalarını istediler (Malta'dan Brian Vella ve Polonya'dan Jacek Mazur ortak raportör olarak görevlendirildiler). Rapor başkanların Kasım 2001'de Kıbrıs'da yapılan gelecek toplantılarında sunulacaktı.

Yüksek Denetim Kurumu ve Parlamento/Parlamento Komisyonları Arasındaki İlişkilerin Önemi

2. Kamu fonlarının kullanımında hesap verme sorumluluğu, şeffaflık ve paranın değer karşılığı (Performansı) demokratik hükümetin temel öğeleridir. Yönetimdeki hükümetin vergi yükümlülerinin paralarını nasıl gözettikleri ile ilgili olarak parlamentoya ve genelde kamuoyuna hesap vermesi beklenir. Yüksek Denetim Kurumları bu gözetim sürecine hükümet tarafından yürütülen programlar, projeler, teşebbüsler ve diğer projelere ilaveten yöneticiler tarafından sunulan hesaplarla ilgili olarak bağımsız görüş, bilgi, güvence ve önerilerde bulunarak çok önemli katkıda bulunabilirler.

3. Dünyadaki bütün demokratik ülkelerde Yüksek Denetim Kurumları bu nedenlerle, raporlamalarının serbestçe ve bağımsız bir biçimde yapılmasını ve tavsiyelerine gereken önemin gösterilmesini ve bunlara göre hareket edilmesini sağlamaya çalışırlar. İdeal olanı Yüksek Denetim Kurumları ve Parlamentoların her ikisinin hükümetin Tutarlı bir hesap verme sorumluluğu sisteminin unsurları olmasıdır. Hükümet devlet bütçesinin Parlamento tarafından onaylandığı biçimde uygulanmasından sorumludur.

4. Kontrol ve inceleme görevinin bir parçası olarak parlamento devlet bütçesinin uygulanmasını inceler ve resmi olarak (ibra prosedüründe olduğu gibi) ya da gayri resmi olarak (dolaylı olarak) hükümetin bütçeyi uygulama biçimi ile ilgili siyasi görüş bildirir. Yüksek Denetim Kurumu, Parlamentonun bu rolüne denetim sonuçlarını açıklayarak katkıda bulunur.

5. Yüksek Denetim Kurumunun mesleki ve bağımsız bir kuruluş olarak kesin bir rol aldığı bu hesap verme sorumluluğunun temel amacı, kamu fonlarının düzenli ve etkin biçimde harcanmasını ve muhtemel eksikliklerin zamanında ve etkin biçimde düzeltilmesini garanti altına almaktır. Parlamentodan gelecek siyasi ilgi, hükümet üzerinde yeterli baskı kurulmasını sağlayacak ve eğer gerekli ise, denetim gözlemleri ile ilgili izleme faaliyetleri için olumlu katkı sağlayacaktır.

6. Dünya genelinde ülkeler arasında Yüksek Denetim Kurumları ve Parlamentolar arasındaki ilişkiler büyük oranda değişiklikler göstermektedirler. Yüksek Denetim Kurumu yasama organının veya yürütme organının bir parçası ya da her ikisinden de bağımsız olabilir. Bu değişiklikler tarihi, kültürel, politik ya da diğer etki ve faktörlerin sonucu olabilir. Hemen hemen bütün Yüksek Denetim Kurumları, kurumsal yapıları ve devlet yapısı içerisindeki yerleri ne olursa olsun, denetim süreci içerisinde açığa çıkan problemlerle ilgili düzeltici tedbirlerin alınmasında Parlamentonun ilgisini çekmenin önemi yanında bağımsızlıklarının temin edilmesinin önemini kabul etmektedirler.

7. Lima Deklarasyonunun “Denetim İlkeleri Rehberleri” başlıklı 16. bölümünde:

Yüksek Denetim Kurumları Anayasa tarafından denetim bulgularını yıllık ve bağımsız olarak Parlamento ya da diğer herhangi bir görevli kamu kuruluşuna raporlama görevi ile yetkilendirilmeli ve yükümlü tutulmalı; bu rapor yayımlanmalıdır. Bu durum raporların geniş kapsamlı yayılım ve tartışılmasını ve Yüksek Denetim Kurumu bulgularının uygulanması için elverişli ortamların oluşmasını sağlayacaktır.

8. Bu görüş INTOSAI Denetim Standartlarının Yüksek Denetim Kurumu ve Parlamento/Parlamento Komisyonları arasındaki ilişkilerle ilgili 56-63 bölümlerinde daha da geliştirilmiştir.

9. Raporun 5. tavsiyesi: Avrupa Birliği entegrasyonu bağlamında Yüksek Denetim Kurumlarının işleyişleri ile ilgili tavsiyeler (Başkanların Ekim 1999’da Prag’da yaptıkları toplantıda benimsenmiştir) şunu ifade etmektedir.

Yüksek Denetim Kurumları çalışmalarının sonuçlarını herhangi bir kısıtlama olmaksızın raporlayabilmelidirler. Raporlar Parlamento’ya sunulabilir ve kamuoyuyla paylaşılabilir.

10. Yüksek Denetim Kurumu ile Parlamento/Parlamento Komisyonları arasındaki ilişkilerin önemi Devlet Denetim Teorisi içerisinde de vurgulanmalıdır.

11. Yüksek Denetim Kurumları ile irtibatı olan Parlamento komisyonları bir çok ülkede tesis edilmişlerdir. Yüksek Denetim Kurumlarından farklı olarak bunların ana amacı, Yüksek Denetim Kurumunun gözlemlerini, bulgularını ve tavsiyelerini göz önüne alarak denetim raporlarını ayrıntıları ile incelemek ve Parlamento’ya Yüksek Denetim Kurumu tarafından denetlenen hükümet faaliyetleri ile ilgili kendi yorum ve tavsiyelerini sunmaktır. Parlamento Komisyonları genellikle kamusal hesap verme sorumluluğunu geliştirmenin ve Yüksek Denetim Kurumlarının rolünü güçlendirmenin bir aracı olarak görülmektedirler.

Bu rapor yukarıda bahsedilen görüşler esas alınarak hazırlanmıştır.

Raporun Faaliyet ve Amaçları

12. Rapor halihazırda Avrupa Birliği giriş süreci ile ilgili 14 Aday/Katılımcı ülkeyi içermektedir. Bu ülkeler, Yüksek Denetim Kurumu başkanları ve ilgili irtibat görevlileri toplantıları ile kendi Yüksek Denetim Kurumları için düzenli olarak organize edilen çalışma gurubu toplantılarına katılmaktadır. Bu ülkeler: Arnavutluk, Bulgaristan, Hırvatistan, Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Latvia, Lituanya, Malta, Polonya, Romanya, Slovak Cumhuriyeti ve Slovenya’dır.

13. Bu raporun amacı:

* Yüksek Denetim Kurumunun denetim raporlarını ve/veya diğer Yüksek Denetim Kurumu ile ilgili konuları düzenli olarak kullanan/tartışan Parlamento komisyonları ile Yüksek Denetim Kurumları arasında var olan ilişkilerin durumu ile ilgili olarak genel bir bakış açısı sağlamak.

* Yüksek Denetim Kurumları ile Parlamento komisyonları arasındaki ilişkilerdeki en iyi uygulamalar için tavsiyelerde bulunmak

* İleri düzeyde Yüksek Denetim Kurumu/Parlamento Komisyonları ilişkisine sahip bir grup Avrupa Birliği ülkeleri ile diğer ülkelerden, konu ile ilgili SIGMA dokümanlarını da kapsayan Yüksek Denetim Kurumu ve Parlamento Komisyonları ilişkisi ile ilgili örnek olay

çalışmaları sunmak. Bu çalışmaların, bu ülkelerin Yüksek Denetim Kurumu/Parlamento Komisyonları ilişkileri ile ilgili sistemlerini gözden geçirmek isteyen ülkelere başvuru kaynağı olarak işlev görmesini amaçlamak.

14. Mevcut durum ile ilgili bilgi toplamak için çalışmanın arka planını ve amaçlarını açıklayan bir mektupla birlikte bir anket bütün katılımcı Yüksek Denetim Kurumlarına gönderildi. Bütün Yüksek Denetim Kurumları anket sorularını eksiksiz olarak tamamladılar ve cevaplarını sundular . Cevapların bir özeti Bölüm 2’de yer almaktadır.

15. Avrupa Birliği Sayıştay’ı ve geleneksel olarak güçlü bir Yüksek Denetim Kurumuna ve iyi bir Parlamento/Parlamento Komisyonları çalışma ilişkisine sahip oldukları düşünülen ülkelerin Yüksek Denetim Kurumlarından, bu raporda örnek çalışma olarak yararlanılmak üzere, ülkelerindeki Yüksek Denetim Kurumu ve Parlamento komisyonları arasındaki ilişkilerle ilgili kısa bir rapor hazırlamaları istendi. Hemen hemen bütün Yüksek Denetim Kurumları bunu cevapladı. SIGMA bu çalışmaya ileri düzeyde Yüksek Denetim Kurumu/Parlamento Komisyonları geleneğine sahip Yüksek Denetim Kurumları üzerindeki kendi çalışması ile katkıda bulundu. Yüksek Denetim Kurumları ve SIGMA’dan alınan katkılar ek’lerde bulunmaktadır.

16. Üçüncü bölümde yer alan İyi Uygulamalara ilişkin tavsiye ve önerileri içeren çalışma büyük oranda SIGMA’nın katkılarına, tamamlanan anketlerin cevaplarına ve ülke bilgilerine dayanmaktadır. Ayrıca INTOSAI ve EUROSAI dokümanları ve diğer yazılı kaynaklardan da yararlanılmıştır.

Teşekkür

17. Malta ve Polonya yüksek Denetim Kurumlarından ortak raportörler bu çalışmadaki değerli katkılarından dolayı ve anketlere verdikleri cevaplardan dolayı bütün katılımcı/aday ülkelerin Yüksek Denetim Kurumlarına ve Kanada, Danimarka, İrlanda, İsrail, Hollanda, Norveç, Portekiz ve İngiltere Yüksek Denetim Kurumları ile Avrupa Birliği Sayıştayına teşekkürlerini ifade ettiler. Diğer ülkelerdeki uygulamalarla ilgili dokümanlar, uzman tavsiyeleri ve konu ile ilgili ayrıntılı tavsiyeler yanında; özellikle açıklayıcı özet ve iyi uygulamalar ile ilgili bölüm, Avustralya ve Amerika’daki Yüksek Denetim Kurumu/Parlamento Komisyonu ilişkileri ile ilgili dokümanları kapsayan yazılı katkılar, tavsiyeler ve öğütler SIGMA tarafından sağlandı.

18. ECA VE SIGMA’dan Jan Pieter Lingen ve Chris Kok’a ve özellikle Nick Treen, Esther Bright, Bo Sandberg ve Avrupa Birliği Temas Komisyonu Aday Ülkelerle İşbirliği Çalışma Grubunu temsil eden Iain Johnston’a özel olarak teşekkür ederiz. Onların destek, tavsiye ve yardımlarından büyük ölçüde yararlandı. Raportörler ayrıca Malta ve Polonya Yüksek Denetim Kurumlarından bu çalışmaya yardımcı olan bütün meslektaşlarına ve özellikle Elzbieta Sikoska ve Wlodzimierz Krzynowek’a teşekkür ederler.

BÖLÜM 2: ADAY /KATILIMCI ÜLKELERDE DURUM

19. Bu bölüm, Avrupa Birliğine aday ülkelerin ve diğer katılımcı ülkelerin Yüksek Denetim Kurumları tarafından Parlamentolarla ilgili olarak mevcut durumla ilgili bildirilen deneyimler ve bunların değişimini açıklar.

Yüksek Denetim Kurumu ile ilgili Parlamento ve Parlamento komisyonlarının rolü

Genel olarak Yüksek Denetim Kurumu ve Parlamento arasındaki ilişkiler

20. Dünyada, Yüksek Denetim Kurumunun genel statüsü ile ilgili olarak Parlamento ile ilişkilerin tesis edildiği usuller değişik biçimlerde gösterilebilir.

* Bazı Yüksek Denetim Kurumları resmi olarak yürütme erkine bağlı olabilir fakat çalışmalarının büyük çoğunluğu Parlamento'ya yöneliktir.

* Çoğu Yüksek Denetim Kurumu hem parlamentodan hem de yürütmeden bağımsız olarak düşünülür. Bu belki de en azından Avrupa'da en yaygın modeldir. Böyle bir model, yapılan işlerin zaman zaman büyük ölçüde parlamento ile ilgili olmasını engellemez.

* Diğer Yüksek Denetim Kurumları ise açık bir şekilde yasamanın parçasıdır. Bunların bir kısmı başlangıçta yürütme içinde teşekkül etmiş olup sonradan yasamaya transfer ettirilmişlerdir.

21. Yüksek Denetim Kurumu ve parlamento arasındaki ilişkiler bir çok ülkede son 20 ya da 30 yılda önemli derecede güçlenmiştir. Önceden bu tip ilişkiler ancak nadiren olmakta idi ve genellikle sadece yıllık raporun (genellikle gecikmiş olarak) ve belki de nadiren ayrıntılı denetim raporlarının sunulması ile ilgili idi. Bununla birlikte son yıllarda bu tip ilişkiler daha da önem kazanmaya hatta her geçen gün artmaya başladı. Bu değişiklik Parlamento üyelerinin denetim ile ilgili konularda bilgilerinin artmasına neden oldu. Bu aynı zamanda Parlamento'ya yönetim üzerindeki gözetim fonksiyonlarını daha etkin ve verimli bir biçimde yerine getirmesine yardımcı oldu.

22. Avrupa Birliğine aday/katılımcı ülkelerin çoğunda Yüksek Denetim Kurumları kendi Parlamentoları ile yakın ilişkilere sahiptirler. İlişkiler; Yüksek Denetim Kurumu başkanının atanması/azli, denetim raporlarının incelenmesi, yasa tasarılarının incelenmesi (özellikle mali kontrol alanlarında), Yüksek Denetim Kurumunun yıllık denetim programının ve faaliyetlerinin gözden geçirilmesi, belirli konularla ilgili denetim istekleri, Yüksek Denetim Kurumu bütçesinin onaylanması, Yüksek Denetim Kurumu ile ilgili yasa tasarılarının gözden geçirilmesi vb. alanlarla ilgili olabilir. İlişkiler direkt olarak Parlamento'ya ya da Parlamento komisyonları ile olabilir.

Yüksek Denetim Kurumu ile düzenli irtibatı olan Parlamento komisyonları

23. Yüksek Denetim Kurumları ve Parlamentolar arasındaki mevcut ilişkiler, büyük oranda yıllık denetim programları ve faaliyetlerin incelenmesi ile denetim bulgularının imkan dahilinde yerine getirilip getirilmediğinin izlenmesi ve incelenmesine dayanmaktadır. Bu faaliyetler öncelikle Parlamento Komisyonları tarafından yerine getirilmektedir.

24. Aday/katılımcı ülkelerin Yüksek Denetim Kurumları aşağıdaki Parlamento Komisyonları ile işbirliği yapmaktadır³:

-Yönetim ve ekonominin değişik dallarından sorumlu komisyonlar; mesela ekonomi, taşıma, tarım ve sağlık hizmetleri ile ilgili belirli konuda sorumluluğa sahip komisyonlar gibi (branş komisyonları olarak adlandırılırlar). Bu Parlamento Komisyonlarının ana fonksiyonu halihazırda parlamentonun tartışma konusunu oluşturan sorunları incelemek, hazırlamak ve parlamento ya da parlamento başkanı tarafından kendisine havale edilen konularla ilgili olarak görüş bildirmektir. Anayasa ve yasalar tarafından belirlenen alan içerisinde komisyonlar aynı zamanda belirli alanlardaki hükümet faaliyetlerinin parlamento incelemesini yapan kuruluşlar olarak çalışmaktadır.

-Esas itibari ile Devlet denetimi ile ilgili konulardan sorumlu komisyonlar (Denetim Komisyonları olarak nitelendirilirler), iki gruba ayrılabilirler:

-Kamu Hesapları Komitesi: Anayasa tarafından belirtilmesi ya da parlamento, bakan veya Yüksek Denetim Kurumu başkanı tarafından (Kıbrıs, Malta) kendilerine gönderilmesi şartı ile, esas itibariyle kamu hesapları ile ilgili bütün problemlerle ilgili olarak soruşturma yapmakla görevli komisyonlar.

-Parlamento adına Yüksek Denetim Kurumunun çalışmalarını inceleyen Devlet Denetim Komisyonu: Bunlar yıllık denetim programları ve faaliyetler hakkında görüş verir, sürekli olarak Yüksek Denetim Kurumunun performansını değerlendirir, denetim raporlarından bazılarını inceler ve Yüksek Denetim Kurumunun diğer Parlamento komisyonları ile olan ilişkilerini koordine etmeye çalışırlar. Zaman zaman bu komisyonlar ülkenin diğer teftiş ve kontrol kuruluşlarının da, bu kuruluşların Yüksek Denetim Kurumu ile işbirliğini sağlama yanında, işleyişinin incelenmesinden de sorumludur (Macaristan Devlet Denetim Komisyonu, Polonya Devlet Kontrol Komisyonu). Kısmen benzer bir çözüm; denetim sistemi ile ilgili sorunları, özellikle Yüksek Denetim Kurumunun faaliyetleri ve durumu ile ilgili sorunları karara bağlamak amacı ile, bütçe komisyonu içerisinde bir denetim komisyonu oluşturmaktır (Çek Cumhuriyeti)

-Esas itibari ile Yüksek Denetim Kurumunun bütçesi ile ilgili konulardan sorumlu komisyonlar: Yüksek Denetim Kurumunun bütçesinin onaylanması, Yüksek Denetim Kurumunun denetlenmesi için dışarıdan denetçiler atanması ve denetlenen hesapların incelenmesi (Malta Ulusal Denetim Ofisi Hesapları Komisyonu, Romanya'daki benzer komisyon).

25. Yüksek Denetim Kurumları bir ya da daha fazla Parlamento Komisyonu ile düzenli ilişkiler sürdürür. Aşağıdaki örnekler gösterilebilir.

- Değişik branş komisyonları ile işbirliği (Hırvatistan, Estonya, Latvia, Lituanya, Romanya)
- Değişik branş komisyonları ve Devlet Denetim Komisyonu ile işbirliği (Macaristan, Polonya)
- Esas itibari ile bir branş komisyonu ile işbirliği-Özellikle kamu mali meseleleri ile ilgilenen komisyon (Arnavutluk, Bulgaristan, Slovak Cumhuriyeti, Slovenya)

³ Parlamentonun iki meclisli olması durumunda müracaat hükümetin idaresinden sorumlu meclise yapılır.

- Esas itibari ile Kamu Hesapları Komisyonu ile (Kıbrıs, Malta) ya da bütçe komisyonu içerisinde yer alan denetim komisyonu ile işbirliği (Çek Cumhuriyeti)

Yüksek Denetim Kurumu ile Düzenli İrtibata Sahip Parlamento Komisyonlarının Oluşumu ve Çalışma Biçimi

Parlamento komisyonlarının oluşumu ve siyasi partilerin temsili

26. Yüksek Denetim Kurumu ile düzenli irtibata sahip Parlamento komisyonları diğer komisyonların teşkilini düzenleyen genel ilkelere bağlı kalınarak oluşturulurlar. Komisyonlar sadece parlamento üyelerinden oluşur. Diğer şahıslar komisyon tarafından talep edilir ya da davet edilirlerse katılabilirler. Genel olarak komisyon üyesi olmayan parlamento üyeleri oy hakkı olmamak üzere komisyon toplantılarına serbestçe katılabilirler.

27. Komisyon üyelerinin sayısı belirlenebilir (belirleme Parlamentonun mevcut iç tüzük hükümleri ile veya üyelerin seçilmesine ilişkin kararlarla olabilir). Uygulamada farklı aday/katılımcı ülkelerdeki değişik komisyonlarda bulunan Parlamento Komisyon üyelerinin sayısı bir başkan ve bir veya daha fazla başkan yardımcısı da dahil olmak üzere 7 ile 40 arasında değişmektedir.

28. Parlamento Komisyonlarının teşkili parlamento grupları arasında yürütülen müzakere prosedürlerinden doğmakta ve genellikle oransal temsil esasına dayanmaktadır. Başkan ve başkan yardımcılığına atanma genellikle bir siyasi uzlaşma konusudur. Uygulamada parlamento grupları, her ne kadar bu bir parlamento kararı ile onaylanmak zorunda ise de, parlamento komisyonunun diğer üyelerinin atanması ile de görevlidirler. Sonuç olarak komisyonların yapısı, genellikle iktidar partisi ya da koalisyonu temsil eden komisyon üyelerinin çoğunluğuna sahip olan parlamentonun siyasi yapısını yansıtır.

29. Parlamento ve Parlamento Komisyonlarının rolü esas itibari ile siyasi karakterlidir. Bununla birlikte siyasi karakterli olmayan ya da olmaması gereken; mesela Parlamento Komisyonlarının, Yüksek Denetim Kurumu ile ilgili konuları tartışmaları gibi, fonksiyonları da vardır. Aşağıdaki faktörler Yüksek Denetim Kurumu ile ilgili toplantıların politize olmamasının sağlanmasında yardımcı olurlar. a) Parlamento Komisyonlarının örgütlenmesinin parlamentonun iç tüzük hükümlerine göre işlemesi, b) Parlamento Komisyon toplantılarına tartışılan konulardan sorumlu görevlilerin ve diğer uzmanların katılımı, c) Parlamento komisyonlarına bütün siyasi partilerden katılımın sağlanması ve bütün üyelerin haklarının korunması, d) Her bir parlamento üyesinin anayasa ve diğer kanunlara bağlı ve saygılı kalması için vereceği yemin, e) Bazı ülkelerde parlamento üyeleri parlamento komisyon toplantılarını Yüksek Denetim Kurumu ile ilgili konuları tartışırken politize etmekten kaçınmaya çalışırlar f) Komisyonların özel olarak sadece Devlet Denetimi ile ilgili konulardan sorumlu olması durumlarında başkanlık görevinin zaman zaman muhalefet partisi temsilcisi tarafından yürütülmesi (Çek Cumhuriyeti, Malta, Polonya) veya başkan yardımcılığı görevinin muhalefetin bir temsilcisi tarafından yürütülmesi.

Parlamento komisyonlarının Yüksek Denetim Kurumu ile ilgili konuları tartışmak için toplanma sıklığı

30. Ülkelerin çoğunluğunda Yüksek Denetim Kurumları ve Parlamento Komisyonları arasında sık ve düzenli toplantılar yapma geleneği bulunmamaktadır. Böyle toplantılar esas itibari ile Devlet Denetimi ile ilgili konulardan sorumlu komisyonların olduğu (Kıbrıs, Macaristan, Malta) veya denetim raporlarının parlamento komisyonlarının çoğunluğu

tarafından incelenmesi geleneğinin bulunduğu (Polonya) Parlamentolarda olmaktadır. Parlamento Komisyonlarının Yüksek Denetim Kurumu ile ilgili konuları tartışmak için yaptıkları toplantıların yıllık sayısı Arnavutluk, Bulgaristan, Latvia ve Lituanya'da bir ile üç arasında değişmekte, Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Romanya, Slovak Cumhuriyeti ve Slovenya'da birkaç kez, Malta ve Macaristan'da 20 civarında, Kıbrıs'da 75 dolaylarında ve Polonya'da 75-100 arasında yapılmaktadır. Toplantıların tamamının Yüksek Denetim Kurumu ile ilgili meselelere ayrılması nadir olup genellikle sadece gündemin bir maddesini oluştururlar. Oturumun süresi tartışma konusunun ciddiyetine ve niteliğine göre değişir.

31. Genellikle Parlamentolarda Yüksek Denetim Kurumu ile ilgili konuları görüşmek için ayrı bir prosedür bulunmamaktadır. Denetim raporları hükümet ya da diğer devlet kuruluşları tarafından sunulan dokümanlara uygulanan benzer prosedürler takip edilerek incelenir. Genellikle, kanun hükümleri devlet bütçesinin denetimi ile ilgili olanlar dışında bu gibi raporların parlamento tarafından incelenmesini zorunlu kılmaz. Bu gibi durumlarda denetim raporlarının sadece bir kısmı Parlamento Komisyonlarının toplantılarında incelenir.

Parlamento komisyonlarının toplantılarının ne zaman geçerli olarak kabul edileceğine ilişkin örnekler

32. Genel olarak parlamento komisyonlarının toplantıları eğer üyelerin çoğunluğu mevcut olursa geçerli olmaktadır (Arnavutluk, Hırvatistan, Kıbrıs, Macaristan, Lituanya, Malta, Slovak Cumhuriyeti). Fakat bazen komisyon üyelerinin sadece üçte birinin varlığı yeter çoğunluk sağlamaktadır (Çek Cumhuriyeti, Estonya, Polonya). Parlamento komisyonu tarafından alınacak kararlar için mevcut üyelerin oylarının çokluğu gerekmektedir (Arnavutluk, Bulgaristan, Hırvatistan, Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Lituanya, Polonya, Malta, Romanya, Slovenya). Tek örnek Latvia'da mevcut üyelerin nitelikli çoğunluğu aranmakta ve diğer bir örnek Slovak Cumhuriyetinde ise sadece mevcut üyelerin değil bütün üyelerin mutlak çoğunluğu aranmaktadır.

Yüksek Denetim Kurumu başkanının Yüksek Denetim Kurumu ile ilgili Parlamento Komisyon toplantılarına davet edilmesi ya da katılma zorunluluğu

33. Genellikle Yüksek Denetim Kurumlarının başkanları ve diğer temsilcileri Yüksek Denetim Kurumları tarafından sunulan dokümanları inceleyen Parlamento Komisyonlarının bütün toplantılarına iştirak ederler (özellikle denetim raporları incelenirken). Ülkelerin büyük çoğunluğunda, her ne kadar yerine bir yardımcısını ya da diğer bir temsilcisini görevlendirebilirse de, Yüksek Denetim Kurumu başkanının Yüksek Denetim Kurumu ile ilgili toplantılara bizzat katılması alışılmış durumdur. Yüksek Denetim Kurumu temsilcilerinin derecesi normal olarak üst seviyede olmakta ve meselenin yapısına bağlı olarak değişmektedir (Tartışılan denetim yada konunun ciddiliği veya duyarlılığı).

34. Katılımın hak ya da ödev olması sorunu nadiren açık olarak belirtilmekte ve günlük uygulamalara bağlı olarak değişmektedir. En sık biçimiyle, Parlamento Komisyonları Yüksek Denetim Kurumu başkanını toplantıya katılması için davet ederler. Başkanının kendisinin veya bir temsilcisinin böyle bir toplantıya uygun görecekları diğer Yüksek Denetim Kurumu çalışanları ile birlikte katılabilecekleri öngörülür. Bu durumlarda yasal bakış açısını göz önüne aldığımız zaman Yüksek Denetim Kurumu başkanı ya da temsilcisinin katılımı zorunlu bulunmamaktadır. Bununla birlikte Yüksek Denetim Kurumu başkanı ya da temsilcisinin bu gibi toplantılara katılacağı umulur ve bu tip toplantılarda temsil edilmek Yüksek Denetim Kurumunun kendi yararınadır. Sadece bazı ülkelerde Yüksek Denetim Kurumu ile ilgili toplantılara katılım zorunlu kabul edilir (Arnavutluk, Lituanya, Polonya) ya da Parlamento komisyonu tarafından gerekli görülürse katılım zorunlu hale gelir (Çek Cumhuriyeti)

35. Uygulamada daha önce de belirtildiği gibi, aday/katılımcı ülkelerin çoğunda Parlamento komisyonları Yüksek Denetim Kurumları tarafından sunulan dokümanları düzenlilik temeline dayalı olarak incelemeyiz. Bunun için Yüksek Denetim Kurumu temsilcileri çoğunlukla komisyon toplantılarına katılmazlar. Yüksek Denetim Kurumu ile ilgili Parlamento Komisyon toplantıları, bazı ülkelerde yıllık denetim faaliyetleri ile ilgili yıllık raporların ve devlet bütçesinin uygulanması ile ilgili raporların incelenmesi ile sınırlandırılmıştır. Özel olarak ya da esas itibari ile Devlet Denetimi konularının tartışılmasından sorumlu komisyonların bulunduğu (Kıbrıs, Macaristan, Malta) ya da denetim raporlarının Parlamento Komisyonlarının çoğunluğu tarafından incelenmesi geleneğinin bulunduğu (Polonya) parlamentolarda daha sık toplantılar olmaktadır. Polonya'daki durum Yüksek Denetim Kurumu olan Yüksek Kontrol Dairesine bütün Parlamento komisyon toplantıları bildirildiği için farklıdır. Bundan dolayı bir kişinin toplantıya katılım hakkı yada ödevinin olup olmadığı bir toplantının konusunu teşkil eder. Yüksek Kontrol Dairesi başkanı ya da yetkili kıldığı bir temsilcisinin Yüksek Kontrol Dairesi ile ilgili toplantılara katılması zorunludur; diğer konularla ilgili olarak komisyon toplantılarına davet edilir (Uygulamada Yüksek Kontrol Dairesinin temsilcileri bütün Parlamento komisyon toplantılarının % 60-70'ine katılmaktadırlar).

Yüksek Denetim Kurumu ile ilgili Parlamento Komisyon toplantılarına genel olarak katılan diğer şahıslar

36. Bütün aday/katılımcı ülkelerin ilgili bakanlıklarının Maliye Bakanlığının da dahil olduğu yüksek düzey temsilcileri, Parlamento Komisyonlarının Yüksek Denetim Kurumu ile ilgili toplantılarının hemen hemen hepsine katılırlar. Genellikle Parlamento Komisyonlarının isteği üzerine bakanlıklar ve diğer devlet dairelerinin ve kurumlarının başkanları rapor sunmak ve bilgi sağlamakla yükümlüdürler. Bunlar kendi çalışma alanları ile ilgili meseleleri inceleyecek olan Parlamento Komisyonlarının toplantılarına iştirak etmek zorunda olup; uygulamada çoğunlukla vekilleri tarafından temsil edilmektedirler. Genel kurala göre, Parlamento Komisyonu bunlardan görevleri ile ilgili olarak, yazılı veya sözlü bilgi isteme hakkına sahiptir ve Parlamento Komisyon toplantısına katılanlar için dürüst olma ve komisyonun incelediği konularla ilgili olarak yararlı göreceği her hangi bir bilgiyi vermeyi reddetmeme veya saklamama zorunluluğu bulunmaktadır. Bakanlar ve diğer devlet kuruluşlarının başkanlarının denetim raporlarını tartışmaları ve Parlamento Komisyonlarının üyeleri tarafından sorulan sorulara cevap vermesi istenir (Yanlarında uzman getirebilirler ya da yardımcıları veya yetkili temsilcileri tarafından temsil edilebilirler). Bu hükümet görevlilerinin davet edildiklerinde her ne kadar katılmamaları cezalandırılabilir değil ise de, hazır bulunmaları zorunludur (Medya kamuoyunun dikkatini onların yokluğuna çekebilir ve bazı zamanlar böyle görevliler parlamento önünde siyasi olarak sorumlu tutulabilirler). Malta örneğinde, bir bakan için Parlamento Komisyonu toplantısına katılımının istenmesi alışılmış bir durum değildir. Genellikle daimi sekreterin (Bakanlığın başı) ya da diğer bir kamu kuruluşunun yöneticisinin, öncelikle denetim konularından sorumlu tutulacak kişiler oldukları için, böyle toplantılara katılmaları istenir.

37. İlave olarak Parlamento Komisyonu mesleki, sosyal hatta siyasi kuruluşların temsilcileri gibi diğer kişileri de istenen bilgi ya da açıklamaları vermeleri için davet edebilir. Parlamento Komisyonu danışman sıfatı ile faaliyet göstermek üzere sürekli ya da geçici olmak üzere uzmanlar davet edebilme yetkisini de haiz bulunmaktadır. Hükümet dışından davet edilen uzmanların Parlamento Komisyon toplantılarına katılmaları beklenir.

Parlamento komisyonlarının destek personeli

38. Her bir Parlamento Komisyonu genellikle idari işlerden (Organizasyon konuları, koordinasyon ve idari vazifeler) sorumlu bir (nadiren iki ya da üç) personele sahiptir. Bir komisyon mesleki uzmana ihtiyaç duyduğunda genellikle üç tip çözüm vardır: Bazı ülkelerde destek personel hem idari hem de danışmanlık görevi görür (Arnavutluk, Kıbrıs, Estonya); Diğer ülkelerde komisyonlar ya kendi danışmanlarına sahiptirler (Bulgaristan, Macaristan, Latvia, Lituanya); ya da parlamento sekreteryasının oldukça uzmanlaşmış personelinin yardım isteyebilirler (Arnavutluk, Hırvatistan, Polonya), Parlamento komisyonları ücretli olarak harici uzman da çalıştırabilirler.

Parlamento Komisyon toplantılarına medya ve kamuoyunun katılımı

39. Biçimsel olarak aday/katılımcı ülkelerdeki parlamentolarda medya çalışanlarının ve kamu oyunun Parlamento Komisyon toplantılarına katılımları ile ilgili olarak iki durum bulunmaktadır.

- Parlamento Komisyon toplantıları nadiren çok özel nedenlerden dolayı kapalı tutulabileceği durumlar dışında alenidir ve bu yüzden medya ve kamuoyu bu toplantılara katılabilirler (Bulgaristan, Hırvatistan, Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Latvia, Malta, Romanya, Slovak Cumhuriyeti, Slovenya)
- Parlamento komisyon toplantıları aleni değildir fakat medya çalışanları ve diğer ilgili gruplar bu toplantılara katılabilmek için rahatça izin alabilirler (Arnavutluk, Estonya, Lituanya, Polonya)

40. Uygulamada, medya çalışanları ve kamuoyu Parlamento Komisyon toplantılarına genellikle açık olsun ya da olmasın katılabilirler. Yetkili parlamento servisi böyle bir katılımı olanaklı kılmak için uygun koşulları sağlamaya çalışır, örneğin kamuoyunu toplantı tarihi ve gündemi hakkında bilgilendirir.

41. Gerçekte, bu fırsat sıklıkla kullanılmaz. Çoğu ülkelerde medya ve kamuoyu parlamento Komisyonu toplantılarına nadiren iştirak ederler (Kıbrıs ve Malta'da medya daima hazır bulunur, Polonya'da sıklıkla yer alır). Belirli ülkelerde Parlamento servisi her bir toplantının ayrıntılarını belirten bülten yayımlayarak halkı bu gibi toplantıların içeriğinden haberdar etmeye çalışır (Latvia, Lituanya, Polonya).

Yüksek Denetim Kurumu ile ilgili Parlamento Komisyon toplantılarına yer veren medya haberleri

42. Medya haberleri televizyon ve radyo röportajlarını, gazete ve dergi haberleri ile Internet haberlerini kapsar. Yüksek Denetim Kurumu ile ilgili Parlamento Komisyonlarını ilgilendiren haberlerin kapsamı, konuların kamuoyu ile olan ilgisine bağlıdır. Gazeteciler böyle toplantılara nadiren katılırlar ve makaleleri oldukça kısa olur. Kamu menfaatlerini ilgilendiren önemli toplantılar daha yakından izlenir ve böyle toplantılara katılan katılımcılarla zaman zaman röportajlar yapılır. Haber ajansları tarafından önemli haberler düzenli olarak bildirilir. Sadece birkaç ülkede, Yüksek Denetim Kurumu ile ilgili Parlamento komisyonlarının haberlerine yer veren medya haberlerinin kapsamı yeterli olarak görülebilir (Kıbrıs, Slovenya).

Yüksek Denetim Kurumu Çıktı /Sonuçlarının Değerlendirilmesinde Parlamento Komisyonlarının Rolü

Parlamentoya gönderilen ve Parlamento Komisyonları tarafından incelenen Yüksek Denetim Kurumu raporlarının sayısı

43. Yüksek Denetim Kurumunun nihaî ürünleri, uygulanabilecek önemliliğe sahip denetim bulgularını ve tavsiyelerini içeren denetim raporlarıdır. Denetim raporları hükümetin genel ya da belirli mali tabloları, devlet kuruluşlarının, şirketlerin ya da diğer kamu kurumlarının mali tabloları, performans raporları, soruşturmalar ve yasa taslakları ve Yüksek Denetim Kurumunun görev ve yetki çerçevesi içerisinde kalan diğer konular üzerine hazırlanır. Yüksek Denetim Kurumu tarafından hazırlanan raporların en yaygın olan tipleri mali uygunluk ve Performans raporlarıdır. Son yıllarda performans denetimlerine çoğu Yüksek Denetim Kurumu tarafından daha fazla önem verilmeye başlanmıştır. Yüksek Denetim Kurumları yıllık raporlarında kendi faaliyetlerinin bir raporunu da verirler.

44. Bazı Yüksek Denetim Kurumları önemliliği olan her bir denetim bulgusu ile ilgili olarak ayrı bir rapor verirler. Diğer Yüksek Denetim Kurumları değişik denetim bulguları ile ilgili olarak tek bir rapor hazırlarlar. Bir denetim raporunda belirtilen konuların çeşitliliği bir Yüksek Denetim Kurumu ile diğeri arasında, hatta aynı denetim kurumunun bir raporu ile diğeri arasında büyük oranda değişebileceğinden dolayı burada bir Yüksek Denetim Kurumu ile diğeri arasında bir karşılaştırma yapma amaçlanmadığı gibi böyle bir karşılaştırma yapılamaz. Ayrıca yapılan iş miktarı söz konusu Yüksek Denetim Kurumunun büyüklüğüne göre de değişir. Farklı Yüksek Denetim Kurumlarında çalışanların sayısı (Bölgesel ofisler dahil) 100'den az kişiden (Kıbrıs; Estonya, Malta), birkaç yüz kişiye (Çek Cumhuriyeti, Macaristan), ya da daha fazla kişiye kadar değişir (Polonya, Romanya). Yüksek Denetim Kurumu çalışanlarının sayısı büyük oranda ilgili ülkenin büyüklüğüne ve Yüksek Denetim Kurumunun anayasa ve kanunlar çerçevesinde yetkili olduğu faaliyet alanına bağlı olarak değişir.

45. Genel olarak anayasa ve kanunlara göre Yüksek Denetim Kurumları temel denetim raporlarını Parlamentoya sunmakla yükümlüdürler. Özellikle; kendi faaliyetleri ile ilgili yıllık rapor, devlet bütçesinin uygulanması ile ilgili ve Parlamento tarafından istenen denetimlerle ilgili raporlar anayasa ve kanunlar gereği hazırlanır. Bazı durumlarda kamu hesapları üzerine görüş bildirme, devlet varlıklarının korunması ve kullanımı üzerine bir rapor ve kamu borçları üzerine bir rapor da meclise sunulur. Çek Cumhuriyetinde Yüksek Denetim Kurumu bütün denetim raporlarını Parlamentoya sunmakla yükümlüdür.

46. Parlamento tarafından alınan bütün denetim raporları Parlamento Komisyonları tarafından incelenmez. Parlamento Komisyonları öncelikle Parlamento tarafından incelenmeleri zorunlu olan raporları düzenli olarak incelerler. Bundan başka Parlamento Komisyonları yapılması istenen denetimlere ilişkin raporları (yapıldığı durumlarda) ve bunlardaki önerileri inceler.

47. Ülkelerin çoğunda Parlamento Komisyonları alınan denetim raporlarının yarısından fazlasını incelemez. Sözü edilen durumlar aşağıda belirtilmiştir.

- Parlamento Komisyonları her yıl önemli miktarda denetim raporu alır (örnek olarak; 40, 60 ya da 200) ve yıl boyunca yaptıkları toplantılarda bunların büyük kısmını ayrıntılı olarak incelerler (Kıbrıs, Macaristan, Polonya). Benzer biçimde Malta’da yıllık denetim raporu (büyük oranda hükümetin mali raporunun denetimi ve özel mali denetimlerle ilgili çeşitli kısımlardan oluşur) ve bağımsız performans ve araştırma raporları yaklaşık 20 toplantıda incelenir. 2001 yılında kabul edilen yeni usullere göre Parlamento Komisyonu ve Yüksek Denetim Kurumu yıllık raporlarda yer alan konulardan sadece belirli bölümlerin (önemli olarak değerlendirilenlerin), diğer özel raporlardan ayrı olarak, parlamento komisyonları tarafından incelenmesine karar verdiler.
- Parlamento komisyonları önemli miktarlarda denetim raporu alırlar ve aldıkları bu raporların sadece çok cüzi bir kısmını denetlerler (çek Cumhuriyeti, Estonya, Latvia, Slovak Cumhuriyeti).
- Bazı ülkelerde denetim bulgularının önemli bir kısmı yıllık raporda ve/veya devlet bütçesinin uygulanmasına ilişkin denetim raporunda yer alır. Bunlar Parlamento Komisyonları tarafından bir, iki, ya da üç toplantıda incelenir (Arnavutluk, Bulgaristan, Romanya).
- Bazı zamanlar Parlamento Komisyonları yaptıkları çeşitli toplantılarda çok sayıda denetim raporları incelerler (örnek olarak; yaklaşık 70, 120 ya da 900). Bunların çoğu ayrıntılı niteliktedir (Örnek; mali tabloların denetimi ve yerel hükümet ve hükümet birimlerinin mali işlemleri ile ilgili olanlar). Bu gibi örneklerde bunların pek azı derinliğine incelenebilmektedir (Hırvatistan, Lituanya, Slovenya).

Yüksek Denetim Kurumu denetim raporlarının Parlamento Komisyonları tarafından incelenmesi ve Yüksek Denetim Kurumu ile ilgili Parlamento Komisyon raporları

48. Denetim raporlarının Parlamento Komisyonları tarafından incelenmesinden amaç Yüksek Denetim Kurumunun gözlemlerini, bulgularını ve tavsiyelerini göz önüne almak ve/veya Parlamento ve denetlenen kuruma gerekli karar ve tedbirleri alabilmelerinde yardımcı olabilmek için kendi görüş ve tavsiyelerini sunmaktır. Böylece hükümet ve denetlenen kurum üzerinde eksiklikleri düzeltmek için zamanında ve gerekli tedbir almaları amacı ile baskı kurulmuş olur. Böyle bir inceleme sistemi sayesinde denetlenen kurumların hesap verme sorumluluğu da artar.

49. Bütün Katılımcı/Aday ülkelerde parlamento komisyonları denetim raporlarını inceler, değerlendirir ve analiz eder (ya da en azından tartışmadan not eder). Hemen hemen bütün durumlarda uygulanan prosedür, toplantılarda ele alınan ve tartışılan diğer belgelerdeki prosedürlerle aynıdır. Kural olarak toplantı öncesinde denetim raporları, komisyon üyelerinin vakıf olabilmeleri amacı ile komisyona teslim edilir. Bazı zamanlar komisyonlar toplantı öncesi ilave bilgi ve belge isteyebilirler.

50. Denetim raporlarını inceledikten sonra, bazı Parlamento Komisyonları Parlamenta kendi görüşlerini, yorumlarını ve tavsiyelerini içeren rapor hazırlarlar (Hırvatistan, Romanya, zaman zaman Kıbrıs), ya da Parlamenta karar tasarısı sunarlar (Latvia). Bu durumlarda Parlamento Komisyonları eğer azınlık üyeler ısrar ederlerse onların görüşleri ile ilgili olarak da rapor hazırlarlar. Macaristan’da Parlamento Komisyonları bir Yüksek Denetim Kurumu kararı ile ilgili olarak ret ya da kabul gibi şekli bir karar alır bu karar Parlamenta gönderilir. Diğer Parlamento komisyonları denetim raporlarını incelerler, fakat bu kararlar Parlamento

Komisyonu oturumlarında ifade edileceği için resmi bir karar olmaz (Arnavutluk, Bulgaristan, Estonya, Lituanya, Malta ve Slovenya). Malta örneğinde, Kamu Hesapları Komitesinin oturumlarının birer sureti çıkarılır ve bir kopyası Yüksek Denetim Kurumuna ve bunların özetleri de denetlenen kurumlara gönderilir. Diğer Parlamento Komisyonları denetim raporlarını not alırlar fakat resmi olarak tartışmazlar (Slovak Cumhuriyeti). Çek Cumhuriyetinde, Yüksek Denetim Kurumu raporlarını tartışan ve karar tasarısı öneren Bütçe Komisyonunun alt komisyonudur. Bütçe komisyonu genellikle alt komisyonun önerileri üzerine hareket eder ve Parlamento'ya karar tasarılarını sunar. Diğer örneklerde, kararlar sadece yıllık faaliyet raporları ile ilgili olarak alınır fakat denetim raporları ile ilgili olarak alınmaz (Bulgaristan, Slovenya)

51. Polonya'da, ilgili Parlamento Komisyonu denetim raporunu bir karar almak suretiyle değerlendirebilir fakat bu uygulamada nadiren yapılır (toplantı tutanaklarında ifade edilmiş olduğu için genellikle bahsedilir). Ayrıca denetim raporunun içeriğine ve yargılarına bağlı olarak Parlamento Komisyonu aşağıdaki hususları kabul edebilir:

- Komisyonun önerilerini içeren bir “yapılması gerekenler” yazısı göndermek: Yapılması gerekenler Bakanlar Kuruluna, bakanlara ya da diğer merkezi devlet kuruluşlarına gönderilebilir. Alıcılar yapılması gerekenlere 30 gün içerisinde kendi görüşlerini yazarak cevap vermek ve Parlamento (Sejm) başkanını bilgilendirmek zorundadır.
- Parlamento Komisyonunun belirli konulardaki değerlendirmelerini içeren bir “görüş” bildirmek: Bu görüş yazısı yapılması gerekenlerde olduğu gibi aynı kuruluşlara gönderilebilir. Cevap zorunlu değildir fakat Parlamento Komisyonu “görüş” de belirtilen konularla ilgili olarak bir durum değerlendirmesi isteyebilir (30 gün içerisinde).

52. Parlamento komisyonları tarafından kabul edilen “yapılması gerekenler” ve “görüşler” genellikle denetim raporlarının incelenmesinin ardından hazırlanır ve zaman zaman Yüksek Kontrol Dairesinin denetim raporlarına direkt olarak göndermeler içerirler. “Yapılması gerekenler” ve “Görüşler” e verilen cevaplar, devlet kuruluşlarının bunlara ilişkin verdiği performans raporları ile birlikte Parlamento Komisyonlarının oturumlarında incelenir. Eğer cevap verilmesi gereken sürede verilmez ya da verilen cevap memnun edici görülmez ise, Parlamento Komisyonu “yapılması gerekenler” ya da “görüşler” i tekrar geri gönderebilir, Parlamento Başkanına tatmin edici olmayan cevabın reddedilmesi için teklifte bulunabilir ya da Parlamentonun ilgili kararı için bir taslak sunabilir.

Denetim Raporlarının Parlamento Komisyonları ve Yüksek Denetim Kurumları Tarafından İzlenmesi

53. Aday/Katılımcı ülkelerin çoğunluğunda Yüksek Denetim Kurumu veya Parlamento Komisyonu ya da her ikisi tarafından yürütülen bazı izleme biçimleri vardır (Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Malta, Polonya, Romanya, Slovak Cumhuriyeti ve Slovenya). Diğer bazı Yüksek Denetim Kurumları ve Parlamento Komisyonlarında ise, kural olarak Yüksek Denetim Kurumu raporları ile ilgili izleme prosedürü yürütülmez.

54. İzleme prosedürlerinin biçimleri farklı olup içerikleri, çeşitleri ve dereceleri bir ülkeden diğerine değişiklik gösterir.

- Denetçiler denetlenen kurumun faaliyetlerinde bir önceki denetimden bu yana ne tür gelişmeler olduğunu kontrol etmek zorundadır (bir çok ülkede bu görev Yüksek

Denetim Kurumunun denetim yöntemleri ve planlama prosedürleri içerisine alınmıştır).

- Denetim raporunda yer alan bir problem çözülmez ise, konu takip eden yılın denetim raporuna alınacaktır (Kıbrıs, Macaristan)
- Parlamento Komisyonu, denetim bulgu ve tavsiyeleri üzerine değişik devlet kuruluşlarından rapor vermelerini isteyebilir. Parlamento Komisyonu bir denetim raporuna dayanarak, hükümetten, bakanlıklardan ya da diğer merkezi devlet kuruluşlarından belirli talepleri gerçekleştirmesini isteyen bir karar alabilir. Özellikle Parlamento Komisyonu Yüksek Denetim Kurumu tarafından belirtilen eksikliklerin düzeltilmesini ve Komisyonun alınması öngörülen düzeltici tedbirler ve bunların sonuçları ile ilgili olarak bilgilendirilmesini isteyebilir. Böyle bir kararın muhatabı olan kuruluşun Parlamento Komisyonuna belirtilen süre içerisinde bilgi vermesi ya da açıklama yapması gerekir (Çek Cumhuriyeti, Polonya, Slovak Cumhuriyeti).
- Parlamento'ya sunulan Parlamento Komisyon raporu Yüksek Denetim Kurumu tarafından önerilen tedbirlerin izlenmesi ile ilgili olarak somut öneriler içerebilir (Örnek, Romanya).
- Bir çok ülkede, faaliyetleri, düzensizlikleri ve yetersizlikleri açıklanan kamu fonları yöneticilerinin Yüksek Denetim Kurumuna, açıklanan düzensizlikler ve yetersizliklerin giderilmesine yönelik çözüm önerileri içeren bir rapor sunma zorunlulukları bulunmaktadır (cevap raporu).

Yüksek Denetim Kurumunun İşleyişinde Parlamento Komisyonlarının Rolü

Parlamento Komisyonunun Yüksek Denetim Kurumunun denetim programını inceleme ve değişiklik yapabilme ve Yüksek Denetim Kurumundan denetim, soruşturma ve diğer incelemeler talep edebilme hakkı.

55. Hemen hemen bütün Yüksek Denetim Kurumları yıllık denetim programlarını hazırlamada makul bir oranda bağımsızlığa sahiptirler. Bazı Yüksek Denetim Kurumları çalışma planlarının hazırlanmasında herhangi bir biçimde Parlamento ya da Parlamento komisyonları tarafından müdahaleye uğramazlar (Arnavutluk, Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Malta). Diğer Yüksek Denetim Kurumları belli ölçüde etkilenirler. Bununla birlikte Yüksek Denetim Kurumları tarafından yürütülen çalışmaların büyük bir kısmı Yüksek Denetim Kurumunun öncelikleri ve kararlarına bağlı olarak yürütülür.

56. Parlamento ve Parlamento Komisyonlarının bir Yüksek Denetim Kurumunun programı üzerindeki etkileri, yıllık denetim programını inceleme veya onaylama ya da ek denetimler talep edebilme yetkileri biçimlerinde görülebilir.

- Hırvatistan'da Devlet Denetim Yasası hükümlerine göre Temsilciler Meclisi Yüksek Denetim Kurumunun yıllık denetim programı önerisini onaylamalıdır (Uygulamada Yüksek Denetim Kurumunun yıllık programına hiçbir zaman etki etmemektedir).
- Slovenya'da Yüksek Denetim Kurumu çalışma planına Parlamentodan 5 öneri dahil etmek zorundadır. Bu önerilerin ikisi muhalefet milletvekillerinden ve diğer ikisi de Parlamento Komisyonlarından alınır.
- Macaristan'da Yüksek Denetim Kurumu başkanı yıllık denetim programının kapsamını Devlet Denetim Komisyonuna danıştıktan sonra belirler.
- Polonya'da Yüksek Kontrol Dairesi Kanununa göre "Yüksek Kontrol Dairesi görevlerini Parlamento'ya sunulan dönemsel planlar çerçevesinde" yürütür.

Devlet Kontrol Komisyonu yıllık denetim planını kendisi tarafından onaylanacağı zaman tartışır.

- Çek Cumhuriyeti’nde, Denetim Faaliyet Planı onaylandığı zaman Temsilciler Meclisinin ve Senatonun bilgisine sunulur (Yüksek Denetim Kurumu başkanı aynı zamanda Bütçe Komisyonu içinde Denetim Faaliyet Planı ile ilgili kişiyi de belirtir).

57. Bazı ülkelerde ilave denetimler talep edebilme imkânı da bulunmaktadır.

- Bazı örneklerde, Parlamentonun dairelerinden sadece birisi bir denetim ya da diğer bir inceleme talep edebilir, fakat Parlamento komisyonları tek başına talepte bulunamazlar (Bulgaristan-yılda üç denetime kadar), Hırvatistan, Macaristan, Lituanya, Romanya ve Slovak Cumhuriyeti). Parlamento Komisyonlarının Parlamento Genel Kurul oturumlarını, Yüksek Denetim Kurumuna yıllık denetim programlarını değiştirme ya da çalışma planına yeni bir konu dahil etmesi için talimat verme ortamına dönüştürme imkânı vardır. Bununla birlikte bu gibi talimatlar çok nadir olarak görülür.
- Polonya’da Yüksek Kontrol Dairesi Yasasına göre, Yüksek Kontrol Dairesi, denetimleri Parlamento ya da yetkili kurullarının talimatı üzerine” gerçekleştirir. Talimatlar Yüksek Kontrol Dairesi için bağlayıcıdır. Parlamento Komisyonunun talebi Komisyonun bir denetimin Yüksek Kontrol Dairesi tarafından gerçekleştirilmesi için bir kararı onaylayacağı zaman vuku bulur. 1999 yılında Parlamento ve yetkili kurullarının isteği üzerine 14 denetim, 2000 yılında ise 5 denetim gerçekleştirilmiştir.
- Latvia’da Parlamento Araştırma Komisyonu, Parlamentonun (Saeima) görevlendirmesi çerçevesinde bir denetimin yapılmasını isteme yetkisine sahiptir.

58. Bundan başka bir çok aday/katılımcı ülkede Parlamento komisyonlarının (hatta bireysel olarak Parlamento üyelerinin) denetim konularına ilişkin önerilerde bulunması gibi resmî olmayan uygulamalar bulunmaktadır. Bu öneriler Yüksek Denetim Kurumu başkanı yada kurulunun takdirine bağlı olarak Yüksek Denetim Kurumu denetim programına alınabilirler. Bu gibi öneriler her ne kadar zorunlu değil ise de, Yüksek Denetim Kurumları tarafından ciddiyle incelenir ve uygun biçimde cevaplandırılır. Öneriler genellikle Yüksek Denetim Kurumu ile ön görüşme yapıldıktan sonra sunulur. Bazı Yüksek Denetim Kurumları bu gibi önerileri makul ve görev alanları içerisinde kaldığı sürece hiçbir biçimde reddetmeyeceklerini belirtirler. Örneklerle açıklarsak, 1996 yılından 2000 yılı sonuna kadar Çek Cumhuriyeti Yüksek Denetim Kurumu 24 talep aldı ve bunların 13’ünü kabul etti. Polonya’da Yüksek Kontrol Dairesi Başkanı her yılın ilk yarısında gelecek yılın denetim konularına ilişkin önerilerle ilgili olarak Parlamento Meclis Başkanına başvurur. Parlamento komisyonları genellikle bu imkânı değerlendirirler. 2000 yılında komisyonlar 43 tanesinin kısmen ya da tamamen değerlendirildiği 46 öneri yaptılar (ayrıca komisyonlar Yüksek Kontrol Dairesinin denetim faaliyetlerini denetim isteklerinde bulunmak sureti ile etkilerler).

59. Herhangi bir ülkede, Parlamento ya da Parlamento komisyonlarının denetimlerin Yüksek Denetim Kurumu tarafından planlanmasını yada yerine getirilmesini önlediğine ilişkin, bariz bir kanıt bulunmamaktadır. Teorik olarak bu resmî ya da resmî olmayan biçimlerde, örneğin Yüksek Denetim Kurumu üzerinde politik baskı uygulayarak ya da bütçe ödeneklerini tehdit etmek suretiyle mümkün olabilir. Resmî veto yetkisinin kullanıldığına ilişkin örnek bulunmamaktadır. Bununla birlikte eğer bir Parlamento Komisyonu, iktidar ya da koalisyon partileri tarafından kontrol edilirse, hükümetin siyasi menfaatine aykırı gördüğü denetimlerden kaçınmada menfaati olacağı için, resmi olmayan ikna tarzları ciddi bir tehdit oluşturabilir. Bu risk iktidarın siyasi olgunluğuna bağlı olarak değişecektir.

Parlamento Komisyon Toplantıları Öncesinde ve Sonrasında Yüksek Denetim Kurumu ve Parlamento Komisyonu Arasındaki Görüşmeler

60. Bir çok ülkede Parlamento komisyon toplantılarının öncesinde ve sonrasında Yüksek Denetim Kurumu ve Parlamento Komisyonu arasında toplantılar yapılır. Bunlar Yüksek Denetim Kurumu raporları ve diğer sorunlar ile ilgili Parlamento komisyon toplantılarını kapsar. Belirli Yüksek Denetim Kurumları bu gibi görüşmeler yapmazlar (Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Latvia, Lituanya, Malta, Romanya, Slovak Cumhuriyeti). Diğer Yüksek Denetim Kurumları Parlamento komisyonları ile daha sık görüşme imkânına sahiptirler (Arnavutluk, Hırvatistan, Macaristan, Polonya, Slovenya).

61. Görüşmeler gelecek Parlamento Komisyon toplantısının gündeminde olacak; Yüksek Denetim Kurumu tarafından toplantıdan önce Parlamento Komisyonuna önerilerin soruların listelenmesini (Malta), ek doküman, açıklama ve bilgi verilmesini (Latvia, Polonya), Parlamento Komisyon raporlarının ön incelemesini de (Bulgaristan) içeren Yüksek Denetim Kurumu raporları ile ilgili, daha detaylı bilgilerin elde edilmesine (Arnavutluk, Hırvatistan), işbirliğine ve toplantılara hazırlanmaya (Romanya, Slovak Cumhuriyeti), yönelik olurlar. Macaristan'da Yüksek Denetim Kurumu, denetimin sona ermesinden ve ilgili raporun Parlamento Komisyonuna sunulmasından altı ay önce Parlamento Komisyonunu bilgilendirir.

62. Yüksek Denetim Kurumu-Parlamento Komisyonu görüşmelerinin ana konusunu denetim raporları oluşturur. Denetim faaliyetlerinden ortaya çıkan sonuçlar zaman zaman Parlamento komisyonlarının belirli problemlerin üzerine yönelmesine neden olurlar. Ayrıca, Yüksek Denetim Kurumları zaman zaman Yüksek Denetim Kurumuna değerlendirme için sunulan yasa tasarıları hakkında görüşlerini sunma (Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Lituanya, Polonya), belirli sorunlar üzerinde tartışmalar yapma (Hırvatistan), ek değerlendirme dokümanları hazırlama (Lituanya, Polonya), mesleki konularla ilgili sunuş ve rehberlik yapma (Macaristan) ya da Parlamento Komisyonu tarafından istenen diğer bilgileri sunma (Romanya, Slovak Cumhuriyeti) biçimlerinde görülebilen diğer yardım ve destekleri de sağlarlar. Çek Cumhuriyetinde, eğer Temsilciler Meclisi ya da belirli yasa tasarılarını tartışmakla görevlendirilen Senato Komisyonları tarafından talep edilirse, Devlet Denetim Ofisi (SAO) başkanı zaman zaman Devlet Denetim Ofisinin ilgili alanda uzmanlığa sahip olan bir üyesi yada çalışanını bu tip tasarılarla ilgili tartışmalara katılması için görevlendirebilir.

63. Genellikle görüşmeler Parlamento Komisyon başkanı ve Yüksek Denetim Kurumu Başkanı arasında gerçekleşir, fakat bazı ülkelerde Yüksek Denetim Kurumu birimleri de (daireler, müdürlükler ve diğerleri) ilgili Parlamento komisyonları ile direk görüşmelerde bulunabilirler (Arnavutluk, Bulgaristan, Estonya, Macaristan, Latvia, Lituanya, Polonya, Slovak Cumhuriyeti). Bu görüşmeler daha ziyade, Parlamento komisyon üyeleri ile Yüksek Denetim Kurumu üyeleri arasındaki resmî olmayan sözlü ya da daha resmî yazılı haberleşmeleri içerir. Bunlar denetim raporlarında yer alan belirli sorunlarla ilgili daha fazla ayrıntılar, açıklamalar yada diğer bilgilerle veya daha geniş kapsamlı işbirliğine yönelik olabilir. Görüşmelerin olduğu durumlarda, bunlar genellikle Parlamento Komisyon Başkanı ya da üyeleri ile Yüksek Denetim Kurumu Başkan Vekili, Başkan Yardımcıları, ya da Müdürleri arasında gerçekleşir. Bazı durumlarda Komisyonun belirli denetim raporu ile ilgili olarak rapor hazırlamakla görevli üyesi, raporunu hazırlarken Yüksek Denetim Kurumunun kendi üyesi veya yöneticisi ya da denetime katılmış olan denetçisi ile bizzat görüşmelerde bulunur. Bu, denetim raporlarında ortaya çıkan belirli şüphelerin açıklığa kavuşturulması için yapılır. Diğer bir kısım ülkelerde Yüksek Denetim Kurumu birimleri Parlamento Komisyonları ile direk görüşmelerde bulunmaya yetkili değildirler.

Parlamento Komisyonlarının Yüksek Denetim Kurumunun Denetim Çalışma veya Yöntemlerine Etkisi

64. 14 Yüksek Denetim Kurumunun tamamı Parlamento komisyonlarının Yüksek Denetim Kurumunun denetim çalışma ve yöntemlerine müdahale edemeyeceğini bildirmiştir. Uygulanacak yöntem, faaliyet ve organizasyonun Yüksek Denetim Kurumunun kendi yetkisinde olduğu vurgulanmıştır. Yüksek Denetim Kurumunun denetim prosedürleri bazen harici kuruluşların etki etmemesi için yasalarla tanımlanır. Parlamento komisyonları denetim yöntemlerine etki edemezler. Bu yasal düzenlemelerde tanımlanmış olabilir ve her bir denetim için Yüksek Denetim Kurumları tarafından geliştirilir.

Yüksek Denetim Kurumu ile İlgili Diğer Parlamento Komisyon Faaliyetleri

Yüksek Denetim Kurumunun Yasama Faaliyetlerine İlişkin Görüş ve Önerileri

65. Yüksek Denetim Kurumları tarafından yürütülen denetimlerin kriterlerinden birisi **yasallık** kriteridir. Denetime tabi kurumların faaliyetlerinin yasalara uygunluk açısından değerlendirilmesi, Yüksek Denetim Kurumlarına yürürlükteki kanunla ya da gereksinim duyulan değişikliklerle ilgili belirli notlar oluşturma veya değerlendirmelerde bulunma bakımından geniş bir temel oluşturur. Bu Yüksek Denetim Kurumlarının en çok ilgili olduğu kanunları, diğer bir anlatımla kamu maliyesine ve denetime tabi diğer konulara uygulanabilecek Bütçe Kanunu, Kamu İhale Kanunu, Mali Kontrol Kanunu, Muhasebe Kanunu, Vergi ve Gümrükler ve Yüksek Denetim Kurumu Kanunu gibi kanunları ilgilendirir. Denetim esnasında oluşturulan değişik dokümanlarda (Örneğin, çalışma kağıtları, denetim protokolleri, denetim sonrası bildirimler), denetim raporlarına ilaveten, mevcut yasa ve bunlara ilişkin değişiklik tavsiyeleri ile ilgili olarak gözlemler ve kanaatler ortaya çıkar.

66. Zaman zaman Yüksek Denetim Kurumlarının çoğu; her ne kadar bazıları bu uygulamadan, bunu siyaset alanına tecavüz olarak algıladıklarından kaçınırsalar da, kendi önerilerini **ikinci derece temsilci** biçiminde sunarlar. Kaçınanlara göre “Yüksek Denetim Kurumları siyasete ilişkin konularla ilgili olarak yorumda bulunamazlar” (Malta). Uygulamada Yasama faaliyetlerine ilişkin öneriler genellikle Yüksek Denetim Kurumlarının kendileri tarafından bizzat direkt olarak verilmeyip diğer kuruluşlar aracılığı ile; esas itibari ile ilgili Parlamento komisyonları tarafından verilir (Arnavutluk, Bulgaristan, Hırvatistan, Macaristan, Latvia ve Polonya). Yüksek Denetim Kurumu Parlamentoya yasa önerme yetkisine sahip olmayıp istisnaî olarak kendilerine ilişkin tasarıları hükümete sunmalarına müsaade edilmektedir. Bundan dolayı eğer bir Yüksek Denetim Kurumu yasal değişiklik yapılmasını isterse, öncelikle ilgili Parlamento komisyonları ile müzakere etmeli ve onların dikkatini mevcut yasal düzenlemelerin eksikliklerine çekmelidir. Eğer bir Parlamento Komisyonu Yüksek Denetim Kurumunun önerileri ile aynı görüşte olursa, Genel Kurula yasa tasarısı sunabilir. Bununla birlikte belirtmek gerekir ki, bu uygulama sık gerçekleşmez.

67. Daha yaygın olan çözüm yolu Yüksek Denetim Kurumunun diğer kurumlar tarafından sunulan yasa tasarıları üzerinde görüşlerini bildirmesidir. Bu hükümet çalışmaları (Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Latvia, Malta ve Polonya) ya da parlamento çalışmaları sırasında yapılabilir. Genellikle bu görüşler Parlamento komisyonlarının toplantıları sırasında sunulur (Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Latvia, Polonya, Romanya ve Slovenya). Değişik ülkelerde farklı yöntemler bulunmaktadır. Bunlar: a) Yüksek Denetim Kurumunun bütün Parlamento komisyon toplantılarında bulunmaya ve bütün yasa tasarıları üzerinde görüş bildirebilme imkanına ilişkin genel yetkisi (sadece Polonya’da). b) Verilen bir yasa tasarısı üzerinde Parlamento ya da yetkili kurullarının isteği üzerine görüş hazırlama (Çek Cumhuriyeti, Latvia ve Romanya). c) İlgili Parlamento Komisyonunun isteği üzerine

Yüksek Denetim Kurumu uzmanlarının tartışmalara danışman olarak atanması (Çek Cumhuriyeti). Bazı ülkelerde Yüksek Denetim Kurumunun Devlet Bütçe Tasarısı üzerinde görüşlerini açıklaması görev ve yetkisinin bir parçası olarak özellikle önemli olarak görülmektedir (Estonya, Macaristan).

68. Belirtmek gerekir ki bazı Yüksek Denetim Kurumları görüşlerini sadece yasa tasarıları üzerinde değil, fakat aynı zamanda, yönetim branşı içerisindeki harici danışmanlık safhalarındaki gibi, ikincil düzenlemelere ilişkin tasarılar üzerinde de belirtirler. Kural olarak bakanlıklar ya da diğer merkezi yönetim kuruluşları tarafından hazırlanan yasal düzenlemelerle ilgili tasarılar üzerinde görüş bildirmek Yüksek Denetim Kurumlarının görevleri arasında bulunmamaktadır. Bununla birlikte Yüksek Denetim Kurumları bu gibi faaliyetleri devlet yönetiminde kusursuz mali yönetim prensiplerinin yükseltilmesine yönelik çabalarının bir parçası olarak görürler (Çek Cumhuriyeti, Estonya ve Polonya).

Yüksek Denetim Kurumunun Bütçesinin İncelenmesi Ve Onaylanmasında Parlamento komisyonlarının Rolü

69. Görevlerini gereği gibi yerine getirebilmesi için Yüksek Denetim Kurumuna yeterli mali kaynakların tahsis edilmiş olması gerekir. Bütün aday/katılımcı ülkelerde Yüksek Denetim Kurumunun bütçesi devlet bütçesi içerisinde ayrı bir bölüm oluşturur. Yüksek Denetim Kurumunun bütçe tasarısı kendisi tarafından hazırlanır ve daha sonra Genel Devlet Bütçe tasarısına dahil edilmesi için Hükümete (veya nihaî olarak doğrudan Parlamento'ya) sunulur. Bazı ülkelerde (Kıbrıs, Estonya, Latvia) hükümet Yüksek Denetim Kurumunun tasarısını değiştirmek yetkisine sahiptir. Devlet bütçe tasarısı bundan sonra onaylanması için Parlamento'ya gönderilir.

70. Bu nedenle Parlamento ve Hükümet Yüksek Denetim Kurumunun bütçesinin miktarı ile ilgili kararlara sıklıkla etki ederler. Parlamento komisyonları bu bakımdan hemen hemen bütün ülkelerde önemli bir rol oynarlar. Temel olarak iki tip model vardır.

- Yüksek Denetim Kurumu bütçe tasarısının incelemesinin Devlet Bütçe Tasarısının onaylanması sürecinde Bütçe Komisyonu tarafından yürütülmesi (Polonya, Çek Cumhuriyeti, Bulgaristan, Arnavutluk, Kıbrıs, Estonya, Macaristan, Latvia, Litvanya, Romanya, Slovak Cumhuriyeti, Slovenya). Bu yönü ile Polonya'daki durum biraz daha farklıdır. Polonya'da Parlamento Devlet Bütçe tasarısını incelemesi için Kamu Mali Komisyonuna gönderir. Tasarının belirli bölümleri de ilgili Parlamento komisyonları tarafından incelenir. Yüksek Kontrol Dairesinin bütçe tasarısı ile ilgili olarak Devlet Kontrol Komisyonu ilgili Parlamento Komisyonudur. Parlamento komisyonları tasarımı inceledikten sonra varsa değişikliğe ilişkin görüş ve önerilerini gerekçeleri ile birlikte Kamu Mali Komisyonuna gönderirler. Kamu Mali Komisyonu, devlet bütçe tasarısının belirli bölümlerini ve parlamento komisyonları tarafından sunulan görüşleri inceledikten sonra, Parlamento Genel Kurulunda bir rapor sunar.
- Yüksek Denetim Kurumunun bütçe tasarısını incelemesi, esas itibari ile bu amaç için kurulmuş bir komisyon tarafından yapılır. Malta'daki Ulusal Denetim Ofisi (NAO) Hesapları Komisyonu, Yüksek Denetim Kurumunun bütçesini ve uygulamalarını inceler ve Parlamento'ya incelemeleri ile ilgili rapor sunar. Parlamento, Parlamento Komisyonunun raporuna dayanarak, Milli Denetim Ofisinin bütçesini onaylar.

71. Uygulamada, bu süreç içerisinde Parlamento komisyonlarının rolü genellikle kesindir. Bundan dolayı Yüksek Denetim Kurumunun bütçesinde artırıma yönelik (çoğu ülkelerde olduğu gibi) yada azaltılmasına yönelik önerilerde bulunabilirler ve bazen bunu yaparlar. Bazen bu, hükümetin kendi başına Yüksek Denetim Kurumunun bütçesini değiştirmeye yetkisi olmadığı için, hükümetin etkisi altında yapılır. Buna rağmen Yüksek Denetim Kurumu Parlamento bütçeyi olduğu gibi geçirmeye ikna edebilir.

Yüksek Denetim Kurumunun Yıllık Faaliyet Raporunun Parlamento Komisyonları Tarafından İncelenmesi

72. Bazı aday/katılımcı ülkelerde Parlamento komisyonlarının Yüksek Denetim Kurumunun yıllık faaliyet raporlarını inceleme ve değerlendirme yetkisi bulunmamaktadır (Bulgaristan, Kıbrıs, Estonya, Latvia, Romanya, Slovak Cumhuriyeti, Slovenya). Diğer ülkelerde Parlamento komisyonları, özellikle bu inceleme Parlamento tarafından yapılacak diğer tartışmalara hazırlık olacak ise, bu tür yetkiye sahiptirler (Arnavutluk, Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Lituanya, Malta, Polonya).

73. Değerlendirme sonuçları şimdiye kadar daima olumlu olmuştur. Belirtilmesi gerekir ki, muhtemel bir negatif değerlendirme, aslında Yüksek Denetim Kurumunu etkilemeyecektir. Bu onun göz önüne alınmayacağı anlamına gelmez, böyle bir değerlendirme muhtemelen Parlamento Komisyonunun, eğer gerekli ise, Yüksek Denetim Kurumuna problemleri düzeltmesi ve geliştirmesi ve mesleki yardım araması için yapacağı teşvik ve tavsiyeleri içerir. Ülkelerin büyük çoğunluğunda Yüksek Denetim Kurumu, Anayasa ve yasalarda yer alan bağımsızlık şartının (bu hüküm Yüksek Denetim Kurumunun herhangi bir kurum ya da kişinin baskı ya da otoritesi altına girmemesini temin eder) sonucu olarak, resmî anlamda bu tavsiyeleri yerine getirmeye mecbur değildir. Bununla birlikte, uygulamada Yüksek Denetim Kurumu yine de, muhtemelen Parlamento Komisyonlarının tavsiyelerine kulak vermeyi deneyecektir.

Parlamento Komisyonlarının Yüksek Denetim Kurumunun Denetimindeki Roller

74. Bazı aday/katılımcı ülkelerde kanun, Parlamento Komisyonunu Yüksek Denetim Kurumunun yıllık denetiminin gerçekleştirilmesi için dış denetçiler görevlendirme ya da önermekle yetkili kılar (Arnavutluk, Estonya, Macaristan, Malta, Slovenya). Diğer ülkelerde dış denetçiyi seçen Yüksek Denetim Kurumunun kendisidir (Çek Cumhuriyeti, Latvia), ya da kendi denetimini kendisi yapar (Bulgaristan, Hırvatistan, Kıbrıs). Slovak Cumhuriyetinde denetimi Maliye Bakanlığı gerçekleştirir. Polonya'da, Yüksek Kontrol Dairesi Yasasına göre, Parlamento Yüksek Kontrol Dairesi bütçesinin uygulanmasını denetler. Benzer bir uygulama Lituanya içinde söz konusudur.

75. Bazı ülkelerde Yüksek Denetim Kurumunun yıllık denetim sonuçları bilgilendirilmesi ya da incelemesi için ilgili Parlamento Komisyonuna sunulur (Arnavutluk, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Malta, Romanya). Yüksek Denetim Kurumunun denetimi en sık biçimi ile Mali Denetim biçiminde olur (Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Latvia, Lituanya, Malta, Slovak Cumhuriyeti). Bazen performans denetimi de gerçekleştirilir (Arnavutluk, Estonya ve Bulgaristan'da planlanmakta).

76. Bazı ülkelerde Parlamento komisyonları aynı zamanda Yüksek Denetim Kurumu ile ilgili diğer fonksiyonları da yerine getirirler :

- Komisyonlar, gerçekte bu görevler için adayları önermeyi (Macaristan, Romanya) yada Parla­mentonun nihai kararını vermesinden önce adaylar hakkında görüş bildirmeyi de (Çek Cumhuriyeti, Polonya) içeren Yüksek Denetim Kurumu Başkanlığı ya da diğer yöneticilik görevleri için aday olanları, tartışma yetkisine sahiptirler.
- Parlamento Başkanına Yüksek Denetim Kurumunun iç yasal düzenlemeleri ile ilgili olarak görüş verme yetkisine sahiptirler (Polonya).

BÖLÜM 3: TESPİT EDİLEN İYİ UYGULAMA ÖRNEKLERİ

77. Parlamento ve Yüksek Denetim Kurumu arasındaki ilişkiler ve bu ilişkilerin geliştirilmesi için alınması gereken tedbirlere ilişkin herhangi bir tartışma; bu iki önemli fakat ayrı kurumların arasındaki olması gereken karşılıklı ilişkiyi kabul ederek başlamalıdır. Parlamento önemli denetim fonksiyonlarını en etkin biçimde, Yüksek Denetim Kurumunun denetim çalışmalarından yararlandığı ve ona güvendiği zaman yerine getirebilir. Benzer biçimde, bir Yüksek Denetim Kurumu da, parlamento ve komisyonlar Yüksek Denetim Kurumunun önemli denetim sonuçlarının sunumu ve tartışılması için bir zemin sağladığında ve düzeltici önlemlerin alınmasında yardımcı ya da teşvik edici olduğunda, çok daha etkin olabilir.

78. Raporun bu bölümü Yüksek Denetim Kurumları ve Parlamento komisyonları arasındaki ilişkilerdeki iyi uygulama örneklerini tespit etmeyi amaçlar. Bu uygulamalar Bölüm 2’de belirtildiği üzere katılımcı ülkelerdeki durumlara ilişkin olarak toplanan bilgilere, Yüksek Denetim Kurumu/Parlamento Komisyonu ilişkileri sistemine sahip ülkelerin deneyimlerine, eklerdeki ayrıntı ve tartışmalara ve mesleki değerlendirme ve yargılara dayanmaktadır.

79. Tavsiyeler Yüksek Denetim Kurumları için uygulanabilir ilkeler olarak değerlendirilebilir. Yüksek Denetim Kurumu ve Parlamento arasındaki biçimsel ve yasal ilişkiler farklı ülkeler arasında büyük oranda değişiklikler gösterirler. Her bir yüksek denetim kurumu, parlamenter sistem ve ülke koşulları yanında, kendi özel durum ve koşullarını göz önüne alarak tavsiyeleri değerlendirmelidir.

80. Devlet yapısı içerisindeki kurumsal yapılarında ve resmi yerlerindeki farklılıklarına rağmen, hemen hemen bütün Yüksek Denetim Kurumları:

- Denetim önceliklerinin belirlenmesinde ve denetim sonuçlarının tarafsız, olgulara dayanan ve doğru biçimde raporlanmasında yüksek denetim kurumunun bağımsızlığının sağlanmasının ve
- Denetim süreci zarfında açıklanan problemlere ilişkin olarak düzeltici tedbirlerin alınmasında gerekli Parlamento ilgisinin kazanılmasının

önemini kabul etmektedirler.

81. Bu hedefleri bir araya getirmek dikkatli bir denge faaliyeti gerektirir. Parlamento ile gerektiğinden fazla bir yakınlığa girmek, yüksek denetim kurumunun, güvenilirliği için hayati fonksiyona sahip, bağımsızlığını tehdit edebilir. Eğer ilişki gerektiğinden daha uzak kalırsa, Parlamento önemli denetim bulgularına gereken önemi vermeyebilir. Her bir yüksek denetim kurumu, kendisine özgü koşulları da göz önünde bulundurarak, bu dengenin en iyi biçimde nasıl sürdürülebileceğine karar vermelidir.

82. Burada belirtilen tavsiyeler yüksek denetim kurumlarının bakış açısı ile değerlendirileceklerdir. Bununla birlikte belirli tavsiyelerin, direk olarak ilgili oldukları yerlerde, ilgili parlamento komisyonları ile hassas bir biçimde tartışılmaları gerekebilir.

83. Bu bölümde belirtilen tavsiyeler esas itibari ile iki gruba ayrılır. Birinci grup, yüksek denetim kurumunun parlamento ve komisyonlarına hükümet faaliyetlerinin denetiminde etkin ve güvenilir yardım sağlamasını temin etmek için alması gereken tedbirlere (Hali hazırda bu şekilde hareket etmemiş ise) ilişkin faaliyetleri içerir. Kural olarak bu faaliyetler, her ne kadar

bazıları parlamento onayı gerektirebilse de, en azından yüksek denetim kurumunun inceleme alanı içerisinde olması gereken faaliyetlerdir.

84. İkinci grup tavsiyeler, parlamento ve komisyonlarının kendi denetim fonksiyonlarını ve yüksek denetim kurumunun denetim çalışmasından yararlanmalarını güçlendirmek için, yapmaları gereken faaliyetleri (eğer bu şekilde hareket etmemiş iseler) içerir. Bu rapor yüksek denetim kurumlarına yöneliktir ve bir yüksek denetim kurumunun parlamentoya anayasal görevlerini nasıl yerine getireceğine ilişkin talimat verme yetkisinin olmadığını (ne de bunu yapabileceğini) kabul eder. Bu nedenle, bu tavsiyeler en iyi şekilde, bir yüksek denetim kurumu başkanının hükümet faaliyetleri üzerinde kuvvetlendirilmiş bir parlamento denetimini destekleyecek parlamento liderleri ve diğer kuruluşlarla tartışmayı isteyebileceği konular olarak anlaşılır.

Yüksek Denetim Kurumu Tarafından Gözönünde Bulundurulması Gereken Tavsiyeler

85. Bunlar Yüksek Denetim Kurumunun (halihazırda yapmadı ise) Parlamento denetimindeki kendi denetim etkinliğini ve potansiyel yararlılığını arttırmak için almayı isteyebileceği tedbirlerdir.

86. Yüksek Denetim Kurumu, parlamento ve komisyonlarına profesyonel biçimde yardıma hazır bir mesleki kuruluş olduğunu göstermelidir. Yüksek Denetim Kurumu bunu gerçekleştirebilmek için personelinin, bir bütün olarak ele alındığında, Parlamento ve komisyonları için değer ifade eden bütün alanlardaki denetimleri gerçekleştirebilmek için ihtiyaç duyulan bilgi, beceri ve ustalığa sahip olduğunu garanti etmelidir. Yüksek Denetim Kurumunun içindeki şartlara bağlı olarak, bu aşağıdaki hususların birkaçını veya tamamını gerektirebilir.

- Uygun denetim standartlarının benimsenmesini,
- Bu standartları gösteren denetim rehberlerinin geliştirilmesini ve yürürlüğe konulmasını,
- Standartların ve yöntemlerin anlaşıldığını ve uygulanabileceğini güvence altına almak için personelin eğitimini,
- İhtiyaç duyulan kritik alanlardaki boşlukları doldurmak için personel alımını,
- Olgulara dayanan denetim çalışmasının standartlara ve yöntemlere uygunluğunu garanti etmek için iç ve dış kalite kontrol incelemesini.

87. Yüksek Denetim Kurumu aynı zamanda personelinin görevlerini gereken tarafsızlık ve profesyonellikte yerine getirmesini de temin etmelidir. Bu aşağıdaki hususlardan bir kaçını veya tamamını gerektirebilir.

- Kişisel ve mali menfaat ilişkilerinden ve siyasi etkilere göre tavır almaldan kaçınılmasını içeren diğer hususlar yanında, standartların uygulanmasına yönelik iç düzenlemelerin ve etik standartların benimsenmesini,
- Standartlara ve denetimin yürütülmesinde ve sonuçlarının raporlanmasında tarafsızlık ve profesyonelliğin önemine ilişkin eğitim faaliyetlerini,
- Standartlara uygunluğu sağlamak için yöntemlerin incelenmesini.

88. Yüksek Denetim Kurumu denetim önceliklerini belirlerken parlamentonun ilgi duyduğu konulara gereken ilgiyi göstermelidir. Her ne kadar Yüksek Denetim Kurumu bağımsızca hareket etmeli ise de, parlamento ve özellikle belirli komisyonları ile yaygın ilişkileri

bulunmaktadır. Diğer sorumluluklarını yerine getirmeyi güvence ederken, Yüksek Denetim Kurumunun parlamentonun ve yönetimin ihtiyaç ve ilgilerinden haberdar olması ve denetim önceliklerini belirlerken bunları göz önünde bulundurması kaçınılmaz ve arzu edilir bir durumdur. Parlamento ve komisyonları ile daha yakın ilişki kurma arzusunda olan Yüksek Denetim Kurumları, denetim amaçları ve öncelikleri üzerinde parlamento görüşlerini göz önünde bulundurmaya açık olma ihtiyacı duyacaklardır. Bir irtibat biriminin tesisi bunu kolaylaştırabilir. Bununla birlikte, Parlamento görüşleri göz önünde bulundurma bakımından tek etken olmayacak ve Yüksek Denetim Kurumu parlamentodan gelen talepleri reddetme ya da kabul etme konusunda ve denetimlerini parlamento görüşlerine bağlı kalmadan kendi inisiyatifi doğrultusunda yürütme konusunda, takdir yetkisini kendi uhdesinde bulundurmaya devam edecektir. Bunun bir sebebi, eğer Yüksek Denetim Kurumu tamamen Parlamentodan gelen talepleri karşılamaya yoğunlaşırsa, çalışmalarını siyasi kaygılarla ve Yüksek Denetim Kurumunun bağımsızlığına ve güvenilirliğine zarar verebilecek biçimde saptırabilir. Diğer bir sebep ise, Parlamento üyeleri daha ziyade kısa dönemli gündeme sahip olabilirler ve bu nedenle mali yönetim alanındaki ve dolayısıyla Yüksek Denetim Kurumu için daha önceliğe sahip olan düzenlemelerin yerine getirilmesini daha alt sıralara koyabilirler.

89. Yüksek Denetim Kurumunun denetim sonuçlarını raporlama biçimi, parlamentonun bu raporlara tepkisinde oldukça önemli etkiye sahip olabilir. Bu yönüyle, takdir yetkisine sahip olduğu ölçüde, Yüksek Denetim Kurumu Parlamento ve komisyonlarına sunulacak raporların seçiminde oldukça seçici olmalıdır. Genel olarak Parlamento üyeleri kendilerine gerçekte okuyabileceklerinden daha fazla okuma materyali verilmiş olan çok meşgul kimselerdir. Bir çok denetim raporu parlamentodan ziyade, ilgili bakanlık ya da maliye bakanlığıyla çalışma ile en iyi biçimde çözülebilecek yönetim meseleleri içermektedir. Genel olarak Parlamento üyelerine aşırı yük yüklememek için bu denetim raporlarının, parlamento ve ilgili komisyonlara bilgilendirilmeleri için verilecek dönemsel özetlerle birlikte, yetkili bakanlığa sunulması daha yararlı olacaktır. Kural olarak, Yüksek Denetim Kurumu sadece gerçekten parlamentonun ilgisini çekeceğine inandığı konuları parlamentoya raporlamalıdır. Bunlar, bu tür öneme sahip belirli problemleri açıklayan ve problemlerin çözümü için Parlamentonun ya da yasama eyleminin zorlamasının gerekebileceği denetim raporlarını ya da bir veya daha fazla bakanlığın denetimlerde açıklanan eksikliklere ilişkin düzeltici tedbirleri almalarındaki yetersizliklerine ilişkin sürekli örnekleri gösteren denetim raporlarını içerebilir. Ayrıca belirli raporların parlamentoya sunulacağına ilişkin yasal zorunluluklar bulunabilir.

90. Önemli olarak kabul edilen denetim raporları, niçin parlamentonun ilgisine değer olduğuna ilişkin açık bir ifade ile birlikte, parlamento ya da ilgili komisyona sunulmalıdır. Bu konsept içerisinde parlamento için önem taşıyan raporlardan seçilenler, aşağıda belirtilen hususlardan herhangi biri ile ilgili olarak bulgu, gözlem, yorum ve tavsiyeler içerebilir.

- Hükümetin mali tablolarının denetimi.
- Düzenlilik/Uygunluk denetimleri.
- Paranın karşılığı/Performans denetimleri.
- Soruşturmalar.
- Ortak özelliğe sahip geçmiş denetim raporlarının analizi.
- Başvuru dokümanları.
- Yasa tasarıları ile ilgili öneriler ve yorumlar.
- İyi uygulama örnekleri üzerine rehberler.

91. Denetim raporlarının yazım biçimi de, Parlamento üyeleri ve diğerlerinin sorunlara ilgi göstermelerinin sağlanmasında önemli bir rol oynayabilir. Raporlar kısa ve özlü olmalı, fakat Parlamento komisyon üyelerinin de aralarında bulunduğu tarafsız bir okuyucuyu, denetim bulgularının sağlamlılığı konusunda ikna etmek için yeterli delile sahip olmalıdırlar. Bazı Yüksek Denetim Kurumları bu bakımdan raporların içine açıklayıcı özet koymayı, önemli bulgu ve tavsiyeleri meşgul okuyuculara hızlı bir biçimde iletmek bakımından, özellikle faydalı görürler. Denetim raporları aynı zamanda, Parlamento Komisyonunu denetimin profesyonel ve ciddi biçimde icra edildiğine ve denetim raporunun denetim bulgularının güvenilirliğini takviye ettiğine inandırmak için doğru, olgulara dayanan ve önemli güncel konuları içeren bir biçimde yazılmalıdır. Raporlar tutarlı, siyaset ve ideoloji dışı olmalı ve Parlamento komisyonları ile ihtilaflardan kaçınmak için kanuni terimler içerisinde yazılmalıdır. Denetim raporları genellikle mali kontrol, kamu fonları ve hükümet politikalarının iyi yönetimi ile ilgili olur, fakat bizzat hükümet politikalarının kendisi ile ilgili olmazlar. Yüksek Denetim Kurumu tamamen siyaset dışı olmalıdır. Kural olarak Yüksek Denetim Kurumu hükümet politikaları ile ilgili olarak yorum yapmaktan kaçınmalıdır. bununla birlikte uygulamada, bu politikaların uygulanmalarındaki aksaklıkların belirtilmesi kaçınılmaz olarak bu politikaların bizzat kendileri hakkında sorgulamanın yapılmasına sebep olabilir.

92. Çoğu Yüksek Denetim Kurumu Parlamento ile olan ilişkilerini koordine etmek için ayrı bir birim tesis etmeyi ya da personel görevlendirmeyi yararlı görürler. Birimin sorumlulukları ilgili Parlamento komisyonları ile günlük iletişim kurmayı ve haberleşmeyi içerebilir. Bu sıfatla Parlamento irtibat birimi Yüksek Denetim Kurumunun, yıllık denetim programının geliştirilmesinde göz önünde bulundurulmasına ihtiyaç duyulabilecek Parlamentonun mevcut ilgi ve kaygılarından haberdar olmasını temin edebilir. Birim ayrıca ilgili parlamento üyelerinin kendileri için öneme sahip olabilecek Yüksek Denetim Kurumu çalışmaları ile ilgili olarak, bilgilendirilmelerini de temin edebilir. İrtibat birimi, Parlamento üyelerinin ortak ilgi alanına sahip konularda görüşlerini Yüksek Denetim Kurumuna iletmelerini sağlayan yararlı bir kanal vazifesi de görür. İrtibat birimi tarafından toplanan, Parlamentonun Yüksek Denetim Kurumunun çalışmaları ile ilgili görüşleri, Yüksek Denetim Kurumu içindeki diğer yöneticiler ile paylaşılmalıdır. İrtibat birimi Yüksek Denetim Kurumu içindeki farklı birimlerin parlamento komisyonları ile olan çalışmalarının koordinasyonuna da yardımcı olabilir.

93. Önceki yıllara ait önemli denetim konularının izlenmesi, denetime tabi kurumların gerekli önlemleri almalarının sağlanması için, Yüksek Denetim Kurumunun yıllık denetim programına alınmalıdır. İzleme sonuçları, özellikle açıklanan önemli problemlerle ilgili olarak bir eylemsizlik durumu var ise, ilgili parlamento Komisyonuna sunulmalıdır. Ayrıca gerekiyorsa, Yüksek Denetim Kurumu ilgili parlamento Komisyonuna izlenecek konuların incelenmesinde yardıma hazır olmalıdır.

Yüksek Denetim Kurumu Yöneticilerinin Parlamento Üyeleri İle Tartışmayı İsteyebileceği Konular

94. Bu bölümde tartışılan konular tamamen parlamentonun inceleme alanı içerisinde kalan faaliyetleri içerir. Uygun ortamda Yüksek Denetim Kurumu yöneticisi bu konuları, Parlamento denetimini geliştirmekle ilgili olan Parlamento yöneticisi veya Parlamento üyeleri ile tartışmayı yararlı görebilir. Bununla birlikte özellikle belirtmek gerekir ki, Yüksek Denetim Kurumu her zaman için, parlamentoya anayasal görevlerini nasıl yerine getireceğine ilişkin olarak talimat verme çabası görüntüsüne girmekten kaçınmalıdır. Buna karşılık Yüksek

Denetim Kurumu daha ziyade Parlamento ve Yüksek Denetim Kurumu arasındaki ilişkinin karşılıklı yararlarına, Yüksek Denetim Kurumu tarafından alınan tedbirlerin kendisini parlamentoya daha faydalı kılmak için alındığına vurgu yapmalı ve sonra aşağıdaki hususları, Parlamento denetimi ile ilgili olarak, Yüksek Denetim Kurumunun yararlılığını arttırmak için Parlamentonun yerine getirebileceği faaliyetler olarak takdim etmelidir.

Yüksek Denetim Kurumu ve Parlamento Arasındaki İlişkileri Doğrudan Etkileyen Faaliyetler

95. Devlet Denetim Yasasında Parlamenta sunulacak denetim raporlarının ve diğer Yüksek Denetim Kurumu dokümanlarının çeşitlerinin açıkça belirtilmesi. Bu raporlar Parlamentonun ilgisini haklı gösteren önemli devlet dokümanları olduğu için, ideal olan zorunlu raporların sayısının az olmasıdır. Devlet bütçesinin uygulanmasının denetimi buna ilişkin bir örnektir. Diğer denetim raporları sadece talep edildiğinde ya da Yüksek Denetim Kurumu tarafından parlamentonun ilgisine değer görüldüğünde, parlamento veya komisyonlarına sunulmalıdır.

96. Devlet Denetim Yasasının, Yüksek Denetim Kurumunun herhangi biçimde yönetimin bir şubesi haline getirilmediği fakat sadece Parlamenta karşı yükümlü tutulacağı bir biçimde yasalaştırılması. Yüksek Denetim Kurumu diğer kurumlardan bağımsız olmalıdır, çünkü bu bağımsızlık personelinin yeterliliği ve bütünlüğü ile birlikte değerlendirildiğinde, Yüksek Denetim Kurumunun güvenilirliği ve dolayısı ile parlamento, yönetim ve genel olarak kamu oyu üzerindeki etkinlikleri için temel yapıtaşlarıdır.

97. Yüksek Denetim Kurumu başkanının Parlamentoda mümkün olan en büyük çoğunluğu elde edebileceği biçimde atanmasının sağlanması. Bu Parlamento tarafından Parlamentoda temsil edilen bütün partiler arasında, Yüksek Denetim Kurumu başkanının parlamento üyeleri tarafından basit veya nispi çoğunlukla seçilmesinden önce, müzakereler gerçekleştirmek sureti ile yapılabilir. Ayrıca Yüksek Denetim Kurumu başkanının görev süresi boyunca; sağlık, kötü yönetim, yolsuzluk veya görevini devam ettirmede yetersiz kalma gibi belirlenmiş geçerli nedenler dışında, keyfi olarak görevinden alınamaması gerekir. Yüksek Denetim Kurumu başkanını herhangi bir politik baskı ya da keyfi görevden uzaklaştırmalardan daha iyi bir biçimde koruyabilmek için, bu gibi görevden uzaklaştırmaya ilişkin önerilerin Parlamentoda geniş çapta bir mutabakat gerektirmesi (Üçte iki çoğunluk gibi) aranabilir.

98. Eğer Yüksek Denetim Kurumunun Parlamenta denetim fonksiyonlarında en iyi biçimde yararlı ve güvenilir olması isteniyorsa, hem Parlamento tarafından hem de diğerleri tarafından sorumluluk alanı içerisindeki konularla ilgili olarak kendi yargılamasını yapan bağımsız bir kurum olarak görülmesi gerekmektedir. Parlamento ve komisyonlarının Yüksek Denetim Kurumu ile olan ilişkilerinin, karşılıklı işbirliğine dayanan bir ilişki olarak görülmesi gerekmektedir. Bu bakımdan, Yüksek Denetim Kurumu (kanunla zorunlu kılınanlar hariç) denetlenecek konuları seçme ve bunların en iyi biçimde nasıl denetlenebileceğine karar verme yetkisine sahip olmalıdır. Aynı zamanda, Parlamento ve komisyonları yasal olarak hem Yüksek Denetim Kurumunun yıllık denetim programı hem de kendilerinin ilgi duydukları denetim konuları ile ilgilenebilirler. Parlamento komisyonları özel ilgiye değer buldukları konularla ilgili olarak Yüksek Denetim Kurumuna denetim önerisinde bulunabilmelidir. Yüksek Denetim Kurumunun da bunları ciddi olarak değerlendirmesi gerekir. Bu yapılırken Parlamento komisyonlarının; yıllık denetim programına ilave yapılmasına ilişkin herhangi bir öneri ya da ek taleplerinin, Yüksek Denetim Kurumunun denetim konularına ilişkin kendi öncelikleri, bütçe kaynakları ve personel durumuna göre Yüksek Denetim Kurumunun kendisi tarafından değerlendirileceğini ve son kararı Yüksek Denetim Kurumunun vereceğini kabul etmeleri önemlidir.

99. Yüksek Denetim Kurumu ve Parlamento komisyonları arasındaki irtibatların, iki kurum arasında istikrarlı bir çalışma biçimi tesis edilmesi bakımından, açık bir biçimde tanımlanması gerekir. Özellikle Yüksek Denetim Kurumunun birden çok Parlamento komisyonları ile kapsamlı bir biçimde çalıştığı bazı ülkelerde, Yüksek Denetim Kurumu ve Parlamento yöneticileri tarafından geliştirilen ve bu ilişkileri yönlendiren yazılı usullerin hazırlanması yararlı görülmektedir. Yüksek Denetim Kurumu ve Parlamento komisyonları arasındaki irtibatların kapsamı büyük oranda Parlamento komisyonlarının başkan ve üyelerinin gereksinimlerine bağlıdır. Bu irtibatlar çok yüksek düzeyden (Parlamento komisyon başkanı ve Yüksek Denetim Kurumu başkanı arasında) daha aşağı seviyelere kadar (Örneğin, Parlamento komisyon üyeleri ile söz konusu denetim raporu ile direkt ilgili denetçiler arasındaki irtibat) değişebilir.

100. Parlamento ve komisyonlarının kendisine sunulan Yüksek Denetim Kurumu raporlarını değerlendirmesine ilişkin usullerin açık biçimde tesis edilmesi. Eğer denetim raporlarını değerlendirecek açık yetkiye sahip en az bir Parlamento Komisyonu bulunmaz ise, Parlamento bu gibi bir ya da daha fazla komisyona sahip olmanın faydalarını göz önüne almak isteyebilir. Denetim raporlarını değerlendirmekle görevli bir yada daha fazla Komisyonun bulunması, hükümetin ve kamuoyunun dikkatinin denetim raporlarında belirtilen bulgu ve tavsiyeler üzerinde yoğunlaşmasına ve bu tavsiyelerin yerine getirilmesine yönelik baskı uygulamalarına yardımcı olur. Denetim raporları ile ilgili uzmanlaşmış bir veya daha fazla komisyon olması gerekip gerekmediğine ilişkin karar ilgili ülkenin parlamentosunun alacağı karara bağlıdır. Her iki sistemin kendine göre yararları vardır. Benzer siyasi ve sosyal geleneklere sahip ülkelerdeki etkin Parlamento komisyonları modellerinden, izlenecek iyi uygulama örnekleri olarak yararlanılabilir. Bölüm ekleri, Yüksek Denetim Kurumu/Parlamento Komisyonları ilişkilerinde ileri ve etkili sistemlere sahip ülke örneklerini sunmaktadır.

101. Parlamantonun Yüksek Denetim Kurumunu denetlemesini temin etmek için, Yüksek Denetim Kurumunun mali tablolarını ve faaliyetlerini denetlemek üzere bir Parlamento Komisyonu (özel olması gerekmez) görevlendirmek. Böyle bir komisyonun (değişik ülkelerde bulunmaktadır) faaliyetleri aşağıdaki hususları içerebilir.

- Yüksek Denetim Kurumu bütçe tasarısının incelenmesi ve kabulü
- Yüksek Denetim Kurumu mali tablolarının incelenmesi için dış denetçiler görevlendirilmesi ve bu denetlenmiş mali tabloların incelenmesi ve onaylanması
- Yüksek Denetim Kurumu denetim faaliyetlerinin değerlendirilmesi

102. Yasalarda Yüksek Denetim Kurumunun, denetim raporlarını Parlamento ya da diğer kurumlara sunmasını takiben, yayınlama yetkisini, açık biçimde belirtmek. Bununla birlikte, belirli denetim raporlarının (parlamantoya sunulanlar veya diğerlerinin) milli güvenlik, ticari duyarlık, yargılama aşamasında olması ya da diğer bir takım gizlilik veya duyarlık taşıyan özelliklere sahip olabileceklerinden, olumsuz etkileri olacağı düşünülerek kamu oyuna açıklanmaması daha yararlı olabilecektir. Her ne kadar bu gibi örnekler mümkün olduğunca az olmalı ise de, Yüksek Denetim Kurumunun bu gibi raporları yayınlamayı reddetme yetkisinin bulunması uygun olur. Yüksek Denetim Kurumları, ilgili Parlamento komisyonlarına, eğer bu yönde bir karar almamışlarsa bu gibi raporların veya ilgili bölümlerinin, özel olarak tartışılmasını önerebilirler.

Parlamento Komisyonlarının Rollerini Daha Geniş Bir Biçimde Arttırabilecek Faaliyetler

103. Aşağıda belirtilen konuların, parlamento üyeleri tarafından, Yüksek Denetim Kurumunun denetim raporlarını görüşen Parlamento komisyonlarının çalışmalarını etkinleştirmek kaygısı ile göz önünde bulundurulmaları istenebilir, fakat bu hususlar Parlamento komisyonlarının diğer rollerindeki etkinliklerini de artırır. Parlamento Komisyonların oluşumu ve çalışma biçimleri bir ülkeden diğerine büyük ölçüde değişebileceğinden bu önerilerin bazıları gerekli olmayabilir.

104. Bütün Parlamento komisyonlarında bulunan ve bir Parlamento Komisyonunun düzgün biçimde çalışabilmesi için özel önem atfedilen unsurlar (Genellikle Parlamento iç tüzüğü ve yasalarla düzenlenirler):

- Parlamento komisyon toplantısının geçerli sayılması ve bir karar verilebilmesi için salt çoğunluğun şart koşulması.
- Parlamento Komisyonunun mevcut denetim konusu ile ilgili olarak herhangi bir kimseyi tanıklık için çağırma ya da bir bilgi isteme yetkisinin olması.
- Parlamento Komisyonunun mevcut denetim konusu ile ilgili olarak herhangi bir kimseden ek yazılı bilgi talep etmesi.
- Parlamento komisyonlarının yapısının Parlamentodaki siyasi partilerin oluşumunu temsil etmesi. Bununla birlikte, komisyon başkanını muhalefet partisi üyeleri arasından atayarak (özellikle Yüksek Denetim Kurumunu denetlemekle görevli komisyon), Parlamento komisyonlarının mümkün olduğunca siyasetten uzak biçimde işlemlerini sağlamaya yönelik koruyucu önlemler alınması. Diğer bir yol ise, çoğunluğun görüşünü kabul etmeyen Parlamento komisyon üyelerinin bir azınlık raporu sunabilme yetkilerinin olmasıdır.

105. Parlamento komisyonlarına görevlerinde yardımcı olmalarını sağlamak için personel desteği sağlamak. Parlamento komisyonları gerektiğinde bağımsız uzmanlar kullanabilme imkanına da sahip olmalıdırlar. Bu en az bir Yüksek Denetim Kurumu personelinin, Parlamento Komisyonuna raporlama fonksiyonlarında yardımcı olması için geçici olarak görevlendirilmesini içerebilir. Bu özellikle Parlamento komisyonları tarafından denetim bulgu ve tavsiyeleri ile ilgili olarak izleme raporları hazırlanırken önemli olabilir.

106. Bir çok ülkede kamuoyu ve medyanın belirtilen konularla ilgili olarak, şeffaflık ve kamuoyu bilgi paylaşımının sağlanması için Parlamento komisyon toplantılarına katılımlarına müsaade edilmeleri yararlı görülür. Bu kurala en önemli istisna, ilgili konuların duyarlılığı ya da milli güvenlikle ilgili olmalarından dolayı, özellikle gizli tutuldukları toplantılardır.

107. Değişik Yüksek Denetim Kurumlarının deneyimleri göstermektedir ki, Parlamento komisyonları denetim raporlarını hemen inceledikleri zaman, raporların hükümet üzerindeki etkileri artmaktadır. Bu nedenle Yüksek Denetim Kurumu tarafından hazırlanmış ve parlamentoya iletilmiş olan rapor, parlamento komisyonu tarafından güncelliğini yitirmedi, makul bir süre içinde ele alınmalıdır.

108. Yüksek Denetim Kurumunun kendisini Parlamento komisyon toplantılarına hazırlaması gerekliliğine benzer biçimde, Parlamento komisyon başkanı için de benzer hazırlayıcı toplantılar gerçekleştirmek yararlı olabilir. Yüksek Denetim Kurumu, denetim raporundaki temel sorunlarla ilgili olarak Parlamento komisyon memurlarının soru hazırlamalarında ve bunların Parlamento komisyon toplantısından önce komisyon başkanına sunulmasında yardımcı olabilir. Bu soruların Parlamento komisyon toplantılarında kullanılıp kullanılmayacakları, Parlamento komisyon başkanı ile üyelerinin takdirindedir.

109. Yüksek Denetim Kurumu raporlarının görüşüleceği zaman, Yüksek Denetim Kurumu başkanı ya da üst düzey diğer bir görevlinin toplantılarda hazır bulunması tavsiye edilir. Ayrıca, Parlamento Komisyonunda tartışılan denetim raporunun ilgili olduğu kurumun üst düzey yöneticileri ile uzmanlarının da toplantılarda hazır bulunmaları, Parlamento komisyon üyeleri tarafından sorulabilecek sorulara cevap verebilmeleri açısından, iyi uygulama örneklerindedir. Her ne kadar Yüksek Denetim Kurumu görevlilerinin de dahil olduğu görevlileri sorgulamak Parlamento Komisyonunun yetkisinde ise de, eğer bu tür sorular denetim bulgularının vurgulanmasına ya da kuvvetlendirilmesine yönelik olursa daha yararlı olacaktır.

110. Parlamento Komisyonu, toplantı öncesi veya sonrasında, denetim raporu ya da diğer konuların tartışılmasında yararlı göreceği bilgileri elde edebilmek için ilave bilgiler istemekte serbest olmalıdır.

111. Çoğu Parlamento komisyonları, Yüksek Denetim Kurumu tarafından hazırlanan denetim raporları ile ilgili olarak, denetim bulguları ve tavsiyelerine gereken önemin verilmesini sağlamak ve denetimde görülen eksikliklerin düzeltilmesi için, izleme süreci (follow-up) tesis edilmesini yararlı görürler.

112. Çoğu Parlamento Komisyonu inceledikleri Yüksek Denetim Kurumu raporları ile ilgili olarak makul bir zaman dilimi içerisinde, kendi raporlarını oluşturur ve hükümete Yüksek Denetim Kurumu bulguları ve tavsiyeleri temelinde hazırladıkları kendi tavsiyelerini belirtirler. Yüksek Denetim Kurumu Parlamento Komisyonuna raporunu hazırlamasında yardım sağlayabilir. Parlamento Komisyonu tavsiyelerini parlamentonun onayına sunabilir. Bu yöntem Parlamento Komisyonunun mutabık kaldığı denetim bulgu ve tavsiyelerine daha fazla önem verilmesini sağlar. Bununla birlikte en etkili yöntem Parlamento Komisyonunun raporunu bütün üyelerinin oy birliği ile yayınladığı yöntemdir. Oybirliğine varmak, eğer üyeler ortaya çıkabilecek farklılıkları açık bir şekilde tartışabilir ve sonra herkes tarafından makul görülebilecek bir çözüme ulaşabilirlerse kolaylaşır. Bu çözüm, yönetimin denetim bulguları üzerine nihaî olarak üsleneceği düzeltici önlemlerin (Parlamento Komisyonu tarafından önerildiği biçimde) hiçbir biçimde zayıflatılmayacağı için önemlidir.

113. Parlamento Komisyonu ve Yüksek Denetim Kurumu raporları, eğer geleceğe yönelik ve geçmişten çıkarılan tecrübelerle dayalı olurlarsa, daha ilgi çekici olur ve hükümet tarafından kolaylıkla benimsenebilirler. Yüksek Denetim Kurumu geçmişteki incelemelere dayalı denetim raporlarına dayanan, iyi uygulama örnekleri ile ilgili rehberler de yayımlayabilir.

114. Bir Parlamento Komisyonu için, Yüksek Denetim Kurumu ve Parlamento Komisyonu raporları ile ilgili olarak, hükümetten cevap talep edildiği ve beklendiği resmi bir sisteme sahip olması yararlı olabilir.

115. Çoğu parlamentolar kendi komisyonları için Yüksek Denetim Kurumundan, özellikle devlet denetiminin ve belli başlı denetimlerin konusunu oluşturan mali yönetim ve konularla ilgili yasa önerilerinin hazırlanmasında, teknik yardım istenmesini yararlı görürler. Bu yardım, önerilen yasa ile ilgili ilk taslağın hazırlanmasını ya da diğer kurumlar tarafından hazırlanan tasarılarla ilgili olarak görüş verilmesini içerebilir. Son olarak, Yüksek Denetim Kurumu parlamento ve parlamento komisyonları ile iyi ilişkiler geliştirmeye çalışmalıdır. Böyle bir çalışma ilişkisi ancak ortak ilgi alanına sahip konularda işbirliği yaptıklarında ve bu konular üzerinde karşılıklı olarak anlaşmaya vardıklarında mümkün olur.

EK 1: YÜKSEK DENETİM KURUMU VE PARLAMENTO KOMİSYONLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLERE İLİŞKİN SİGMA ÖZET BİLGİ NOTLARI ⁴

Köklü demokrasilere sahip ülkelerde, yüksek denetim kurumları ve parlamentolar arasındaki ilişkiler, büyük ölçüde değişiklik gösterirler. Bazı örneklerde yüksek denetim kurumu resmî olarak parlamentoya bağlıdır. Bu bağlılık çok sıkı olabilir. Amerika Birleşik Devletlerinde Genel Muhasebe Ofisi (GAO) yasama erki içerisinde bağımsız bir birim olarak tanımlanır. Fransa gibi diğer örneklerde ise, yüksek denetim kurumu, yargı benzeri önemli niteliklere sahip ve yasal olarak parlamento ile hükümetten bağımsız bir mahkemedir. İngiltere’de Ulusal Denetim Ofisinin başı olan Komptrolör ve Genel Denetçi (Comptroller and Auditor General), diğer kamu kuruluşlarından olan bağımsızlığının sıkı biçimde tesis edilmesi ve gösterilmesi amacıyla, **Temsilciler Meclisinin “Memuru”** olarak tanımlanır. “Komptrolör ve Genel Denetçi” Temsilciler Meclisinin Kamu Hesapları Komitesi ile yakın işbirliği içerisinde çalışır. İsveç’te Yüksek Denetim Kurumu resmi olarak hükümetin bir kurumudur (fakat bu durum halihazırda yoğun biçimde gözden geçirilmektedir).

Bu büyük orandaki değişikliklerin nedenleri, her bir ülkenin kendi tarihi ve kültürel dinamiklerinde yatar. Çoğu örnekte, bugün Yüksek Denetim Kurumu olarak karşımıza çıkan kurumlar, başlangıçta mutlak otoriteye hizmet eden bir araç olarak ortaya çıkmışlar ve bugünkü durumlarına ancak, hükümetin daha geniş kitleler adına denetlenmesi ihtiyacının kabul edilmesi ile gelmişlerdir.

Kurumsal yapılarındaki ve devlet yapısı içerisindeki farklılıklarına rağmen hemen hemen bütün Yüksek Denetim Kurumları aşağıdaki hususların önemini kabul ederler:

- Denetim önceliklerinin belirlenmesinde ve denetim raporlarının doğru, olgulara dayanan ve tarafsız biçimde raporlanmasında Yüksek Denetim Kurumunun bağımsızlığının temin edilmesi
- Denetim süreci zarfında açıklanan problemlerle ilgili düzeltici önlemlerin alınmasında önemli bir tedbir olarak, denetim sonuçlarına yeterli parlamento ilgisinin sağlanması

Bu hedeflerin bir araya getirilmesi dikkatli bir denge faaliyeti gerektirir. Parlamento ile gereğinden fazla olan bir yakınlık, Yüksek Denetim Kurumunun, güvenilirliği için önemli bir müessese olan bağımsızlığını tehdit edebilir. Eğer bu ilişki çok uzak kalırsa bu kez parlamento, önemli denetim bulgularını önemsemeyebilir. Her bir Yüksek Denetim Kurumu, gerekli dengeyi en iyi biçimde nasıl sürdüreceğine kendi ülkesel koşullarını göz önünde bulundurarak karar vermelidir.

Yüksek Denetim Kurumlarının yapısal ve yasal konumlarındaki farklılıklar gibi, parlamentolar da Yüksek Denetim Kurumundan aldıkları raporları ve diğer bilgileri nasıl ele almayı kararlaştırmaları bakımından farklılıklar gösterirler. Bu farklılıklar aynı şekilde her bir ülkenin kendi tarihi ve siyasi kültürünün dinamiklerini yansıtır. Parlamentoların denetim fonksiyonları ile nasıl ilişkileri olduklarını anlamak için, işin yapısından kaynaklanan karşıtlığı tanımak gerekir. Parlamentolar seçkin kurumlardır ve çoğunluk itibari ile profesyonel politikacılardan oluşurlar. Politikacıların tabi eğilimleri, sorunlara siyasî ya da ideolojik bakış açısı ile bakmak ve siyasi öneme sahip olmayan konulara yeterli ilgiyi,

⁴ 27 Aralık 2003 tarihinde Sigmanın web sitesinde yayımlanmıştır. <http://www.oecd.org/sigma>

göstermemektir. Denetim konuları ise esas itibari ile dürüst, verimli ve etkin yönetimle ilgili olup temel siyasi sorunlarla ilgili olamazlar. Denetimin, siyasi ve ideolojik konularla ilgili olarak taraf tutma görüntüsü içerisine girmekten kaçınılarak profesyonel, tarafsız, etkin ve güvenilir biçimde yapılması gerekir. Parlamentolar bu yapısal gerginliğe değişik biçimlerde tepki verirler. Giderek artan ortak yaklaşım, Yüksek Denetim Kurumları tarafından hazırlanan raporların tamamını ya da büyük kısmını incelemek ve kabul etmekle görevli ve genellikle Kamu Denetim Komisyonu olarak adlandırılan tek bir komisyon görevlendirmektir. Çoğu zaman Kamu Denetim Komisyonu (Public Audit Committee) üyelerinin denetim raporlarını tarafsız, profesyonel ve siyasi olmayan bir yaklaşımla ele alacakları yolunda açık bir beklenti vardır. Bu profesyonel politikacılar için, özellikle siyasi konuları yönetimden ayırma geleneğinin olmadığı yeni demokrasilerde, yapısal olarak zorluklar içerir. Bununla birlikte, eğer bu amaç etkin bir şekilde değer haline gelir ve siyaset dışılık beklentisini kuvvetlendirmeye yönelik tedbirler alınabilirse, denetim sonuçlarının siyaset dışı bir yaklaşımla ele alınabileceğine ilişkin yerleşmiş demokrasilerden bir çok örnek bulunmaktadır.

Avrupa Birliği Üye Devletleri

Danimarka

Danimarka, örnek olarak, çok partili siyasi kültür ve koalisyon hükümetleri geleneğine sahiptir. Kamu Denetim Komisyonu üyeliğine parlamenterler tarafından çok büyük değer verilir ve koalisyonu oluşturan ve oluşturmeyen partileri kapsayan en büyük 4-6 partinin oranlarına göre paylaşılır. Kamu Denetim Komisyonu başkanlığını geleneksel olarak koalisyondan olmayan bir parti üyesi yapar.

Ulusal Denetim Ofisinin (NAO) raporlarını sadece Kamu Denetim Ofisi Yayınlar ve raporun yanında denetimle ilgili olarak Kamu Denetim Komisyonun yargıları da yer alır. Kamu Denetim Komisyonunun çok parçalı yapısına rağmen siyaset üstülük geleneği o dereceye ulaşmıştır ki, bütün parlamento komisyon raporları oy birliği ile çıkar.

Fransa

Fransız düzenlemelerini bu bağlamda değerlendirirken Fransız Yüksek Denetim Kurumunun (Cour des Comptes) yargı benzeri niteliklere haiz bir mahkeme olduğunu belirtmek gerekir. Anayasaya göre mahkeme parlamento ve hükümetten bağımsızdır. Anayasaya Cour des Comptes'in (CdC) "Parlamento ve hükümete devlet bütçesinin uygulanmasının denetiminde" ve 1996 dan itibaren de "sosyal güvenlik fonları ile ilgili kanunların uygulanması ve denetlenmesinde" yardımcı olacağını belirtir. Çok yakın zamana kadar parlamentoda Kamu Denetim Komisyonu türünde bir komisyon bulunmamaktaydı. Parlamento ve CdC arasındaki ilişkiler, yıllık raporların sunulması ve zaman zaman oluşan yakın çalışma ilişkileri çerçevesinde, örneğin üst ya da alt meclisin CdC'den belirli konularla ilgili olarak raporlama yapmasını istediği zamanlar, meydana gelmekteydi. Yapılan teklifleri kabul veya reddetmek CdC'nin kendi kararına bağlıydı.

Ocak 1999'da Parlamento, Kamu Denetim Komisyonunun bir türü olarak fonksiyon görmesini amaçladığı Mission d'Evaluation et de Controle (MEC)'i Kamu Mali Komisyonunun bir alt Komisyonu olarak tesis etti. MEC'in çalışmalarındaki siyaseti önlemek için partiler komisyonunda eşit temsile sahiptir ve başkanlığı birisi ana çoğunluk partisinden diğeri de ana azınlık partisinden olmak üzere iki başkan tarafından yürütülmektedir. MEC'in raporları, CdC'nin ilgili denetim ekibi ile yakından çalışan MEC raportörü tarafından, MEC tarafından toplanan diğer bilgilerle birlikte (MEC tarafından yapılan oturumları da içeren), CdC'nin denetim bulguları esas alınarak hazırlanır.

Bu yeni düzenlemenin etkinliği konusunda kesin bir şey söylemek için vakit erken ise de ilk belirtiler olumlu görünmektedir. Parlamento ve CdC'nin, CdC'nin bağımsızlığını zedelemeyen yakın işbirliği içerisinde çalışabileceği ortaya çıkmıştır. MEC makul bir siyaset dışı tavırla çalışabilme yeteneği gösterebilmiş ve CdC'deki kişiler de genel olarak MEC ile çalışmaya olumlu bakmışlardır.

Portekiz

Portekiz Denetim Mahkemesi Fransa'daki benzeri gibi önemli yargısal fonksiyonlara sahip bir mahkeme olup, anayasal olarak parlamento ve hükümetten bağımsız bir kuruluştur. Geçmişte parlamento ile olan ilişkileri genel olarak belirli raporların gönderilmesinden, kendi seçtiği diğer raporları göndermekten ve parlamentonun bilgi ya da tavsiye taleplerine cevap vermekten ibaretti.

Burada Kamu Denetim Komisyonu bulunmamaktadır. Ekonomi, Kamu maliyesi ve Planlama Komisyonu (CEFPF), diğer ülkelerdeki Kamu Denetim Komisyonunda bulunan sorumluluklardan bazılarını sahip bulunmaktadır. Komisyon denetim raporlarını kabul eder, inceler ve ilgili bilgi, tavsiye ve özel denetimleri parlamento adına talep edebilir. CEPFP parlamentodaki en büyük komisyondur. Bütün partilerden temsilcileri olup en büyük muhalefet partisine mensup bir üye tarafından başkanlık edilir.

Denetim mahkemesi, parlamento ile daha kuvvetli ve güçlü ilişkiye olan ihtiyacı, kabul etmekte ve CEPFP ile olan toplantıların, bilgi değişiminin ve danışmanlık sağlamanın artırılmasından yana tutum sergilemektedir. Aynı zamanda bir denetim komisyonunun kurulmasını teşvik etmektedir. Bu durum mahkemenin anayasal statüsünden dolayı mahkemenin bağımsızlığını tehdit eden bir durum olarak değerlendirilmemektedir.

İngiltere

İngiltere'de Kamu Hesapları Komitesi parlamentonun en prestijli komisyonlarından birisidir. Komitenin çalışmalarına çok büyük saygı duyulmaktadır. Kamu Hesapları Komitesi üyelerinin komisyon çalışmalarında siyaset üstü olmaları gerektiğine ilişkin köklü gelenek bulunmaktadır. Kamu Hesapları Komitesindeki sandalyeler siyasi partilere parlamentodaki temsil edilme büyüklüklerine göre tahsis edilirler. Başkanlık görevi geleneksel olarak, muhalefet partisinden resmi bir görevi olmayan ve genellikle daha önceden Maliye Bakanlığında bakanlık tecrübesi bulunan, bir üye tarafından yürütülür. Kamu Hesapları Komitesi kendi raporunu normal olarak Ulusal denetim Ofisinin (NAO) raporu ile ilgili kanıtları inceledikten sonra yayımlar. Kamu Hesapları Komisyonunun çok partili bir yapısının bulunmasına rağmen raporları oy birliği ile çıkar. Bu partiler üstü olma geleneği diğer iki faktör tarafından desteklenir. Birinci olarak, Ulusal Denetim Ofisi siyasi olarak değerlendirilen konularla ilgili görüş vermekten özenle sakınır. İkinci olarak, denetim raporunda açıklanan gerçeklerin (fakat yargıların ve tavsiyelerin olması zorunlu değildir) "doğru" ve "olgulara" dayandığı konusunda, denetim raporunun yayımlanmasından önce, Ulusal Denetim Ofisi ve denetlenen kurum arasında mutabakat olması gerektiğine ilişkin gelenek. Bu uygulamalar, komisyon toplantıları esnasında ve sonrasında Kamu Hesapları Komisyon raporu hazırlanırken meydana gelebilecek muhtemel siyasi anlaşmazlıkları, önemli ölçüde azaltır.

Parlamento ve Ulusal Denetim Ofisi arasındaki yakın ilişkiye rağmen Ulusal Denetim Ofisinin bağımsızlığının etkilenme riski bulunmamaktadır. Bu bağımsızlığı kuvvetlendiren çeşitli faktörler bulunmaktadır. **Komptrolör ve Genel Denetçi** Parlamentonun bir memuru olmasına rağmen, yaşam boyu görevde kalma olanağı sağlayan siyaset üstü bir biçimde atanır. Ayrıca parlamentonun, üyelerinin Ulusal Denetim Ofisinin güvenilirliğine verdiği değerden dolayı, Ulusal Denetim Ofisinin bağımsızlığına saygı göstermesine ilişkin çok eski bir geleneği bulunmaktadır.

Avrupa Birliği Üyesi Olmayan Batılı Devletler

Avustralya

Avustralya'da, önemli farklılıklar yanında, İngiltere'nin düzenlemeleriyle bazı temel benzerlikler bulunmaktadır. Avustralya Kamu Hesapları ve Denetim Karma Komisyonu (JCPAA) hem Senatodan hem de Temsilciler Meclisinden üyelere sahiptir. Komisyon iktidar partisinden çoğunluk üyeye sahiptir ve iktidar partisinden bir üye tarafından başkanlık edilir. Bununla birlikte başkan yardımcısı daima muhalefet partisinden olur. JCPAA Ulusal Denetim Ofisinden gelen bütün denetim raporlarını inceler ve ayrıca konuları, kendi inisiyatifine dayalı olarak ya da parlamentonun havale ettiği konulara cevap bağlamında inceleyebilir. JCPAA'ya çalışmalarında kendi sekreteryası ile Maliye Departmanı ve Ulusal Denetim Ofisinden gelen geçici görevliler tarafından yardımcı olunur. Kamu Denetim Komisyonu veya benzerine sahip diğer bütün ülkelerde olduğu gibi, siyaset üstü olma geleneği, üyelerinin parti bağımlılıklarına rağmen, çok kuvvetlidir. 1953'den bu yana yayımlanan 359 rapordan 3'ü dışında hepsi oybirliği ile yayımlanmış bulunmaktadır..

Amerika

Bunlar gibi ve bunlar dışındaki bir çok hayli etkili siyaset üstü kamu denetim komisyonları bulunmasına rağmen, bunlar bütün dünyada geçerli değildir. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri kongresinde Kamu Denetim Komisyonunun gerçek bir eşiti bulunmamaktadır. Genel Muhasebe Ofisi (USGAO) Senato ve Temsilciler Meclisindeki bir çok komisyonla ve bu komisyonların çoğunluk ve azınlık üyeleri ile ilişki kurmak zorundadır. Her ne kadar siyasi konularla ilgili gözükmeyen konular üzerinde iki partili çalışma geleneği bulunmakta ise de (Şimdi geçmişte olduğundan biraz daha zayıf), siyaset üstü olma ile ilgili olarak yerleşmiş bir gelenek bulunmamaktadır. İlgili konuya bağlı olarak “siyasi” ve “siyasi olmayan” konular arasındaki sınır çok açık olmayabilmektedir. Bu faktörler USGAO'nun görevlerini genellikle, denetim sonuçları ile ilgilenecek ve kabul edecek açık biçimde belirlenmiş bir komisyon olamayabileceği için, daha da zorlaştırmaktadır. Parlamentonun ihtiyaç duyulan ilgisini elde edebilmek için USGAO'nun genellikle, parlamentonun ilgisini çekmenin bir aracı olarak medya ve kamuoyunun önemli denetimlere ilgisini çekmeye çalışmak gibi diğer Yüksek Denetim Kurumlarına fazla agresif gelebilecek yollara başvurması, gerekli olabilmektedir.

Sonuc

Denetim sonuçlarına etkin parlamento ilgisini çekmenin tek bir yolu bulunmamaktadır. Başta gelen engellerden birisi, parlamentoların genel olarak siyasi yapıda olmaları ve maalesef “siyasi olmayan” mali kontrol ve yönetim konuları ile ilgili sorumluluklarına daha az önem vermeye meyilli olabilmeleridir. Bu engelle baş etmede çok yararlı olabilecek adımlardan birisi, denetim sonuçlarına ilginin yoğunlaşmasına yardımcı olabilecek ve denetim raporlarının değerlendirilmesinden ve sonraki düzeltici tedbirlerin alınmasından sorumlu olacak, bir Kamu Denetim Komisyonunun tesis edilmesi olabilir.

Bir Kamu Denetim Komisyonunun en iyi biçimde etkin olabilmesi için, üyelerinin çalışmalarını önemli görmeleri ve siyasi olmayan yapıda değerlendirmeleri sürdürmeleri önemlidir. Bu en başta üyelerin tutumlarına bağlı olacaktır. Bir Kamu Denetim Komisyonundaki siyaset üstülük geleneği zamanla kendini güçlendirebilir, fakat en azından başlangıçta, üyeler için Kamu Denetim Komisyonu çalışmalarını kendi parti ilişkilerinden ayırma bilinçli bir çabayı gerektirir. Bunun için önemli adımlardan birisi, çalışmaya mantıklı bir yaklaşımla yaklaşabilecek üyelerin seçimi olacaktır. Siyaset üstülük amacı Kamu Denetim Komisyonunda daha geniş, nispeten dengeli parti temsili sağlanarak daha da kuvvetlendirilebilir. Kamu Denetim komisyonunun liderliği de hayati bir öneme sahip bulunmaktadır. Başkan ya da yardımcısı eğer hükümetle ilgisi olmayan bir partinin kıdemli ve saygın bir üyesi olursa daha yararlı görülür. Bununla birlikte en önemlisi liderin, Kamu Denetim Komisyonu faaliyetlerinde oybirliğini sağlamaya çabalaması gibi, siyaset üstülük ve tarafsızlık amacına sıkı biçimde bağlı kalmasıdır.

Bu tartışmanın büyük bir kısmının, parlamentoların denetim sonuçlarını daha etkin biçimde kullanmaları için ne yapmaları gerektiğine yoğunlaşmasına rağmen, bütün sorumluluğun parlamentoya düştüğünü kabul etmek hata olur. Yüksek Denetim Kurumu da parlamentonun kendi çalışmalarından yararlanmasına yardımcı olmada önemli sorumluluklar taşımaktadır. Etkin bir ilişkiyi teşvik etmek için, Yüksek Denetim Kurumu:

- Parlamento'ya sadece parlamentonun ilgisini hak edecek konuları raporlamalı.
- Tarafsız bir okuyucuyu denetim bulgularının geçerliliği konusunda ikna etmek için, yeterli delile sahip olacak biçimde kısa ve özlü biçimde raporlama yapmalı.
- Denetim raporlarının doğru, olgulara dayanan ve güncel konuları içerecek biçimde olmasını temin etmeli.
- Denetim raporunu tamamladıktan sonra, denetim bulgularının yapısını ve önemini anlamalarını temin etmek için parlamentolarla çalışmaya hazır olmak ve onlara, Yüksek Denetim Kurumunun bağımsızlığından taviz vermeden, uygun düzeltici tedbirleri geliştirmelerinde yardımcı olmalı.
- Hükümetin parlamento ve Yüksek Denetim Kurumunun tavsiyelerine resmi olarak cevap verme zorunluluğunda olmasını sağlayacak katı yöntemler tesis etmeli.

Daha Fazla Bilgi

Avrupa Birliği üyesi ülkelerin ve Avrupa Birliği üyesi olmayan ülkelerdeki mevcut bazı Kamu Denetim Komisyonlarının temel özelliklerini açıklayan durum tablosu bu bölüme eklenmiştir (Ek A).

Ayrıca bir Parlamento Denetim Komisyonu tesis edilirken göz önünde bulundurulacak bazı pratik konulara ilişkin kısa kontrol listesi/ ilkeler de bölüm sonunda ekli bulunmaktadır (EKB).

Ek A: Kamu Hesapları Komisyonu Durum Tablosu

Ülke	Yasa	Üyelerin sayısı	Atama Prosedürü	Başkan ve Üyelerin Genel Siyasi Bağlılıkları	Yüksek Denetim Kurumu ile İlişkiler
Avustralya	Kamu Hesapları ve Denetim Karma Komisyonu, büyüklüğü ve başlıca görevlerinin de belirtildiği kanunla tesis edilir. Diğer görevler parlamento tarafından onaylanan meclis iç tüzüğünde belirlenebilir.	Kanuna göre 16 üyenin 6'sı Senatodan 10'u Temsilciler Meclisinden seçilir.	Temsilciler Meclisi ve Senato tarafından atanır.	Başkan ve üyelerin çoğunluğu iktidar partisindedir.	Avustralya Ulusal Denetim Ofisinin (ANAO) bütün denetim raporları JCPAA tarafından kabul edilir. Ulusal Denetim Ofisi ayrıca komisyonun çalışması için yardımcı olmak üzere personel görevlendirir.
Danimarka	Kamu Hesapları Komisyonunu Anayasa tesis eder. Kamu komisyonun büyüklüğünü ve sorumluluklarını belirler. İkincil yasalar (Parlamento kuraları) Kamu Hesapları Komisyonunun atanmasını ve görevinin sona erdirilmesini düzenler.	Kanuna göre 4-6 üyeden oluşur. Son yıllarda 6 üyeden oluşmaktadır.	Parlamento tarafından 4 yıllık bir dönem için atanır. Üyelik görevinin karşılığı ücret verilir.	Parlamentoda temsil edilen en büyük 4-5 partiye mensupturlar. Başkan Kamu Hesapları Komisyonu tarafından ve koalisyonun olmayan üyeler arasından seçilir.	Genel Denetçi (Parlamentonun bir görevlisi) yasasında Genel Denetçinin Kamu Hesapları Komisyonuna yardım edeceği ve ondan gelen isteklere cevap vereceği belirtilir.
Fransa	MEC Komisyonu Meclis dairesinin kararı ile kurulur. Millet Meclisinin alt kuruluşlarına ilişkin düzenlemeler uygulanır.	Her yıl için 15 üye atanır.	Kamu Mali Komisyonu tarafından kendi üyeleri ve diğer komisyonların bazı üyeleri arasından atanır.	Millet Meclisindeki bütün partiler eşit olarak temsil edilirler. Başkanlık görevi azınlık ve çoğunluk tarafından birlikte yürütülür.	Yüksek Denetim Kurumu (Cour des Comptes) parlamento ve hükümetten tam olarak bağımsızdır fakat her ikisine de yardımcı olur. CdC MEC Komisyonunu Parlamento çalışması için özel öneme ya da ilgiye sahip denetim konuları hakkında bilgilendirir. CdC personeli MEC 'in çalışmalarına katılırlar (oturumların hazırlanması, MEC tarafından yapılan izleme çalışmaları)
İngiltere	Kamu Hesapları Komisyonu 1861 yılında Parlamento prosedürlerine göre, Parlamento tarafından kamu harcamalarını karşılamak üzere tahsis edilen ödenekleri gösteren hesapları ve bunun gibi diğer hesapları parlamentonun önüne gelmeden önce incelemesi için tesis edildi.	Başkan ve 15 üyeden oluşmakta ve toplantı yeter çoğunluğu 4 olmaktadır.	Parlamentonun görev süresi ile sınırlı olarak atanırlar.	Başkan muhalefet partisinin kademeli bir üyesi arasından seçilir. Üyeler parlamento içerisindeki partilerin oranına göre atanırlar. Raporlar siyaset dışı biçimde ele alınır ve sadece yönetsel konularla ilgilenilir.	Komisyon çalışmalarının çoğunluğunu şimdilerde hükümet harcamaları ve gelirleri ile ilgili olarak Komptrolör ve Genel Denetçi ile İrlanda Komptrolör ve Genel Denetçisi tarafından hazırlanan performans raporlarının incelenmesi oluşturmaktadır.
Amerika	Kamu Hesapları Komisyonu veya benzeri bulunmamaktadır. USGAO Senato ve Temsilciler Meclisinin bütün komisyonları ile ve çoğunluk ve azınlık üyelerin hepsi ile çalışmaktadır.	Senato ve Temsilciler Meclisinin kurallarına göre belirlenmekte ve bir komisyonun diğerine değişmektedir.	Her bir partiden gelecek üye sayısı bu kuruluş içerisindeki çoğunluk partisi tarafından belirlenir. Bu görevi yapacak üyeler kendi partileri tarafından seçilir.	Her komisyonun başkan ve çoğunluk üyeleri çoğunluk partisindedir. Bu başkanın partisi ya da diğer bir parti olabilir.	USGAO'nun çalışmalarının çoğunluğunu komisyonların ya da üyelerin taleplerine cevap verme şeklinde gerçekleştirir. Sonuçlar istekte bulunan komisyon veya üyeleri ya da yasama komisyonuna gönderilir. USGAO ayrıca düzenli tedbirlerin alınması için ilgili komisyonlarla da çalışır.

Ek B :Bir Parlamento Denetim Komisyonu Oluşturulurken Gözönünde Bulundurulacak Konulara İlişkin Kontrol Listesi

Parlamento Denetim Komisyonları, hükümetin hesap verme sorumluluğu ve hesaplar için oluşturulan ve parlamentonun bu sayede harcamaları önceden yetkilendirdiği ve yöneticiyi harcamalar ve kamunun parası, gelirleri ve mallarının iyi yönetiminden sorumlu tutmak amacı ile yeterli bilgiyi topladığı bir yapının parçalarıdır. Bu yapı içerisinde Parlamento Denetim Komisyonunun rolü kamu parasının, uygunsuz ve makul olmayan kullanımlarının tekrarlanmasının önlenmesi amacı ile; kanıtların toplandığı, zayıflıkların gösterildiği ve önyargılı ve siyasi olmayan olgulara dayalı olarak teknik tavsiyelerin yapıldığı biçimde harcanmasının yolunu geliştirmektir. Bu bağlamda Kamu Hesapları için oluşturulacak bir Parlamento Komisyonu tesis edilirken göz önünde tutulması gereken hususlar şunlardır:

Sorumluluklar

Kamu Hesapları ve denetim raporları için oluşturulacak bir komisyonun sorumlulukları en iyi biçimde yasama kurulu tarafından, belirli bir yasa biçiminde olmasından ziyade tercihen karar ya da tüzük biçiminde tanımlanır.

Komisyonun başta gelen sorumluluğu, kamu kurum ve kuruluşlarının parlamentoya sunulan denetim raporlarını ve mali tabloları incelemek olmalıdır. Yüksek Denetim Kurumu normalde bu gibi raporları sağlayacaktır. Komisyon aynı zamanda mali yönetim ve kontrol alanındaki sorunlarla da büyük ölçüde ilgili olmalıdır.

Komisyonun, parlamento adına fakat genel denetçinin anayasal bağımsızlığına müdahale etmeden, planlaması ve bütçesi gibi konularda görüşlerini açıklayarak Yüksek Denetim Kurumunun çalışmaları ile ilgilenmesi beklenebilir.

Oluşum

Komisyon tercihen Parlamento iç tüzüğünde belirtilen bir oluşuma sahip olmalı ve bu tüzük onun büyüklüğünü ve salt çoğunluk sağlamak için gerekli olan minimum üye sayısını belirtmelidir.

Komisyon üyeleri, parlamentonun genel seçimi takiben yaptığı ilk toplantısının hemen arkasından ana siyasi gruplar arasında yapılan müzakereleri takiben, aday gösterilmelidirler. Komisyonların oluşumundaki siyasi denge önyargısız, yapıcı ve olgulara dayanan raporların ortaya çıkması için gereklidir. Başkanın atanması komisyon için bir sorun olabilir ve eğer başkan muhalefetin resmi görevi olmayan kıdemli bir üyesi olursa yararlı olur.

Komisyon üyelerinin görev süresi, her yıl yenilenme yerine Parlamento süresi boyunca olursa, üyeler muhtemelen daha etkin olacaklardır.

Program

Komisyon, belki de Yüksek Denetim Kurumunun tavsiyesi üzerine kendi çalışma programını belirlemelidir. Bütün üyeler denetlenecek konuların seçimine katılmalıdır. Çalışma programı büyük oranda Yüksek Denetim Kurumunun hazırlamayı planlıyor olacağı raporlara dayanacaktır.

Oturumların sıklığı ve toplantıların süresi komisyonun elinde bulunan materyallerin niteliğine bağlı olarak değişir, fakat komisyona konular hala güncelken kanıt elde etmesi ve bulgularını raporlaması için yeterli imkanı tanınmalıdır.

Yöntem

Komisyon için oturum öncesinde, denetim raporlarındaki önemli sorunları belirten ve muhtemel soruları tespit eden, özet bilgilere sahip olması yararlıdır.

Genel Denetçi/Başkan ya da diğer eşiti özet bilgileri hazırlayabilir. Diğer yararlı olabilecek özetleme çeşitleri denetçiler tarafından yapılacak sözlü özet veya sunuşlar olabilir.

Komisyon incelediği konular ile ilgili olarak kendisine kanıt ve bilgi verebilecek kişileri çağırabilme konusunda geniş yetkiye sahip olmalı ve gerekli olduğu durumlarda bilgi ve belge talep edebilmelidir. Her ne kadar komisyon çalışmasının düzenli bir özelliği olması beklenmez ise de, komisyonun yerinde inceleme yapabilme imkânının mevcut olması gerekir.

Komisyonun bütün üyelerinin soru sorma imkanına sahip olması gerekir. Bütün üyelerin bu imkân kullanabilmesi için bir zaman kısıtlaması gerekebilir.

Komisyon toplantılarının kaydedilmesi, sonrasındaki raporların hazırlanmasında yardımcı olacaktır.

- Komisyon hangi tanıkları çağırmak istediğine önceden karar vermelidir. Komisyon çalışmalarının özünü politikanın kendisinden ziyade uygulanmasını oluşturduğu için esas tanıklar, politikacılardan ziyade üst düzey kamu yöneticileri olacaklardır.
- Komisyon tanıkların tartışma konuları ile ilgili olarak iyi bilgiye sahip olmalarını bekler, bununla birlikte onların özellikle çok geniş alanları içeren konularla ilgili bütün sorulara cevap vermelerini beklemek makul olmaz. Tanıklar için memurlarından yardım almaları, benzer biçimde komisyon için de sorularına kolayca cevap verilemediği durumlarda yazılı delil kabul etmeleri yararlı olur.
- Komisyon toplantılarında Maliye Bakanlığında bir temsilcinin bulunması, her ne kadar muhtemelen gerekli olmayacaksa da, mali konularla ilgili daha çok konunun cevaplandırılmasının sağlanmasına yardımcı olabilir.
- Komisyon için, Genel Denetçi/Başkanın toplantılarda denetim çalışmaları ile ilgili sorulara cevap vermek ve teknik yardım ve bilgi sağlamak üzere bulunması gereklidir.
- Eğer alenilik ve şeffaf hesap verme sorumluluğuna katkı sağlayacaksa, kanıt toplama oturumlarının açık olarak yapılması daha yararlıdır.

Raporlama

Komisyon kanıt topladığı konularla ilgili olarak raporlar yayınlamalıdır. Bunlar, eleştirilerin doğrulandığı ve sağlanan delillere göre yeterli görülmeyen işlerle ilgili olan raporlar olabileceği gibi, işlerin iyi gittiği zamanlarla ilgili dengeli ve doğru yorumlar içeren raporlarda olabilir. Raporlar olumlu tavsiyeler yapma ve çıkarılacak dersleri belirtmek üzerinde yoğunlaşmalıdır. Raporlar komisyonun ortak kararı ile kabul edilmelidir.

- Komisyonun raporu, komisyona sağlanan ve tanıklar tarafından sözlü delil oturumunda belirtilen konulara işaret eden delillerden yararlanabilir (Bu en başta Genel Denetçi/Başkan tarafında gelen raporlar olacaktır).
- Genel Denetçi/Başkan komisyonun ilk rapor taslaklarını hazırlayabilir. Komisyon bundan sonra Genel Denetçi ile yapacağı özel oturumda taslak rapor üzerinde değişiklik yapmayı düşünebilir. Komisyon yasamanın bu tür konuları düzenleyen yöntemlerine uygun olarak, raporun yayınlanmasını onaylayabilir.
- Komisyon raporunun kanıt oturumundan sonra tamamlanır tamamlanmaz ortaya konulması yararlıdır, çünkü konular hala güncel olabilir ve tavsiyeler hemen etki etme imkanına sahip olabilir.
- Komisyon raporun yayımına medyanın daha iyi ilgisini çekebilmek için basın bildirisini ile eşlik edebilir, gerekli durumlarda komisyon başkanı rapora basın açıklamalarıyla bile eklemeler yapmak isteyebilir.
- Hükümet, komisyonun raporunda yapılan tavsiyelere resmi olarak ve açık bir şekilde cevap vermekle yükümlü olmalıdır.
- Ayrıca, hükümetin cevabının tatmin edici olmadığı durumlarda, komisyonun başka delil toplama oturumları yapma yetkisi olmalıdır.
- Hesap verilebilirlik halkasını tamamlamak için bütün parlamentonun; Genel Denetçi/Başkanın raporlarını, komisyonun ve hükümetin cevaplarını tartışma ve inceleme imkanına düzenli olarak sahip olması gerekir.

EK 2: AVRUPA BİRLİĞİ SAYIŞTAYI İLE AVRUPA BİRLİĞİ KOMİSYONLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER⁵

1. Avrupa Birliği Sayıştayı ile İlgili Olarak Parlamento ve Parlamento Komisyonlarının Genel Roller ve Amaçları

Avrupa Parlamentosu (EP) Avrupa Birliği Bütçesi ve Avrupa Birliği Sayıştayı ile ilgili olarak önemli yetkilere sahip bulunmaktadır. Avrupa Parlamentosu ile Avrupa Birliği Sayıştayı arasındaki ilişkiler sadece Sayıştayı raporları ile sınırlı bulunmamakta, fakat aynı zamanda Avrupa Birliği bütçelerinin mali yönetimi ile ilgili diğer bir çok konu ile de ilgili bulunmaktadır.

İlk olarak Avrupa Parlamentosu, Avrupa Konseyi ile birlikte Avrupa Topluluğu genel bütçesinin bütçe yetkilisidir ve bu nedenle her yıl için Avrupa Birliği Sayıştayının da dahil olduğu bütçeyi onaylar. İkinci olarak, konseyin tavsiyesi üzerine Avrupa Parlamentosu Avrupa Komisyonuna uygunluk verir ve bu amaçla Avrupa Konseyi ve Avrupa Parlamentosu Avrupa Birliği Sayıştayının yıllık raporunu, güvence bildirimini ve özel raporlarını inceler (Avrupa Topluluğu Anlaşması md.276). Avrupa Birliği Sayıştayı, Konsey ve Avrupa Parlamentosuna özellikle bütçe uygulamaları üzerindeki kontrol yetkilerini kullanırken yardım edecektir(Avrupa Topluluğu Anlaşması md.248 paragraf 4). Üçüncü rol bütçe gelirlerinin komisyonun kullanımına sunulacağı yöntem ve prosedürler ile, mali düzenlemelerle ilgili yasal faaliyetler ve teftişle ilgili uygun düzenlemeler yanında mali kontrolörlerin sorumlulukları, memurların ve muhasebe görevlilerinin yetkilendirilmeleri ile ilgili kuralları içerir (Avrupa Topluluğu Anlaşması md.279). Bu yasal faaliyetler ile ilgili olarak Avrupa Parlamentosuna danışılması ve Konseyin bunları onaylayabilmesinden önce Avrupa Birliği Sayıştay'ının görüşünü açıklaması gerekmektedir (Ayrıca açıklama 6'ya bakınız). Son olarak, Avrupa Parlamentosuna Konsey tarafından gösterilen Avrupa Birliği Sayıştayı üyeliği adayları için de danışılır.

Avrupa Parlamentosu içerisinde iki daimi komisyon bu fonksiyonlarla ilgili yetkilere sahiptir. Bunlar Bütçeler Komisyonu(CB) ve Bütçe Kontrol Komisyonu (CBC)'dur. Avrupa Birliği Sayıştayının raporları ile ilgili esas komisyon Bütçe Kontrol Komisyonudur. Bütçeler Komisyonu Avrupa Birliği Sayıştayının bütçesel konuları ile ilgilidir. Yasal faaliyetlerin onaylanması ile ilgili görevler her iki komisyon tarafından da karşılanır. Her iki komisyon Avrupa Birliği Sayıştayı ile ilgili olanlar yanında diğer görevlere de sahiptirler. Bütçe Kontrol Komisyonu aşağıdaki konularla ilgili sorumluluğa sahiptir.

- a) Avrupa Birliğinin genel bütçesi ile ilgili olarak mali, bütçesel ve yönetsel uygulama tedbirlerinin kontrolü.
- b) Komisyonun talimatlarına dayalı olarak yürütülen EIB'nin mali ve ECSC'nin yönetsel ve mali faaliyetlerinin kontrolü.
- c) Bütçenin kontrolü, yönetimi ve uygulamalarını içeren konularla ilgili mali düzenleme.
- d) Parlamento tarafından verilen uygunluk kararları ve bu gibi kararlara eşlik eden ya da uygulayan tedbirler.
- e) Parlamantonun gelir ve giderlerinin kapanışı, sunumu ve denetimi ile ilgili kararlar ve bu kararların uygulanmasıyla ilgili tedbirleri de içeren hesap ve bilanço

⁵ Rapor Avrupa Birliği Sayıştay'ından 26 Haziran 2001 tarihinde alındı.

- f) Avrupa Topluluklarının, kurumlarının ve bunlar tarafından finanse edilen herhangi bir kurumun, bunların uygunluğunun ve dengelerinin tespit edilmesini de içeren hesap ve bilançolarının kapanış, sunuş ve denetimi.
- g) Komisyon tarafından sağlanan periyodik raporlara dayalı olarak, mevcut bütçelerin uygulanmasının ve bu gibi uygulamalar için özel komisyonlar tarafından ya da özel komisyonlar dışında alınan tedbirlerin denetimi.
- h) Topluluk maliyesinin değişik biçimlerdeki etkinliğinin, değişik mali enstrümanların eşgüdümünün ve Avrupa Birliği tarafından finanse edilen politikaların uygulanmasındaki maliyet-fayda oranının değerlendirilmesi.
- i) Kredi koşullarının, bunların uygulanmasına yönelik mali mekanizmaların ve yönetsel yapıların düzensizlik ve yolsuzluk durumlarının denetlenmesi sureti ile değerlendirilmesi.
- j) Bütçelerin uygulanması ile ilgili kuralların ya da bölümlerinin belirlenmesi.
- k) Avrupa Birliği Bütçesini etkileyen yolsuzluk ve düzensizliklerin kontrolünün, önlenmesinin ve cezalandırılması ile kovuşturulmasının organizasyonu (Avrupa Topluluğu Anlaşması md.280).
- l) Avrupa Birliği Sayıştayının rapor ve görüşlerinin değerlendirilmesi (Avrupa Topluluğu Anlaşması md.248).
- m) Avrupa Birliği Sayıştayını ile ilişkiler ve Parlamento başkanının görüşleri ile bağlı kalmaksızın üyelerinin atanması (Avrupa Topluluğu Anlaşması md.247).

Bütçe komisyonu aşağıdaki konulardan sorumlu bulunmaktadır.

- a) Parlamentonun bütçesel yetkilerinin ve buradaki bütçenin tesisi ile ilgili kuralların, tanımlanması ve uygulanması (Avrupa Topluluğu Anlaşması md.268-273).
- b) Avrupa Birliğinin ECSC bütçesini de içeren bütçeleri ve Avrupa Gelişim Fonlarının bütçeleştirilmesi.
- c) Birliğin gelirlerinin ve harcamalarının yıllara ilişkin tahminleri ve bu konulara ilişkin olarak kurumlararası yapılan anlaşmalar ve bütçe uzlaşmasına dayalı uygulamalar.
- d) Birliğin mali kaynakları.
- e) EIB'nin mali aktiviteleri ve Avrupa Topluluklarının ve üye devletlerin diğer mali ve bütçesel enstrümanları (Avrupa Topluluğu Anlaşması md.266-267).
- f) Özel komisyonların yetkileri dışında kalan topluluk faaliyetlerinin mali etkileri.
- g) Avrupa Birliğinin mali, muhasebe ve personeli ile ilgili (bunlar görevlilerin yasal statüleri ile ilgili olmadığı oranda) problemler.
- h) Fonların transferi.
- i) Parlamentonun bütçe, yönetim ve hesapları (Kural 183).
- j) Bütçelerin kontrol, yönetim ve uygulamaları ile ilgili konular dışındaki mali düzenlemeler (Avrupa Topluluğu Anlaşması md.279).

2. Avrupa Birliği Sayıştayını Karşısında Parlamento Komisyonlarının Oluşumu ve Çalışma Biçimleri

Avrupa Parlamentosunun işleyişine ilişkin kuralların 152. maddesine göre, komisyonların oluşumu mümkün olduğu ölçüde parlamentonun oluşumunu yansıtabilecektir. Avrupa Birliği Sayıştayını ile ilişkilerden ve Sayıştayın raporlarının incelenmesinden sorumlu komisyon olarak Bütçe Kontrol Komisyonu (CBC) 21 asıl ve 21 vekil üyeden oluşur. Bütçe Komisyonu 45 asıl ve 43 vekil üyeden oluşur.

Bütçe Kontrol Komisyonu her ay düzenli olarak bir ya da iki kez bir veya iki gün süren toplantılar gerçekleştirir ve bütün bu toplantılarda Avrupa Birliği Sayıştayından bir üye Sayıştayı temsil eder. Belirli durumlarda, Avrupa Birliği Sayıştay üyeleri Bütçe Kontrol Komisyonuna raporlarını sunarlar. Avrupa Birliği Sayıştayının başkanı her yıl Avrupa Parlamentosunun oturumunda Bütçe Kontrol Komisyonuna Avrupa Birliği Sayıştayının yıllık raporunu sunar.

Bütçe Kontrol Komisyonuna benzer biçimde Bütçe Komisyonu da ayda bir ya da iki kez bir veya iki günlüğüne toplanır. Avrupa Birliği Sayıştayını normal olarak bu toplantılarda temsil edilmez ve sadece kendi bütçesinin sunumu için katılır.

3. Avrupa Birliği Sayıştayının Raporlarının ve Diğer Çıktılarının Değerlendirilmesinde Parlamento Komisyonlarının Rolü

Avrupa Topluluğu anlaşmasınının 276. maddesine göre Avrupa Parlamentosu Avrupa Komisyonuna uygunluk vermek için Avrupa Birliği Sayıştayının raporlarını göz önünde bulundurmaya zorundadır. Avrupa Parlamentosunun uygunluk vermeye ilişkin kararı, bu nedenle, Avrupa Birliği Sayıştayının raporlarına dayanan gözlem ve tavsiyeleri içerebilir.

4. Parlamento komisyonlarına Göre Avrupa Birliği Sayıştayının Bağımsızlığının Derecesi

Denetim faaliyetleri ile ilgili olarak Avrupa Birliğinin bütün kurumları karşısında bağımsızdır. Bu denetim konularının seçimini, denetim yöntemlerini denetim bulgularının raporlanmasını içerir. Parlamento komisyonları ve özellikle Bütçe Kontrol Komisyonu Avrupa Birliği Sayıştayından belirli soruşturmalar yürütmesini isteyebilir fakat bu önerileri yerine getirip getirmemek ya da diğer denetim konularına öncelik vermek Avrupa Birliği Sayıştayının vereceği karara bağlıdır.

Avrupa Parlamentosu Avrupa Birliği bütçesinin kabul ve uygulanması ile ilgili olarak asıl bütçesel otoritedir, bu onun bütçeyi onaylaması ve uygulanmasına ilişkin siyasi kontrolü yürütmesi anlamına gelmektedir. Avrupa Birliği Sayıştay'ının yıllık bütçesinin onaylanması ile birlikte, Avrupa Parlamentosu aynı zamanda Avrupa Birliği Sayıştayını içerisinde çalışacak personel sayısını da onaylar. Yasal çerçeve içerisinde, Avrupa Birliği Sayıştayını kendi bütçesinin uygulanmasında tamamen bağımsızdır (ayrıca açıklama 6'ya bakınız).

5. Avrupa Birliği Sayıştayının Çalışmalarında Parlamento Komisyonlarının Rolü

- a) Denetim programında,
- b) Parlamento komisyonlarının Avrupa Birliği Sayıştayından denetim/soruşturma talep etmesi,
- c) Avrupa Birliği Sayıştayının Parlamento komisyonlarına yardım sağlaması,
- d) Parlamento Komisyonlarının Avrupa Birliği Sayıştayının denetim yöntemleri üzerindeki etkileri.

Avrupa Birliği Sayıştayının Parlamento komisyonlarına sağladığı yardım esas itibari ile yazılı olarak yapılır. Bununla birlikte Bütçe Kontrol Komisyonu ya da diğer herhangi bir özel komisyonun Avrupa Birliği Sayıştayını tarafından yapılan gözlem ya da tavsiyelerle ilgili başka sorular sorması durumunda, Avrupa Birliği Sayıştayını ilave açıklamalarda bulunur.

6. Diğer Muhtemel Fonksiyonlar

- a) Kanun yapma sürecinde Avrupa Birliği Sayıştayının fonksiyonları.
- b) Avrupa Birliği Sayıştayının yıllık bütçesinin onaylanması.
- c) Parlamento komisyonları tarafından Avrupa Birliği Sayıştayının çalışmalarının değerlendirilmesi.
- d) Avrupa Birliği Sayıştayının denetimi (ve yürütülen denetim tipleri).
- e) Avrupa Birliği Sayıştay başkanının atanması ya da görevden alınması, Avrupa Birliği Sayıştay'ı yasasının onaylanması.

Avrupa Topluluğu anlaşmasının 279.maddesine göre, Avrupa Birliği Sayıştayının; Konseyin mali kontrolörlerin sorumluluklarına, memurların ve muhasebe görevlilerinin yetkilendirilmesine ve teftişle ilgili düzenlemelere ilişkin kurallar yanında, topluluğun kaynaklarının komisyona verilmesine, nakit ihtiyacının karşılanmasına ilişkin mali düzenlemeleri ve usulleri kabul etmesinden önce, görüşünü açıklaması gerekmektedir (yukarıda açıklama 1'e bakınız).

Avrupa Birliği Sayıştayının yıllık bütçesine ilişkin tahmin Avrupa Birliği Sayıştay tarafından, bütün kurumlardan gelen önerileri birleştirme ve bunlara kendi görüşünü ekleme yetkisi bulunan Avrupa Komisyonuna önerilir. Komisyon bunu Konseye ön tasarı olarak sunar. Konseyin bunu komisyonla ve gerekli gördüğünde Avrupa Birliği Sayıştay gibi diğer kurumlarla görüşükten sonra değiştirme yetkisi bulunmaktadır. Konsey tasarımı oluşturduktan sonra bunu Avrupa Parlamentosuna gönderir. Avrupa Konseyi ile Avrupa Parlamentosunun her ikisinin bütçe tasarımın Avrupa Birliği Sayıştay ile ilgili bölümlerini değiştirme yetkisi bulunmaktadır. Bununla birlikte bu bölümler için nihai olarak oy kullanma hakkı Avrupa Parlamentosunda bulunmaktadır. Parlamentonun oylamasına hazırlanmak için, Bütçe Komisyonu ve özellikle raportörleri Avrupa Birliği Sayıştayının harcamaları ile ilgili bölümleri Avrupa Birliği Sayıştay ile tartışırlar.

Her ne kadar Komisyon resmî olarak bütçenin tamamının yürütülmesinden sorumlu ise de, Avrupa Birliği Sayıştay bütçenin kendisi ile ilgili bölümlerini kendi sorumluluğu altında yürütür (Avrupa Topluluğu Anlaşması md.274 ve 22 FR). Avrupa Topluluğu anlaşmasına göre Avrupa Birliği Sayıştay aynı zamanda kendi dış denetçilerine sahiptir. Ortaya çıkan menfaat anlaşmazlıklarını çözmek için, Avrupa Birliği Sayıştay özel denetim firmaları ile kendi hesaplarının denetimi için sözleşmeler yapar. Denetim sonuçları Avrupa Birliğinin resmi gazetesinde yıllık olarak yayınlanır.

Avrupa Birliği Sayıştayının üye adaylarıyla ilgili olarak; üye devletlerce önerildikten sonra Avrupa Parlamentosuna danışılır. Avrupa Parlamentosu nihaî olarak Avrupa Birliği Sayıştayının üyelerini atayacak olan konseye kararını göndermeden önce bütün adayları elemeyen geçirir.

EK 3: KANADA GENEL DENETÇİ OFİSİ İLE PARLAMENTO KOMİSYONLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER⁶

1. Yüksek Denetim Kurumu ile İlgili, Olarak Parlamento ve Parlamento Komisyonlarının Genel Olarak Görevleri ve Amaçları

- Parlamento, Kamu Hesapları Komisyonu Ofisin bütçesi yanında Genel Denetçinin raporlarını inceleme yetkisine sahiptir.
- Senato Ulusal Mali Komisyonu da Genel Denetçinin raporlarını inceleme yetkisini haizdir.
- En çok iletişim parlamento komisyonları ile; bu iletişimin en büyük bölümü de Kamu Hesapları Komisyonu ile (PAC) ile olmaktadır. Herhangi bir yıl için Kamu Hesapları Komisyonu Genel Denetçi ve memurları ile 20-25 kere görüşme yapar. Bu görüşmelerin ikisi “Plan ve Öncelikler” ile “Performans Raporlarını” görüşmek için yapılır.
- Parlamentonun bütün komisyonlarına Yüksek Denetim Kurumu raporlarının bildirilmesinden hemen sonra, komisyonların inceleme alanı içinde kalan bölümlerin her birinin özet bilgileri verilir. Bu komisyonların bir çoğu bölümlerle ilgili sorulara cevap vermeleri için Yüksek Denetim Kurumu temsilcilerini davet ederler. Bazen Genel Denetçinin Kamu Hesapları Komisyonu dışında diğer komisyonlar önünde de hazır bulunması ile birlikte bölümlerde bahsi geçen ilgili kurum da tanıklık yapmak üzere hazır bulunur.

2. Yüksek Denetim Kurumu Karşısında Parlamento Komisyonlarının Çalışma Biçimleri ve Oluşumları (Yüksek Denetim Kurumu ile karşılaştırılınca Parlamento komisyonlarının faaliyetlerinin siyaset üstülüğünü korumak ve temin etmek için gelenek, ilke, kural ya da düzenlemeler var mı?)

Kongre ya da meclis kurallarına göre Genel Denetçi Ofisi, Kamu Hesapları Komisyonu ile özel bir ilişkiye sahiptir. Kamu Hesapları Komisyonu Parlamentonun 16 komisyonundan birisidir. Parlamento iç tüzüğü Genel Denetçi raporlarının ve Kanada Kamu Hesaplarının bir kez Parlamentoda müzakereye sunulduğunda, otomatik ve daimi olarak Kamu Hesapları Komisyonuna gönderilmesini belirtir. Komisyonun bu belgelerle ne yapacağı ve parlamentoya bir rapor hazırlayıp hazırlamayacağı kendi yetkisindedir. Kamu Hesapları Komisyonunun temel yetkileri parlamentonun diğer komisyonları ile aynıdır; tanık çağırarak, Parlamenta bilgi ve rapor vermek.

Kamu Hesapları Komisyonunun 17 üyesi bulunmaktadır. 1958 yılından beri komisyon başkanlığı muhalefet partisi ve iki başkan yardımcılığı görevi ise hükümet partisi tarafından yürütülmektedir. Komisyon genel olarak hükümet politikasının yararı yerine kamu yönetimi ve politikanın uygulanmasına yoğunlaşarak siyaset dışı bir biçimde çalışır. Genel Denetçi komisyonun bütün üyeleri ile siyaset üstü bir biçimde ve eşit mesafede etkileşimde bulunur. Ayrıca komisyon tanık olarak dinlenmek üzere bakanlardan ziyade ilgili birimlerin başkan vekillerini çağırır. Genel Denetçi toplantıların çoğunda birimlerden gelen tanıklarla birlikte masada tanık olarak bulunur.

Son yıllarda komisyon parlamentoya her yıl 10-15 rapor sunmaktadır. Bu raporlar yapılırlar gereği önemli raporlar olup, belirli kuruluşlara ve ilgili komisyon oturumlarında hükümete ve Genel Denetçiye yapılan tavsiyeleri içerir.

⁶ Kanada Genel Denetçi Ofisinden alınan 27 Nisan 2001 tarihli rapor.

3. Yüksek Denetim Kurumunun Raporlarını ve Diğer Çıktılarını İncelemede Parlamento Komisyonlarının Rolü

Genel Denetçi raporları her ne kadar yayınlandığında medyanın ilgisini oldukça çekse de bunların uzun süreli etkisi Kamu Hesapları Komisyonu tarafından incelendiğinde hissedilir. Komisyon kamu parasının kabul edilen amaçlar doğrultusunda ve verimlilik, tutumluluk ve etkinlik ilkeleri gözetilerek harcanıp harcanmadığını inceler. Komisyon, çalışmalarının çoğunluğunu Genel Denetçinin raporlarına dayandırır. Bütün bir yıl boyunca komisyon denetim bulgularını incelemek için oturumlar yapar. Oturumlardan sonra komisyon parlamentoya hükümete ve ilgili birime tavsiyeleri de içeren bir rapor sunar. Hükümet birimleri, bu rapora karşılık buradaki tavsiyelerle ilgili olarak ne yaptıklarını komisyona rapor olarak geri sunmaları için 150 güne sahiptirler. Bakanlar cevaplarını hükümet adına verirler. Bu işlem sayesinde Kamu Hesapları Komisyonu sorumluluk halkasının tamamlanmasını sağlar.

Belli bir bölümün oturum konusu yapılmadığı durumlarda, Kamu Hesapları Komisyonu bunu, ilgili birimden yazılı bir durum raporu ya da Genel Denetçi raporunda belirtilen eksikliklerin düzeltilmesine ilişkin bir rapor vermesini isteyerek takip eder. Bu izleme yöntemi normal olarak yılda bir kez yapılır.

Ayrıca kamu hesapları komisyonu Genel Denetçinin bütçe dokümanlarını inceler (Bkz.bölüm6).

4. Parlamento Komisyonları Karşısında Yüksek Denetim Kurumunun Bağımsızlığı

Herhangi bir konu ile ilgili olarak Parlamentonun ilgisi genel olarak, denetlenecek konular planlanırken göz önünde bulundurulur. Parlamento komisyonları oturumlar esnasında ya da resmî olmayan toplantılarda Yüksek Denetim Kurumuna ilgi ve kaygılarını bildirmeye davet edilir. Bununla birlikte, Yüksek Denetim Kurumu konuları nihaî olarak bağımsız biçimde seçmek yetkisine sahiptir.

5. Parlamento Komisyonlarının Yüksek Denetim Kurumunun Faaliyetlerindeki Rolü

- **Yüksek Denetim Kurumunun denetim programı** : Planlama, geniş konuların, tüm önceliklerin, parlamentonun ve diğer ilgililerin ihtiyaç ve beklentilerinin ve tahsis edilen kaynakların değerlendirilmesi ile başlar. Bu sürece dışardan dahil olacak harici girdiler parlamento üyeleri, bakanlar ve dış danışmanlar ile yapılacak resmi olmayan müzakerelerden gelir.
- **Parlamento komisyonlarının Yüksek Denetim Kurumundan denetim/soruşturmalar yapmasını istemesi** : Komisyonlar tarafından yapılan talepler incelenir ve eğer Ofis tarafından uygun bulunursa konu denetlenir. Örneğin Ofis Kamu Hesapları Komisyonunun talebi üzerine hükümet ölçeğinde yapılan bağış ve katkıları incelerken aynı zamanda İnsan Kaynakları Gelişim Komisyonunun isteklerini de göz önünde bulundurarak Kanada insan kaynakları gelişimindeki bağış ve yardımların yönetiminin daha detaylı bir denetimini yürüttü. Hükümet ölçeğinde yapılan denetimin sonuçları bu senenin sonlarında yayınlanacak. Ofisin parlamenterlerin hizmetinde olma ve komisyonlardan gelen taleplere karşılık verme arzusuna rağmen, denetimleri yüklenme kararı tamamen Genel Denetçinin bağımsız biçimde vereceği karara bağlı bulunmaktadır.
- Yüksek Denetim Kurumunun parlamento komisyonlarına sağladığı yardım çeşitleri.

- Oturumlardaki tanıklıklar, oturum öncesi komisyon araştırma görevlileri ile yapılan toplantılar (araştırma görevlileri bu tartışmalara dayalı olarak komisyona özet bilgi notları hazırlarlar)
- Parlamento Komisyonunun Yüksek Denetim Kurumunun denetim yöntemleri üzerindeki etkisi

6. Diğer Muhtemel Fonksiyonlar,

- **Kanun Yapma Sürecinde Yüksek Denetim Kurumunun Fonksiyonları:** Yüksek Denetim Kurumu Ofisi genellikle kanun tasarısı parlamentoda incelenirken özel olarak soru sorulduğu durumlar dışında, kanun yapma sürecinde herhangi bir biçimde bulunmaz. Bu durumlarda da, Yüksek Denetim Kurumu sadece kendi yetkileri üzerinde tesir edecek kanun tasarısı üzerinde konuşur. Bununla birlikte hükümet görevlileri, Mali Yönetim Yasası gibi temel yasaları değiştiren yasa önerilerini Yüksek Denetim Kurumuyla birlikte incelemeleri için teşvik edilirler.
- **Yüksek Denetim Kurumunun Yıllık Bütçesinin Onaylanması:** Kamu Hesapları Komisyonu tarafından bir oturum Ofisin bütçesini tartışmak için yapılır (“Plan ve Öncelikler” üzerine yapılan bir oturum). Komisyon bu oturuma dayalı olarak bir rapor hazırlar (işlemlerin ilgili tutanaklarının bir kopyası müzakere edilir). Kamu Hesapları Komisyonu hiçbir zaman Ofisin bütçesinde değişiklik önermez. Parlamento iç tüzüğü komisyonların bütçeleri incelerken yetkisini aşağıda belirtilen hususlarla sınırlı tutar: Sunulduğu biçimde benimseme, kısmak ya da reddetmek. Bütçede kısıntı yapmak hükümetin düşmesine sebep olabilecek bir güvensizlik önergesi olarak değerlendirilir.
- **Yüksek Denetim Kurumunun Faaliyetlerinin Kamu Hesapları Komisyonu Tarafından Değerlendirilmesi:** Ofisin tüm performansı Kamu Hesapları Komisyonu tarafından yıllık performans raporunda değerlendirilir (değerlendirme işlemi bölümü). Kamu Hesapları Komisyonu Yüksek Denetim Kurumunun kendi çalışmaları ve etkileri ile ilgili olarak verdiği bilgilerin geliştirilmesi ile ilgili belirli tavsiyeler içeren bir rapor yayınlar. Dolaylı olarak da komisyon, Yüksek Denetim Kurumu temsilcilerinin tanık olarak önüne geldiği durumlarda denetim çalışmaları ile ilgili olarak sorular sorarak Yüksek Denetim Kurumunun çalışmalarını değerlendirir.
- **Yüksek Denetim Kurumunun Denetimi (ve denetimin tipi):** Ofisin yıllık olarak yürütülen bir dış mali denetimi bulunmaktadır. Ofis ayrıca yakın zamanda mali denetim uygulamaları ile ilgili olarak Dış Kalite Kontrol incelemesi geçirdi. Benzer bir dış kalite kontrol incelemesi performans denetimleri için de planlanmaktadır.
- **Yüksek Denetim Kurumu Başkanının Atanması ya da Görevden Alınması, Yüksek Denetim Kurumu ile İlgili Yasaların Onaylanması:** Hazine yönetimi Genel Denetçinin seçimi ile ilgili olarak Kabineye öneride bulunma yetkisine sahiptir. Parlamento üyeleri sistematik olarak seçim sürecinde yer almaz. Bununla birlikte, Genel Denetçinin görevden alınmasına ilişkin bir karar Senato ve Avam Kamarasının onayını gerektirir. Yüksek Denetim Kurumu ile ilgili yasalar bakımından her iki meclisin de herhangi bir değişiklik için anlaşması gerekmektedir. Genel Denetçi 10 yıllık bir dönem için atanır.

7. Mevcut Sistemin Algılanan Elverişli ve Güçlü Yanları

Kamu Hesapları Komisyonunun verilen herhangi bir konu bölümü ile ilgili olarak Ofis ve birimsel tanıklarla toplantı düzenlemeye ilişkin yerleşmiş geleneği, sistemin en iyi özelliklerinden birisini oluşturmaktadır. Bu uygulama Yüksek Denetim Kurumu tavsiyelerine,

bunlar Kamu Hesapları Komisyonu başkan tarafından parlamentoya sunulacak bir raporla onayladığı için, daha fazla değer katar. Kamu Hesapları Komisyonu raporlarına hükümet tarafından 150 gün içerisinde resmi bir cevap verilmesi gerekmektedir.

Daha önce belirtildiği gibi, bir bölüm oturum konusu yapılmasa dahi Kamu Hesapları Komisyonunun Yüksek Denetim Kurumu tavsiyelerine yanıt olarak bir faaliyet planı talep etme yetkisi bulunmaktadır.

8. Parlamento İlişkilerini Kuvvetlendirmeye Yönelik Ofisin Diğer Yararlı Uygulamaları

Müzakere edilme Süreci: Raporun parlamentoya sunulduğu gün parlamento üyeleri ve bunların araştırma memurları, rapor resmi olarak müzakereye sunulmadan önce ön inceleme imkanına sahip olmaları için, bilgilendirilir. Bu gizli ön inceleme **Ofis** ile işbirliği içinde Kamu Hesapları Komisyonunun başkanlığında yürütülür. Müzakere günü, oturumlar için yapacağı planını geliştirmesinde göz önünde bulundurması için, oturum konuları ile ilgili önceliklere ilişkin öneriler içeren bir mektup Kamu Hesapları Komisyonuna verilir. Raporun müzakere edilmesinden iki gün sonra Kamu Hesapları Komisyonu, raporla ilgili olarak, sadece müzakere edilen hususlarla ve Genel Denetçi tarafından önerilen önceliklerle ilgili olarak bir oturum düzenler.

Komisyonlara Mektup Gönderilmesi : Raporun parlamentoya müzakereye sunulmasından az sonra belirli parlamento komisyonlarına, rapordaki kendi inceleme alanlarına girebilecek konularla ilgili bildirimde bulunmaları için, mektuplar gönderilir. Temel sorunların kısa bir tanımlaması yapılır. Bu mektupların oturumlarda ele alınması beklenir.

Geçiş Mektupları : Bir seçimi takiben parlamentodaki bütün komisyonlara, kendi inceleme alanlarına giren ve birimlerde yapılan işlemlerle ilgili olarak bilgilendirme amacı ile geçiş mektupları hazırlanır. Bunlar önceki yasama döneminde yarım kalmış konulara dikkat çeker. Genel Denetçi ayrıca belli senato komisyonlarına da yazabilir.

Parlamento Üyeleri ile Toplantılar: Genel Denetçi seçimden hemen sonra değişik partilerden küçük parlamento üye grupları ile, Ofisin görev ve yetkilerini anlatmak için, toplantılar düzenlemeye çalışır. Genel Denetçi ayrıca küçük parlamento grupları ile de, karşılıklı ilgi alanına sahip konuları tartışmak üzere düzenli toplantılar gerçekleştirir.

Parlamentelerden Gelen Mektuplar: Ayrıca, Ofis parlamentelerden gelen bir dizi mektuplara da cevap verir. Bunlar, Ofisin geçmişteki ya da devam eden çalışmaları ile ilgili soruları içeren değişik konularla ve belirli konuların denetlenmesi talepleri ile ilgili olabilirler. Bu mektuplar denetim ekipleri tarafından, çalışmalarını planlarken değerlendirilir.

Komisyonlarla Toplantılar : Genel Denetçi yardımcılarının tamamı, kendi denetim sorumlulukları ile mutabık kalan mevcut komisyonların üyeleri ile resmi olmayan görüşmeler yapmaları için, teşvik edilirler. Komisyon üyeleri ile görüşmeler yapmak Ofisin onların ilgi ve endişelerini anlamasına yardımcı olur.

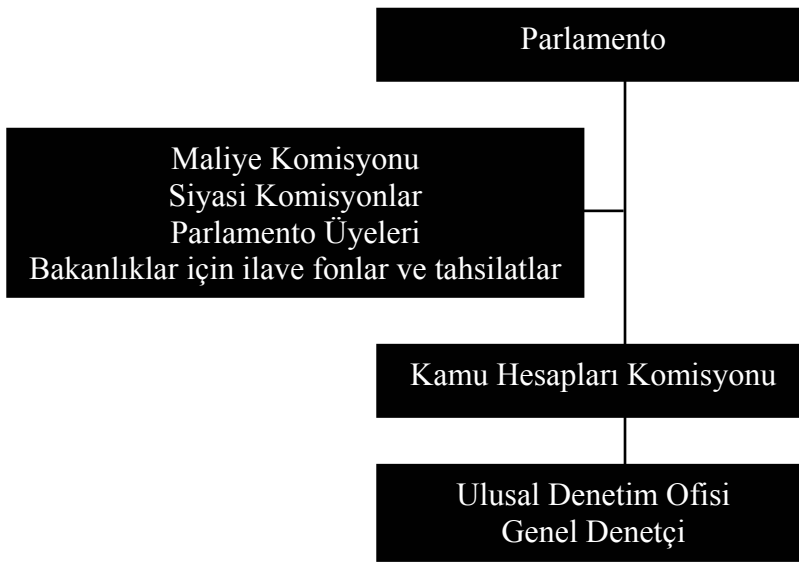
Araştırmacılarla Toplantılar Yapmak: Kamu Hesapları Komisyonu ile yapılacak oturumlar öncesinde, Komisyonun araştırma görevlileri oturumun konusunu oluşturan bölümden sorumlu denetim ekibi ile görüşmeler yaparlar. Bu işlem araştırma görevlilerinin konuyu daha iyi anlamalarına ve komisyon üyelerini asıl oturumlara daha iyi hazırlamalarına yardımcı olur.

EK 4 :DANİMARKA'DA YÜKSEK DENETİM KURUMU VE PARLAMENTO KOMİSYONLARININ İLİŞKİLERİ⁷

1. Devlet Denetimi ile İlgili Olarak Parlamento ve Parlamento Komisyonlarının Genel Rolü ve Amaçları

Danimarka Anayasası 1849 yılında hazırlandı ve bundan az bir zaman sonra 1851 yılında Parlamento Kamu Hesapları Komisyonu tesis edildi. Danimarka Ulusal Denetim Ofisi örgütsel olarak parlamentonun altında bağımsız bir kurum olarak tesis ettirilmiştir.

Aşağıdaki tablo parlamento (The Folketing), parlamento komisyonları, Kamu Hesapları Komisyonu ve Danimarka Ulusal Denetim Ofisi arasındaki ilişkileri gösterir.

Kamu Hesapları Komisyonunun mevcut yetkileri ve fonksiyonları 1976 tarihli Kamu Hesapları Komisyonu Yasasında belirtilmiştir. Yasaya göre, Kamu Hesapları Komisyonu Danimarka Ulusal Denetim Ofisinin belirli ilgi alanlarını denetlemesini isteyebilir. Diğer bir deyimle, belirli bir denetimin yapılmasını isteyebilir. Rapor hazırlandıktan sonra Kamu Hesapları Komisyonuna gönderilir. Kamu Hesapları Komisyonu çalışmalarını genellikle Danimarka Ulusal Denetim Ofisinin çalışmalarına dayandırır.

Genel Denetçi Kamu Hesapları Komisyonuna devlet hesaplarının incelenmesinde yardımcı olur. Bu yapılırken, devlet gelirlerinin hesaplara dahil edilmesi ve hiç bir harcamanın mali yasa ya da diğer yasal yetkiler dışında yapılmaması temin edilir.

Parlamento temsili çoğunluk esasına dayalı olarak altı üye seçer, bundan dolayı her bir büyük parti Kamu Hesapları Komisyonunda temsil edilir. Kamu Hesapları Komisyonu başkanı en fazla görevde kalan üyedir. Üyelere ücret ödenir ve parlamento üyeliklerinin olmaması gerekir. Kamu Hesapları Komisyonunun görev süresi 4 yıldır ve genel seçimlerden etkilenmezler. Kamu Hesapları Komisyonu bir parlamento komisyonu değildir, bundan dolayı Maliye Komisyonu resmi olarak hesapları sunar.

⁷ Danimarka Ulusal Denetim Ofisinin 7 Mayıs 2001 tarihli raporudur.

2. Kamu Hesapları Komisyonu ve Danimarka Ulusal Denetim Ofisi Arasındaki İlişkiler

Danimarka Ulusal Denetim Ofisi parlamento adına denetimleri gerçekleştiren bağımsız bir kuruluştur.

1 Haziran 1976 da kabul edilen devlet hesapları ile ilgili yasa ve diğerlerine göre (Genel Denetçi Yasası), devlet hesaplarının denetimi tek yapılı bir organizasyona başkanlık eden bağımsız bir Genel Denetçi tarafından yürütülür.

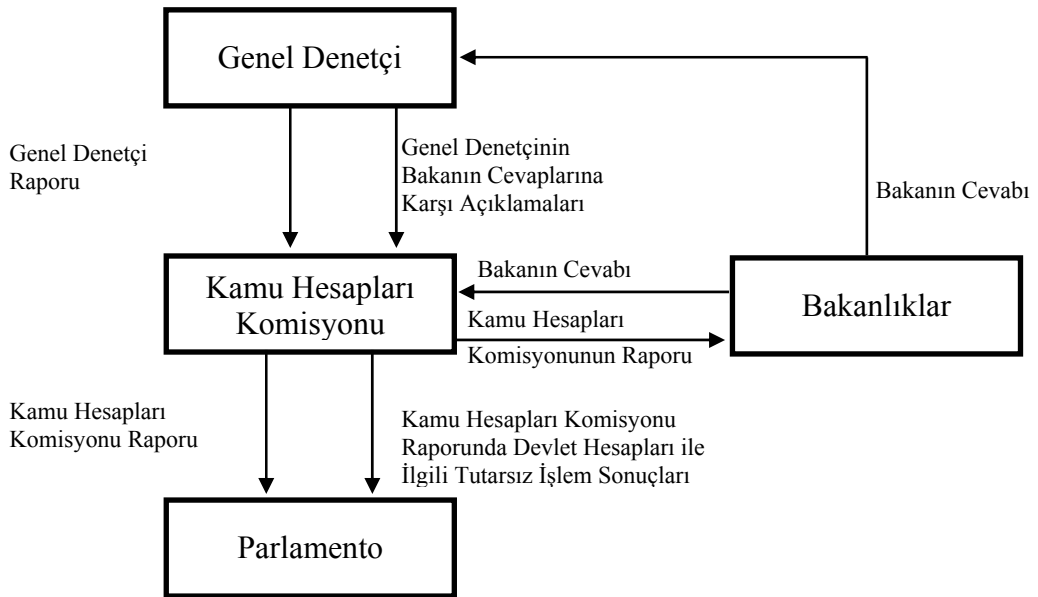
Genel Denetçi Yasasında 1991 yılında yapılan değişiklikten sonra, Genel Denetçi kurumsal olarak parlamentonun altında yer aldı ve Genel Denetçi Kamu Hesapları Komisyonunun tavsiyesi üzerine parlamento başkanı tarafından atandı.

1996 yılında Genel Denetçi yasasında tekrar, Danimarka Ulusal Denetim Ofisinin hesaplara ve diğer şirket bilgilerine direkt olarak ulaşması sonucunu sağlayan, değişiklikler yapıldı. Ayrıca Genel Denetçi, bir denetçi olarak, tamamen sınırlı sorumlu şirketlerden geri çekildi.

Genel Denetçi Yasasına ilaveten Genel Denetçi, Genel Denetçinin Kamu ve Genel yönetimle olan ilişkilerini düzenleyen kurallara göre de faaliyette bulunur.

3. Kamu Hesapları Komisyonunun Danimarka Ulusal Denetim Ofisinin Raporlarını ve Diğer Çıktılarını İncelemedeki Rolü

Kamu Hesapları Komisyonu, Genel Denetçinin raporlarını inceler ve sonra onlarla ilgili tavsiyelerde bulunur. Raporlar parlamentoya ve ilgili bakana sunulurlar. Bakanlar raporlara almayı düşündükleri tedbirleri belirterek 4 ay içerisinde cevap vermelidirler. Bakanlar cevap vermek zorunluluğundadırlar çünkü bakanlık sorumluluklarına ilişkin yasa onları hem siyasi hem de yönetsel olarak kendi yetki alanlarında sorumlu kılar.

Yukarıdaki şema Danimarka Ulusal Denetim Ofisi, Kamu Hesapları Komisyonu, bakanlıklar ve parlamento arasındaki ilişkileri gösterir. Bakanlıklardan çıkan kırmızı oklar tutarsız işlemleri gösterir.

Genel Denetçi bir bakanın rapora ilişkin cevabını aldığı anda, bir aylık süre içerisinde bunları inceleyerek görüşlerini Kamu Hesapları Komisyonuna bir izleme tezkeresi biçiminde raporlar. Bakanlıkların cevapları ile Genel Denetçinin cevapları Kamu Hesapları Komisyonunun devlet hesapları ile ilgili nihai raporuna dahil edilir. Anayasaya göre Devlet hesapları ile ilgili nihai rapor Parlamentonun devlet hesaplarını onaylaması için temel oluşturur.

4. Danimarka Ulusal Denetim Ofisinin Bağımsızlığı

Genel Denetçi yasasına göre, Genel Denetçi görevlerini yerine getirmede bağımsızdır; diğer bir deyimle Genel Denetçi denetimleri nasıl organize edeceğine ve yürüteceğine ve ilave denetimlere ihtiyaç olup olmadığına kendisi karar verir. Kamu Hesapları Komisyonu denetim yapılmasını talep edebilecek tek kuruluştur.

5. Kamu Hesapları Komisyonunun Danimarka Ulusal Denetim Ofisinin Denetim Programlarında, Denetimler Talep Etmede ve Yöntemlerdeki Rolü

Genel Denetçinin görevlerini yerine getirmedeki bağımsızlığından dolayı, Kamu Hesapları Komisyonu ne Danimarka Ulusal Denetim Ofisinin denetim programını planlamasına ne de seçtiği metodolojiye karışır. Bununla birlikte Genel Denetçi Kamu Hesapları Komisyonunun denetim isteklerini denetim programları içine alır.

6. Diğer Fonksiyonlar

Kamu Hesapları Komisyonu parlamento başkanına Genel Denetçi adayının atanmasını ya da Genel Denetçinin görevden alınmasını önerir. Parlamento başkanı milletvekili sözcüleri ile müzakere ettikten sonra adayı İç Tüzük Komisyonuna önerir. Aday onaylanmayacaksa Parlamento Başkanı Kamu Hesapları Komisyonunu bilgilendirir. Kamu Hesapları Komisyonu bundan sonra yeni aday belirtir. bu durumda görevin bir kez daha duyurulmasını isteyebilir.

Kamu Hesapları Komisyonu normal olarak ayda bir toplanır ve denetim raporlarını ciddiyetle ele alır. Genel Denetçi, en son denetim raporları tartışılırken ve denetim raporları ile ilgili yeni görüşler değerlendirilirken, toplantılara katılır.

1991 yılında kabul edilen yasadan bu yana, Danimarka Ulusal Denetim Ofisinin bütçesi Genel Denetçi tarafından sunulur. Kamu Hesapları Komisyonu bunu tartışır ve önerilerle ilgili olarak açıklamalarda bulunarak parlamentonun bütçesi ile birlikte incelenmesini sağlayacak olan Parlamento başkanına gönderir. Danimarka Ulusal Denetim Ofisinin bütçesi Parlamento bütçesinin bir kısmını oluşturur.

Danimarka Ulusal Denetim Ofisinin denetimi Genel Denetçi Yasasına ve Parlamento İç Tüzüğüne göre, belgeli kamu denetim firmaları olan Grothen ve Perregaard tarafından gerçekleştirilir. Denetim **İyi Kamu Denetimi Uygulamalarında** tanımlanan prensiplere göre ve performans denetimi yanında mali denetimi de içerecek biçimde yürütülür.

Genel Denetçi Yasasına göre, Genel Denetçi bakanlara muhasebe ve iç muhasebe kontrolünün organizasyonunda yardımcı olacaktır. Bundan dolayı bakanlar bütün ilgili yasa tasarılarını Danimarka Ulusal Denetim Ofisinin incelemesi için gönderirler.

EK 5 :İRLANDA'DA YÜKSEK DENETİM KURUMU İLE PARLAMENTO KOMİSYONLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER ⁸

1.Yüksek Denetim Kurumu İle İlgili Olarak Parlamento Ve Parlamento Komisyonlarının Rolü

İrlanda Dail Eirean olarak adlandırılan Temsilciler Meclisi ve Seanada Eireann olarak adlandırılan Senato Meclisi olarak iki tür parlamento öngören bir yazılı anayasaya sahiptir. Anayasa aynı zamanda **Komptrolör ve Genel Denetçi (C&AG)** olarak adlandırılan bir Yüksek Denetim Kurumu öngörür.

Komptrolör ve Genel Denetçinin parlamento ile olan ilişkisi esas itibari ile kanun gereği verilen yıllık ve periyodik raporlardır. Bu raporlar parlamentonun devlet gelirlerini ve harcamalarını incelemesine temel teşkil ederler. Parlamento böyle bir incelemeyi **Dail Eireann**'ın Kamu Hesapları Komisyonu olarak bilinen komisyonu vasıtası ile gerçekleştirir. Komisyonun görev ve yetkileri iç tüzükte belirtilir. Kamu Hesapları Komisyonu devletin kurulduğu 1922 yılında beri faaliyette bulunmakta ve hem kendisi hem de **Komptrolör ve Genel Denetçi** Ofisi 1800'lerin ortalarındaki idari ve parlamento reformlarına dayanan İngiltere'deki oluşuma benzer biçimde modellendirilmişlerdir.

2. Yüksek Denetim Kurumu Karşısında Parlamento Komisyonlarının Oluşumu ve Çalışma Biçimi

Parlamento düzenlemeleri, Kamu Hesapları Komisyonun hiçbir üyesinin hükümet üyesi ya da Devlet Bakanı olamayacağı ve 4'ünün yeter çoğunluğu sağlayacağı 12 üyeden oluşmasını öngörür. Komisyon **Dail**'in tarafsız olarak temsil edilmesi için oluşturulur. Geleneklere göre komisyon ana muhalefet partisinin bir üyesini başkan olarak atar. Komisyon politikanın yararlarını ya da amaçlarını tartışmaktan men edilmiştir.

3. Yüksek Denetim Kurumunun Raporlarını ve Diğer Çıktılarını İncelemede Parlamento Komisyonlarının Rolü

Komptrolör&Genel Denetçi raporları uygun biçimde değişik kategorilere ayrılabilir. İlk olarak, bazı raporların düzenli aralıklarla, genel olarak bir yıl, hazırlanması ve **Komptrolör&Genel Denetçi** tarafından direkt olarak Dail Eireann'a sunulması gerekmektedir. Şimdiye kadar bunların en önemlilerini devlet birimlerinin hesapları ve devlet gelirlerinin belgelerine ilişkin hesaplar üzerine yapılan denetimler sonucu düzenlenen raporlar oluşturmaktadır. Bu raporların kanunen hesabın ilgili bulunduğu yılı takip eden yılın en geç 30 Eylülüne kadar verilmesi gerekir. Rapor, Kamu Hesapları Komisyonu tarafından, genel olarak haftada bir toplanıldığında ve hükümet birimlerinin yöneticilerini denetlemenin temelleri belirlenirken incelenir. İkinci grup raporlarda kanunen yıllık olarak hazırlanmaları bakımından birinci gruptakilere benzerler fakat genel olarak her iki parlamentoya sunulmak üzere Bakanlara sunulurlar. Kamu hesapları Komisyonu **Komptrolör&Genel Denetçi**'nin raporlarını gerekli olan titizlikle inceler ve ilgili personel bunların içerikleri ile ilgili olarak kontrol edilir. Bu gibi raporlar örneğin bölgesel sağlık kurullarının ve ticari olmayan devlet kurumlarının büyük bir kısmının harcamaları ile ilgilidir.

⁸ Rapor **Komptrolör ve Genel Denetçi Ofisinden** 26 Nisan 2001 yılında alınmıştır.

Komptrolör & Genel Denetçi tarafından hazırlanan raporların 3. grubunu Ofisin takdire dayalı yetkisine göre hazırlanan raporlar oluşturur. Bu gruptaki raporların karakteristik özelliğini kanunda **Komptrolör & Genel Denetçi** ye denetime tabi konuları seçmede verilen özgürlük oluşturur. Bu kategorideki raporların en önemlilerini Performans incelemesi (VFM) ile ilgili olan raporlar oluşturur. Bu **Komptrolör & Genel Denetçi** yasasında son yüzyılda ilk kez 1993 yılında yapılan değişikliklere dayanan, nispeten yeni bir yetkidir. Bununla birlikte 1993 yılından çok önceleri de **Komptrolör & Genel Denetçi**'nin özellikle zarar, israf ve aşırı harcamaya yönelik, diğer bir anlatımla performans kavramının bazı yönlerini içeren raporları da dikkat çekme eğilimindeydi. Performans denetim yetkisi resmi olarak 1993 yılındaki yasa değişikliğinde, kamu kaynaklarının ekonomik ve verimli olarak kullanılmasını ve kamu idarelerinin faaliyetlerinin etkinliğini doğru biçimde değerlendirecek sistemlere sahip olup olmadığının belirtilmesi ile ilgili olarak düzenlendi. Bu yetki çerçevesinde düzenlenen raporlar kanun gereği bunları **Dail Eireann**'a sunmakla yükümlü olan bakanlara hazırlanır. Bu, bunların sonraki incelemelerinin Kamu Hesapları Komisyonu tarafından yapılması sonucunu doğurur. Bu güne kadar Kamu Hesapları Komisyonunun incelemesine bunun gibi 38 rapor sunuldu.

Dördüncü olarak özel raporlar yer alır. Bunlar isminden de anlaşılacağı üzere, **Komptrolör & Genel Denetçi**'nin, denetim, inceleme ya da teftişlerinde ortaya çıkan ve başka türlü parlamentoya raporlanma imkanı olmayan konularla ilgili olarak ve böylece kamu kaynaklarının kullanımında kamusal hesap verme sorumluluğunun daha geniş biçimde temin edilmesini sağlayan, raporlar hazırlaması amacını güder. Bu raporlar ilk olarak bakanlara, sonra parlamentoya sunulur ve nihai olarak Kamu Hesapları Komisyonunda incelenir.

4. Parlamento Komisyonları Karşısında Yüksek Denetim Kurumunun Bağımsızlığının Derecesi

Komptrolör & Genel Denetçi'nin bağımsızlığı direkt olarak onun anayasal memur statüsünden gelir. Tarihsel olarak, **Komptrolör & Genel Denetçi** Kamu Hesapları Komisyonu ile sıkı bağa sahip olup onun bütün oturumlarının daimi tanığıdır. 1980'lerde **Komptrolör & Genel Denetçi**'nin rolünün atırılması için baskı yapan Kamu Hesapları Komisyonuydu. **C&AG** diğer komisyonlar vasıtası ile raporlama yapmaz. 1980'lerde diğer Parlamento komisyonları ile de raporlama ilişkisinin olup olmaması düşünüldü. Bununla birlikte, bu düşünceler genel kabul görmedi ve rolü ile ilgili olarak yayınlanan hükümet politikasında, hükümetin Kamu Hesapları Komisyonunun görev çerçevesi ile ilgili revize edilen hükümleri değerlendirmede Kamu Hesapları Komisyonunu; **C&AG**'nın raporlarını **Dail Eireann**'a sunmasında aracı olacak tek yetkili parlamento komisyonu olarak göreceği belirtildi.

Kamu Hesapları Komisyonu ve **C&AG** arasında yakın çalışma ilişkisi olmasına rağmen ikisinin de, hem yasada hem uygulamada, tamamen bağımsız olduğuna dair şüphe yoktur. Bu durum bütün ilgililer tarafından kabul edilir.

5. Parlamento Komisyonlarının Yüksek Denetim Kurumunun Faaliyetlerindeki Rolü

Bu başlık altında söz konusu edilen sorunları incelerken, 1993 yasasının **C&AG**'ye belirli hesapları denetleyeceğini ve bunun gibi benzer incelemeleri; kaynakların tutumlu ve etkin olarak kullanılıp kullanılmadığını (performans yetkisi) araştırmak amacı ile, uygun gördüğünde gerçekleştirebileceği yetkisini verdiğini belirtmek gerekir. Bundan dolayı yasa **C&AG**'nin çalışmalarında zorunlu ve takdire dayalı unsurları yasaklar. Denetim programı, denetimlerin uluslararası kabul görmüş denetim standartlarına uygun olarak ve personel imkanları ile Ofise verilen bütçe tahsisatları içerisinde gerçekleştirilmesini sağlamak amacı ile planlanır.

Kamu Hesapları Komisyonunun denetim/soruşturma talepleri ile ilgili olarak belirtilmesi gerekir ki, 1993 yasası, özellikle performans denetimleri bakımından **C&AG**'nin bu yetkisine dayanarak denetim yapma önerisi yaparken, kendi takdirine dayalı olarak, Kamu Hesapları Komisyonunun görüşünü alabileceğini belirtmektedir.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, Parlamento düzenlemeleri Kamu Hesapları Komisyonuna özel oturumlarda, **C&AG**'nin bağımsızlığına zarar vermeyecek şekilde yapacağı çalışmanın belirlenmesinde ya da çalışmasında takip edeceği usulle ilgili olarak, uygun gördüğü hususlarda bu gibi önerilerde bulunabileceğini belirtmektedir. **C&AG** bu önerileri kabul ya da reddetme hususunda tam yetkiye sahiptir. Bunun için **C&AG** ve Kamu Hesapları Komisyonu arasında her ikisinin bağımsızlığına zarar getirmeyecek tamamlayıcı bir ilişki kabul edilmiştir.

C&AG ya da kendisinin yokluğunda kıdemli bir personeli daimi tanık olarak Kamu Hesapları Komisyonu toplantılarına katılır. Ofis **C&AG**' ye, Kamu Hesapları Komisyonuna görevlerini yerine getirmede yardımcı olmak üzere raporlu ile ilgili yazılı ve sözlü sunum yaparken, yardımcı olur. Kamu Hesapları Komisyonu kendi sekreteryası ve yardımcı personeline sahiptir. **C&AG**'nin Ofis'inden bir memur Kamu Hesapları Komisyonu başkanına irtibat kurma işlerinde yardımcı olur.

Kamu Hesapları Komisyonunun Ofis'in denetim yöntemleri üzerinde etkisi bulunmamaktadır.

6. Diğer Muhtemel Fonksiyonlar

C&AG'nin kanun yapma sürecinde özel bir fonksiyonu bulunmamaktadır. Bununla birlikte, kendisinin sorumlu olduğu denetimleri direkt olarak etkileyecek yasaların yasalaşma sürecinde Ofis'ine danışılması alışılmış bir uygulama olup ayrıca; devlet muhasebesi gibi konuların geliştirilmesi için tesis edilen çalışma gruplarında da Ofis genellikle temsil edilir.

Ofis'in bütçesi kamu kuruluşlarının genel olarak tabi olduğu koşullara göre belirlenir ve bu konulardaki hükümetin mevcut politikasına tabidir. Zaman zaman bu durum personel ve diğer kaynaklara ideal olan tahsistattan daha az tahsisat verilmesi sonucunu doğurur. Bununla birlikte uygulamada bu aşılamayacak bir duruma yol açmaz. Belirtmek gerekir ki **C&AG**'nin maaşı Parlamento tarafından yıllık olarak tahsis edilme yerine merkezi fondan ödenir, bu onun anayasal bağımsızlığını vurgular.

Ofis'in denetimi ile ilgili olarak, 1993 yılından önce Ofis personeli **C&AG**'nin Ofis'inin hesaplarını denetlemekteydi. Bununla birlikte bunun ideal durumu yansıtmadığı kabul edilerek 1993 yılındaki yapılan değişiklikle Ofis'in hesaplarının **C&AG** tarafından atanacak dış denetçiler tarafından yapılması hükmü getirildi. Bu denetçi kendi takdirine bağlı olarak ve Maliye Bakanının muvafakati ile Ofis'in performans denetimini gerçekleştirebilir. Bu tür bir incelemenin raporunun **C&AG**' ye sunulması ve onun tarafından **Dail Eireann**'a sunulması gerekmektedir. Rapor bundan sonra yasaya göre sunulan diğer raporların incelendiği biçimde aynı değerlendirmeye tabi tutulması için Dail Eireann tarafından Kamu Hesapları Komisyonuna gönderilir. Bu güne kadar böyle bir uygulama gerçekleşmemiştir.

C&AG'nin atanması ya da görevden alınmasındaki muhtemel rolü ile ilgili olarak Anayasa **C&AG**'nin **Dail Eireann**'ın aday göstermesi üzerine Devlet başkanı tarafından atanmasını öngörür. O, önceden belirlenmiş yanlış davranışlar ve yetersizlikler dışında görevden alınmaz ve sadece **Dail Eireann** ve **Seanad Eireann**'dan onun görevden alınmasına ilişkin bir kararın geçmesi üzerine görevden alınabilir.

7. Diğer Gelişmeler

1998'in başlarında medya haberleri hayali banka hesaplarının kullanılması yolu ile banka hesaplarından alınacak vergilerden önemli bir kaçış olabileceğine işaret ettiler. Kamu Hesapları Komisyonu konuyu araştırmaya çalıştı fakat yeterli yetkisinin olmadığı sonucuna vardı. Bu durum 1998 yılında **C&AG'** ya yargı benzeri yetkiler bahşeden **Komptrolör & Genel Denetçi ve Oireachtas Meclis Komisyonları (özel koşullar)** yasasının kanunlaşması sonucunu doğurdu. Yasa **C&AG'** ya gelir idarelerinin ve mali kurumların vergisel faaliyetlerini araştırma ve bulgularını **Dail Eireann'**a raporlama yetkisi verdi. Bu soruşturma yeni bir değişim getirdi ve **C&AG'**nin raporları bundan sonra Kamu Hesapları Komisyonunun bir alt komisyonu tarafından yürütülen ve kamuoyunun büyük ilgisini uyandıran bütün işlere ilişkin kamu soruşturmaları için temel oluşturdu. Bu durum en sonunda önemli miktarda paranın mali kurumlar ve diğerleri tarafından gelir idarelerine ödenmesi sonucunu doğurdu. Bu olay **Kamu Hesapları Komisyonu** ve **C&AG** Ofis'inin kamuoyu tarafından büyük oranda farkına varılmasını sağladı.

EK 6 : PARLAMENTO KOMİSYONLARI İLE DEVLET KOMPTRÖLÖRÜ ARASINDAKİ İLETİŞİM (İSRAİL)⁹

İsrail Parlamentosu (**Knesset**) ile Devlet Komptrolörü arasındaki ilişki hem resmi hem uygulama düzeyinde iki temel prensibi ifade eder.

1. Devlet Komptrolörünün sadece yürütme karşısında değil fakat yasama karşısında da bağımsızlığı
2. Temel ilke olan kamu oyunun “öğrenme hakkı”nın bildiriminde temel araç olarak bağımsız bir Yüksek Denetim Kurumunun tesis edilmesi

Parlamentoların kesinlikle bütün Parlamento komisyonları gibi siyasi organlar oldukları unutulmamalıdır. Devlet denetim fonksiyonları siyasi çevrede geçtiği için, denetim raporlarında sunulan kamu menfaati ile parlamento üyelerinin ve siyasi partilerin siyasi gündemi arasında potansiyel çatışma bulunmaktadır. Bundan dolayı unutulmamalıdır ki performans alanında ne kadar çok devlet denetimi yapılırsa, bu gibi durumlarda yasa yapıcılar Genel Denetçinin mesleki ve tarafsızlık statüsünü tehdit etmeye çalışacaklarından, muhtemel çatışmalar artacaktır.

Devlet denetimi ile parlamentolar arasındaki ilişkiler genel olarak kanunda temel bir biçime sahiptir, fakat yıllarca süren gelişmeler sonucu ortaya çıkan ve bir durumdan diğerine değişen resmi olmayan yönleri de bulunmaktadır.

İsrail örneğinde bu ilişkilerin bir bölümü bunlara anayasal statü verilerek temel yasada belirtilmiştir.

Parlamento komisyonlarındaki tartışmalar sırasında siyasi olan konuları eleyecek kural ya da düzenlemeler olmayabilir. Üstelik yapılacak bu tür düzenlemeler mutlaka gelenekler üzerinde geçerliğe sahip olmaz. Diğer bir biçimde söylemek gerekirse, siyasi kültür kamu arenasındaki aktörler arasındaki denge ve ilişkilerin şekillenmesinde genel olarak resmi düzenlemelerden daha çok etkilidir. Bu temel gerçek burada değinilecek organlar arasındaki ilişkilerde de geçerlidir.

Yüksek Denetim Kurumunun yasama karşısında siyasi nitelikli olup olmadığı sorunu hem resmi hem de resmi olmayan yönlerden incelenmeli ve Yüksek Denetim Kurumunun bağımsızlık sorunundan ayrı olarak değerlendirilmemelidir.

Resmi bakımından İsrail yasasında, Devlet Komptrolörünün parlamento karşısında bağımsızlığını tesis eden ve böylece Devlet Komptrolörü üzerindeki siyasi etkiyi elimine eden hükümler bulunmaktadır.

Kanun “Devlet Komptrolörünün görevini yürütürken sadece parlamentoya sorumlu olacağını ve hükümete bağlı olmayacağını” belirtmektedir. Diğer bir anlatımla, Devlet Komptrolörü Parlamentosunun bir alt şubesi değildir. Bu bağımsızlık Devlet Komptrolörünün seçim prosedürü (genel oturumda gizli oy) ve Ofis bütçesinin belirlenmesi prosedürleri ve de ne Parlamentosunun ne de komisyonlarının Ofis’in denetim programı bakımından herhangi bir etkiye sahip olamamaları gerçeği ile teminat altına alınır. Bunlar genel ya da özel olarak denetime tabi konuların seçiminde ya da uygulanacak metodolojinin belirlenmesinde müdahil

⁹ İsrail Devlet Komptrolör Ofis’inden Yehoshua Roth tarafından hazırlanan rapor (9 Mayıs 2001)

olma ya da dikte etme yetkisine sahip bulunmamaktadırlar. Üstelik bir parlamento üyesinin belirli bir konunun incelenmesine ilişkin isteği de diğer bir kimse tarafından verilen bir istek karşısında herhangi bir önceliğe sahip bulunmamaktadır. Her ikisinde de **Komptrolör**ün önüne gelen konunun Ofis'in önceliklerine göre inceleneceği ve kendilerinin, konunun soruşturma yapılıp yapılmayacağı ya da herhangi bir bulgu ile ilgili olarak ön rapor hazırlanıp hazırlanmayacağı hususunda kişisel olarak bilgilendirilmeyecekleri bildirilir.

Devlet Komptrolörü ve Parlamento arasındaki ilişkiler, Parlamentonun (**Knesset**) iki organı; genel kurul ve devlet denetim işleri komisyonu arasında gerçekleşir. Sonuncu organ bu bakımından esas organdır.

Parlamento oturumu ile ilişkiler üç temel sorunu ilgilendirir.

1. **Devlet Komptrolör**ünün seçimi: Komptrolör görevi için adayları önerme yetkisine sahip kaynak yasama kurulundadır. Yürütme kurulunun bu konu ile ilgili olarak herhangi bir yetkisi bulunmamaktadır. Parlamentonun 10 ya da daha fazla üyesi Komptrolör olarak seçilmesi için bir aday önerebilirler. Komptrolör parlamento genel kurulu tarafından gizli oyla 7 yıllık bir süre için seçilir. Bu prosedür ve görev süresi devlet başkanın seçim prosedürü ile benzerdir. Seçim prosedürünün aynı olması Devlet Komptrolörünün de toplumsal mutabakatın temelinde yer aldığı anlamına gelir. Belirtmek gerekir ki 1998'e gelinceye kadar Devlet Komptrolörü Parlamentonun temsilciler komisyonu tarafından seçiliyordu (ve sonra devlet başkanı tarafından atanıyordu). Kanunda yapılan değişiklik yukarıda belirtilen hususların bir ifadesiydi ve seçimin sadece bir grup ya da üyenin yetkisinden hariç tutulması ile kuvvetlendirildi. Komptrolörün görevden alınması Parlamentonun üçte ikisinin çoğunluğunu gerektiren karar alınmasını gerektirir.
2. Komptrolörün yıllık raporunun Parlamento Genel kurulunun müzakeresine sunulması
3. Devlet Komptrolörünün raporlarının komisyonda tartışılmasını takiben alınan tavsiyelerin parlamentonun onayına sunulması

Devlet Denetim İlişkileri Komisyonu iki kurum arasındaki ana iletişim kanalıdır. Kanun Devlet Komptrolörünün faaliyetlerini komisyonla temas halinde yürüteceğini belirtir. Kanunun lafzına göre Komptrolör komisyonun bir alt organı değildir. Bu esas itibari ile devlet denetim raporları ile ilgilenmek üzere tesis edilmiş özel daimi bir komisyondur. Bu hükümden Komptrolörün rutin faaliyetlerini gerçekleştirirken, kendisi tarafından oluşturulan konularla ilgili olsa bile, parlamentonun diğer komisyonlarının toplantılarına katılmaması gerektiği sonucu çıkmaktadır. Komptrolör ayrıca, sadakat beyanı dışında parlamento genel kurulu önünde de bulunmaz.

Komisyon Komptrolör ve personelinin daima hazır bulunduğu üç haftada bir gerçekleştirilen oturumlar yapar.

Komisyonun Komptrolörün bütün raporlarını görüşme imkanı olmadığı için seçim yapılması zorunlu olmaktadır. Bunun nasıl yapılacağı ilginç bir sorun olarak gözükebilir.

Hangi konuların görüşüleceğini belirleme yetkisi, gerçekte komisyon başkanının yetkisinde bulunmaktadır. Bununla birlikte, resmi olmayan zeminde, Komptrolör komisyon başkanına tartışılacak raporların önceliği ile ilgili olarak tavsiyelerde bulunur. Yine de, Komisyon başkanı tarafından herhangi bir zamanda yapılacak seçimin kamu gündemini dikkate almayacağını düşünmek tecrübesizlik olur.

Başkanın tercihi zaman zaman meslekî bakış açısından bakıldığında belirli raporun sahip olduğu önemden ziyade belirsiz bir takım sektörlerle ilgili olabileceği için, Komptrolör ve Başkanın konulara ilişkin seçiminin aynı tercihleri yansıtması zorunlu değildir.

Kanunda yer alan belirli hükümlere göre, Komptrolör (eğer parlamento, komisyon ya da hükümet tarafından istenirse) kendi faaliyet alanı içindeki herhangi bir konu ile ilgili olarak “**görüş**” hazırlar. Görüşün konu ile ilgili bir soruşturma yada düzenli bir rapor için talep olarak yorumlanıp yorumlanmayacağı sorusu hiçbir zaman tartışılmaz.

Yukarıda belirtilen kuruluşlara **Devlet Komptrolörünü** belirli konularda denetim yapmaya zorlama olanağı sağlayan bu hüküm çok nadir uygulama alanı bulmuştur.

Parlamento “**görüş**” sorma yoluna hiçbir zaman başvurmamış ve komisyon da yaklaşık on yıldır bu yolu kullanmamıştır.

Uygulamada komisyon üyelerinden gelebilecek “**görüş**” isteklerini konuyu araştırıp araştırmayacağına ilişkin olarak karar vermesi için **Komptrolörün** kendi incelemesine bırakmaktadır. Komptrolör ve Komisyon arasında, Komptrolöre resmî olarak soruşturmayı uygulama yükümlülüğü yüklememek için, komisyonun isteği oylamaya almaması gerektiğine ilişkin bir “**Centilmenlik anlaşması**” bulunmaktadır.

Komisyon üyeleri zaman zaman bu hükmü, özel konuları komisyonda gündeme getirmek için kullanırlar. Komisyonun çok açık görev ve yetki çerçevesinde olduğu için bu konuların denetim raporlarında belirtilen konular ile ilgili olacağı düşünülebilir. Bununla birlikte gerçekte durum çok farklıdır. Bu konular bazı zamanlar çok belirsiz biçimde raporlarla ilgili olurlar ve daha ziyade komisyon üyeleri tarafından kamuoyunun ilgisini kendi parlamento faaliyetlerine çekme aracı olarak kullanılırlar. Bundan dolayıdır ki, soruyu sormakla yetinirler ve Komptrolörden konu ile ilgili olarak özel “**görüş**” vermesini istemezler. Konunun bariz biçimde politik bir mahiyet taşıdığı (çok nadirdir) durumlarda, Komptrolör davet edilse dahi oturlara katılmaktan kaçınırlar.

Komisyonun tartışmalarını genellikle siyaset dışı biçimde yürüttüğünü belirtmek gerekir. Komisyon üyeleri, Devlet Komptrolörü Ofis’inin parlamento ve kamuoyu için tarafsız ve güvenilir bir bilgi kaynağı olarak taşıdığı önemin farkındadırlar. Onlar toplantıları politize etmenin negatif yönünün farkındadırlar ve böyle davranmaktan kaçınırlar.

Komptrolör kendi soruşturmaları sırasında ortaya çıkan olayların komisyona özel raporla sunulması gerekip gerekmediğine ilişkin takdir yetkisine de sahip bulunmaktadır. Soruşturma sırasında etik standartların ihlali ya da esaslı bir problem ortaya çıkarsa buna karar vermektedir ve bunun için komisyonun özel ilgisini çekecek kendi görüşü gerekmektedir. Böyle davrandığı takdirde, komisyon kendiliğinde ya da Komptrolörün önerisi üzerine bir araştırma komisyonu atanması gerekip gerekmeyeceğine karar verecektir. Eğer komisyon böyle bir karar verirse Yüksek Mahkeme başkanı bu komisyonu atayacaktır. Komisyon özel durumlarda, Komptrolörle mutabık kalarak kendisinin düzenli raporlarında yer alan konularla ilgili olarak, böyle bir komisyonun atanmasına karar verebilir.

Uygulamada komisyon kendi yetkisine dayanarak hiçbir zaman komisyon görevlendirilmesine karar vermemiştir. Bu ancak Komptrolörün önerisi üzerine gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Komptrolör, bir soruşturma komisyonu atanmasının gerekli olduğu sonucuna varmadıkça, bu gibi özel raporlar sunmaktan kaçınacaktır. Ayrıca

belirtilmesi gerekmektedir ki, komisyon Komptrolörün böyle bir önerisini hiçbir zaman reddetmemiştir. Bu yolun kullanılmasının en güzel örneklerinden birisi, Komptrolörün 80'li yılların başlarında İsrail borsasında yaşanan krizle ilgili olarak özel bir araştırma raporu sunmasından sonra oluşturulan bir araştırma komisyonunun atanmasıydı.

Denetim raporları üzerindeki tartışmaları takiben, komisyon kendi yargılarını ve tavsiyelerini parlamento oturumunun onayına sunar. Belirtilmesi gerekir ki, komisyon ve Komptrolör arasında geliştirilen resmi olmayan ilişkiler temelinde, komisyon parlamentoya onaya sunmadan önce Komptrolörden tavsiyelerle ilgili görüşlerini belirtmesini isteyebilir. Belirtmek gerekir ki, bu komisyon kanuna göre bütün tavsiyeleri genel kurulda onaylanacak olan tek komisyondur.

Komisyon, ayrıca Komptrolörün tavsiyesi üzerine devletin güvenliğini korumak, dış ülkelerle olan ilişkilerin ya da uluslararası ticaretin zarar görmesinden kaçınmak amacıyla gerekli görürse, raporun belirli bölümlerinin yayınlanmamasına da karar verebilir. Uygulamada denetime tabi kurumlar, rapordaki hangi bilgilerin kendilerine göre bahsedilen menfaatleri zarara uğratabileceğini ve bundan dolayı yayınlanmaması gerektiğini belirtirler. Komptrolör denetime tabi kurumlar tarafından ileri sürülen hususları genellikle kabul etmez. Komisyonun doğal olarak gizlilik kavramının sınırlarını farklı algılama özelliğine sahip siyasi üyelerden oluşmasına rağmen, genellikle bu sınırların tanımlanmasında ortak bir zeminde buluşulur. Komisyonun Komptrolörün karşı tutumuna rağmen bir bilgiyi çıkarması alışılmış bir durum değildir.

Denetim raporunun tamamı, ya gizli olacağı belirtilen bir oturumda ya da raporun gizli servislerle ilgili olması durumlarında, Parlamentonun Devlet Denetim İlişkileri Komisyonu ile Güvenlik ve Dış İlişkiler Komisyonlarının birlikte yapacağı toplantılarda tartışılır. Bu karma komisyon bu gibi raporları görüşmek için pratik bir çözüm olarak kurulur ve yasada yeri bulunmamaktadır.

Belirtilmesi gerekir ki, Devlet Denetim İlişkileri Komisyonu başkanı geleneksel olarak, belli sebeplerden dolayı, muhalefetin bir üyesi arasından seçilir. Diğer taraftan, üyelerin çoğunluğu koalisyon bloğunu oluşturan partilerden oluşur.

Aynı paralelde olmak üzere Parlamento; Komptrolörün, bir bakanın partisi iktidardan ayrıldıktan sonra belirli bir süre için komisyon başkanı olarak atanmaması gerektiği, görüşünü kabul etmiştir. Amaç, bakanın bu mevkide eskiden üyesi olduğu hükümetin faaliyetleri ile ilgilendiği ya da hoş olmayan olayları komisyon önüne getirmekten kaçındığı izlenimini vermekten kaçınmak ya da muhtemel bu tür bir olasılığı önlemektir.

Komptrolörün önerileri doğrultusunda Parlamento bakan, bakan yardımcılığı ya da herhangi bir hükümet kuruluşunun genel müdür veya genel müdür yardımcılığını yapanların, görevlerinin bitimini izleyen iki yıllık süre içerisinde, komisyon başkanlığı yapamayacaklarını hükme bağlayan yasa değişikliğini gerçekleştirmiştir. Komisyonun yukarıda belirtilen görevlerde bulunan bir üyesi, yukarıda belirtilen süre boyunca kendi görevi ile ilgili olarak komisyonda yapılan tartışmalara katılmayacaktır.

Devlet Komptrolörünün yasası ile ilgili yapılacak değişiklik teklifi Komptrolör ya da parlamento üyeleri tarafından yapılır ve komisyonda ele alınır. Uygulamada parlamento üyeleri; resmi olarak bu değişikliğe ilişkin süreci başlatmadan önce, sadece nezaket gereği olarak değil, esas itibari ile Komptrolörü bu değişikliğe ikna etmek için, fakat aynı zamanda parlamentonun Komptrolöre rağmen bir değişikliği geçirme ihtimalinin zayıf olduğunu bilerek, Komptrolörle müzakere edeceklerdir.

Devlet Komptrolörünün bütçesi kendine özgü biçimde ve Komptrolör karşısında parlamentonun tek komisyonunun tekelci durumunu önlemek amacıyla, iki komisyon tarafından ele alınır.

Devlet Komptrolörünün önerileri ile ilgili Parlamento Mali Komisyonu Ofis'in bütçesini onaylar, fakat mali yılın bitiminden sonra hazırlanan mali rapor, Devlet Denetim İlişkileri Komisyonuna sunulur.

Bütçeyi onaylarken Mali Komisyon üyeleri bazı açıklamalar isteyebilirler. Bununla birlikte Komptrolöre duydukları güven ve saygıdan dolayı, hiçbir zaman önerilen bütçenin temel felsefesi ve stratejisi ile ilgili sorular sormazlar. Belirtmek gerekir ki yıllardır bütün Komptrolörler tarafından önerilen bütçeler, herhangi bir değişiklik yapılmadan onaylanmıştır.

İki kurum arasındaki ilişkiler, güçler ayrılığı ilkesinin uygulanmasındaki; İsrail'de gelişen politik kültürün bir parçası olarak kendi kendini sınırlama kuralı tarafından yönlendirilen, İsrail deneyimini yansıtır.

EK 7 : HOLLANDA DENETİM MAHKEMESİ (SAYIŞTAYI) VE PARLAMENTO KOMİSYONLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER¹⁰

1. Yüksek Denetim Kurumu İle İlgili Olarak Parlamento ve Parlamento Komisyonlarının Genel Rol ve Amaçları

Hollanda Denetim Mahkemesi (bundan sonra Sayıştay olarak bahsedilecek) ile ilgili olarak Parlamento ve Parlamento komisyonlarının genel rol ve amaçları “kontrol” ve “bilgi” kelimeleri ile tanımlanabilir. Birinci sözcükle başlarsak; Hollanda Parlamentosunun elbetteki, görevlerini ciddiye alan diğer Parlamentolar gibi, hükümeti kontrol ettiği söylenebilir. Hollanda’da, bununla birlikte, parlamentonun; binlerce kamu görevlisine sahip olan hükümeti kontrolünde sınırlı olanaklara sahip olduğuna ilişkin kamuoyu tartışması bulunmaktadır. Parlamentonun 150 üyesinin her birinin, en iyi ihtimalle, birer yardımcısı bulunmakta, fakat her bakanın parlamento ile etkileşiminde kendisine yardım edebilecek abartmasız binlerce kamu görevlisi bulunmaktadır. Karamsar bir yaklaşımla, bir hatta iki parlamento üyesi için bir bakanla anlaşmazlığa düşmek; bakan böyle bir anlaşmazlığı önlemek için muazzam bir personele sahip olduğu için, bir **“imkânsız görevdir”**. Bu belirtilen sebeplere istinaden Hollanda Parlamentosu, diğer dış raporlar yanında, hükümeti kontrol fonksiyonunda Hollanda Sayıştayının denetimlerinden de yararlanır. Hollanda Sayıştayını bir bakanlığın çalışmasını ciddi biçimde değerlendirebilecek niteliklere ve sayıya sahip personele sahip bulunmaktadır. Parlamento Yüksek Denetim Kurumunun denetiminden yararlanarak sorumlu bakan hakkında bir yargıya ulaşabilir.

İkinci deyim; yukarıda bahsedildiği biçimi ile “Bilgi”, Parlamentonun Hollanda Sayıştayını ile ilgili amaçlarını tarif etmede kullanılabilir. Hükümeti kontrol etmedeki kapasitesinin sınırlı olması gibi, Hollanda Parlamentosunun kamu ilişkileri ile ilgili bilgi edinme çabası da, personelinin yetersiz olmasından dolayı sınırlıdır. Bundan dolayı Parlamento; Merkezi İstatistik bürosu, Merkezi Planlama bürosu ve Hollanda Sayıştayını gibi bağımsız kuruluşların bilgilerinden yararlanmayı uygun görür. Bu kuruluşlar tarafından yayınlanan raporlar, Parlamento üyelerinin ülkenin durumunu, böylelikle hükümetin fonksiyonlarını ve siyasi bakış açısının oluşumunu değerlendirmelerinde kullanabilecekleri, bilgiler içerir.

Son zamanlarda Hollanda Parlamentosu personel desteğini ve araştırma bütçesini arttırdı. Parlamento (bilgi ihtiyacı için) ve kamu ya da ticari araştırmacılar (beceri, bilgi ve insan gücü ile birlikte) arasında arabuluculuk görevi yapmak üzere bir ünite oluşturuldu. Hali hazırda bir Parlamento araştırma kurumu için plan bulunmamaktadır.

2. Yüksek Denetim Kurumu Karşısında Parlamento Komisyonlarının Oluşumu ve Çalışma Biçimi

Yüksek Denetim Kurumu ile ilgili Parlamento komisyonlarının oluşumu ve çalışma biçimi genel olarak, Parlamento komisyonlarının diğer kuruluşlar karşısındaki oluşumu ve çalışma biçiminden farklı değildir. Komisyonlar, parlamentoda temsil edilen bütün siyasi partilerin üyelerinden teşkil eder ve Hollanda Sayıştayını ile ilişkiler genel olarak Parlamentonun bütünü ile ya da temsilci komisyon vasıtası ile gerçekleşir. Belirli bir siyasi parti grubu ile gerçekleşmez. Hollanda Sayıştayının denetimleri, bir bakanın ya da Parlamentonun ilgisine sunulmak üzere yayınlanır. Sonucunda; Sayıştay denetimler

¹⁰ Hollanda Sayıştayının sözcüsü Mr Omar Ramadan ve siyasi danışmanı Mr. Stevan Jongejan tarafından hazırlanmıştır(27 Eylül 2001)

hakkında yayınlamasından hemen önce bir brifing vermeyi önerir. Bu teklif Devlet Harcama Komisyonuna yapılır ve komisyon bu teklifi çoğunlukla kabul ederek diğer komisyonları da brifinge davet eder. Parlamento'ya sunulan denetimler, kolaylıkla sorumlu bakan(lar) ile siyasi tartışma için kullanılabilirliğinden dolayı, çoğunlukla ilgili Parlamento komisyonları brifingde hazır bulunurlar. Parlamento komisyonları yapıları gereği politik kuruluşlar olduğu için, bunların Hollanda Sayıştay'ı karşısında siyasi olmamalarını sağlamaya yönelik herhangi bir düzenlemenin bulunduğunu söylemek zordur. Tabii ki, bir denetim isteğinin sadece parlamentonun çoğunluğu tarafından yapılabileceği gibi, Sayıştaya tek bir parti yada azınlık partileri tarafından etki edilmemesini sağlamaya yönelik düzenlemeler bulunmaktadır. Hollanda Sayıştay'ı ayrıca bir siyasi tartışmanın parlamento ve hükümet arasındaki bir tartışma olduğunun ve Hollanda Sayıştay'ını 3. grup olarak ilgilendirmediğinin bilincindedir. Denetimler sık sık bu tip siyasi tartışmalar için zemin hazırlar, fakat eğer parlamento üyeleri örneğin; Sayıştaya kendi görüşüne göre bir bakanın istifa etmesi gerekip gerekmediğini sorarlarsa, cevap daima Sayıştay'ın bu konuda bir görüşünün olmadığı ve bu konunun parlamentoyu ilgilendirdiği olacaktır. Ayrıca gelecekteki siyasetin içeriğinin nasıl olması gerektiğine ilişkin sorularda genel olarak, bütün politika çeşitlerinin kontrol edilebilirliği gibi konular dışında, detaylı olarak cevaplandırılmaz.

3. Yüksek Denetim Kurumunun Raporlarının ve Diğer Çıktılarının İncelenmesinde Parlamento Komisyonlarının Rolü

Parlamento Komisyonunun Yüksek Denetim Kurumunun denetimlerini incelemadaki rolü yukarıda belirtilen, kamuya kapalı olarak ve parlamentoda gerçekleştirilen, brifinglerle başlar. Daha önce belirtildiği gibi, bütün komisyonlar bütün siyasi partilerin üyelerinden oluşur, fakat Hollanda Sayıştay'ının bütün brifinglerine üçü hükümet kanadından ve ikisi de en büyük muhalefet partisinden olmak üzere en büyük beş partinin üyeleri katılırlar. Daha ufak olan üç muhalefet partisi çok fazla önemli görünmeyen brifinglere sık olarak katılmak için parlamentoda yeterli üyeye sahip değildirlir. Brifingler denetimlerin basına yayıma verilmesinden hemen önce yapılır ve bütün ilgili Parlamento komisyonlarının üyelerine (ve aynı zamanda büyük olasılıkla toplantılara katılmayacak olan en küçük partilerin üyelerine) denetim sonuçları brifing ve yayınlama öncesinde açıklamamak şartı ile verilir. Brifing Sayıştay yönetim kurulunun bir üyesi ve personelinin sunumlarından ibarettir, bu sunumlardan sonra parlamento üyeleri soru sorabilirler. Çoğunlukla parlamento üyeleri Sayıştay tarafından cevaplandırılmayacak olan ve yukarıda bahsedilen, bir bakanın istifa etmesinin gerekip gerekmediği gibi, politik sorular sormazlar. (Bir bakan, diğer nedenlerden değil, Parlamento'nun kendisine duyduğu güvensizlikten dolayı istifa etmelidir). Brifing ve denetim sonuçlarının yayınlamasından bir süre sonra Hollanda Sayıştay'ına genellikle parlamentodan yazılı sorular gelir. Brifing esnasındaki sorular dışında parlamento Komisyonu bir bütün olarak yazılı sorular yayınlar. Sayıştay bunlara daima cevap verir. Benzer biçimde ilgili bakan(lar) parlamento'ya denetimle ilgili yazılı sorular sorabilir ve ayrıca Sayıştay'ın vermeyi planladığı brifingi alabilirler.

4. Parlamento Komisyonları Karşısında Yüksek Denetim Kurumunun Bağımsızlığının Derecesi

Hollanda Sayıştay'ının Parlamento ile olan ilişkilerindeki bağımsızlığı oldukça geniş biçimde değerlendirilebilir. Aşağıda belirtilen sorulara verilen cevaplardan Parlamento'nun bazı durumlarda, Yüksek Denetim Kurumunun bazı faaliyetleri üzerinde etkisi olduğu sonucu çıkarılabilir. Bununla birlikte uygulamada bu etki çok sınırlıdır.

5. Yüksek Denetim Kurumunun Faaliyetlerinde Parlamento Komisyonlarının Rolü

(a) Hollanda Sayıştayının denetim programı, kanunen yapması gereken yıllık düzenlilik denetimi ve hükümetin verimliliğini izleme yükümlülüğü dışında, tamamen kendi sorumluluğundadır. Program yönetim ve personel arasındaki yakın işbirliği ile planlanır. Geniş denetim konuları ile diğer faaliyetler arasından yapılacak bir seçim, yönetimin stratejik planına ve ilgili politika alanlarının kapsamlı biçimde izlenmesine dayalı olarak yapılır. Program, Devlet Harcamaları Komisyonunun kapalı oturumunda parlamentoya sunulur (ve açık olarak yapılır). Bu oturumlar esnasında üyelerin soru sorma ve programın içeriğini tartışma imkanları vardır.

Son yıllarda Hollanda Sayıştayı Parlamento ile denetim programının hazırlanması süreci ile ilgili olarak Parlamento ile daha yakın ilişki içerisindedir. Sayıştay programını yayımlamadan önce parlamento bir taslağını alır. Devlet Harcamaları Komisyonu ile birlikte diğer komisyonlardan; denetimler için önerilerde ve/veya önerilen denetimler için değişiklik önerilerinde bulunmaları istenir. Bu önerilerin bir çoğu yeni denetimlere ya da programda değişikliklere sebep olur. Bu yıl yeni bir yaklaşım uygulanacak. Seçim süreci başlamadan önce, Parlamento'ya önerilerde bulunma imkanı sunulacak. Bu öneriler seçim sürecinde girdi olarak kullanılacak.

(b) Parlamento (Parlamento Komisyonu değil) denetim isteğinde bulunma tercihinde sahiptir. Bunun için bir parlamento çoğunluğu gereklidir.

- Denetim isteği fikri genellikle bir komisyonunun bir ya da daha fazla üyesinden çıkar.
- Eğer bu komisyonda çoğunluk oluşursa talep görüş için Devlet Harcamaları Komisyonuna getirilir.
- Devlet Harcamaları Komisyonu talebin içeriği (örneğin denetimin yapılabilip yapılamayacağı) ve Sayıştay tarafından böyle bir denetimin yapılmasının uygunluğu (yetkilerini ve anayasal konumunu göz önünde bulundurarak) ile ilgili olarak tavsiyede bulunur.
- Öneri parlamentonun önüne getirilir ve oylamaya sunulur.

Bu süreç esnasında personel düzeyinde parlamento ile Hollanda Sayıştayı arasında sık görüşmeler gerçekleşir. Bu yolla talebin Hollanda Sayıştayı için kabul edilebilir ve yapılabilir olması temin edilir. Bundan dolayı Hollanda Sayıştayının yanıtı hemen hemen daima olumlu olur.

(c) Hollanda Sayıştayı Devlet Harcamaları Komisyonuna, düzenli olarak komisyon personeli ile çalışmak üzere, geçici personel görevlendirmek sureti ile yardımcı olur.

Diğer Parlamento komisyonları ve/veya parlamento, genel olarak belli bir plan dahilinde olmadan bilgi yada insan gücü sağlanarak yardım alır.

(d) Hollanda Sayıştayının denetim metodolojisi kurumun kendi sorunu olup parlamento bu sürece dahil olmaz.

6. Diğer Muhtemel Fonksiyonlar

(a) Hollanda Sayıştayını kanun hazırlama sürecinde resmi bir role sahip değildir. Bununla birlikte Sayıştay konu ile ilgili kendi görüşlerini parlamento yada ilgili bakanlara iletme imkanına sahiptir.

(b) Resmi olarak Hollanda Sayıştay'ının bütçesi (diğer Devlet Yüksek Kurullarının bütçeleri ile birlikte) İç İşleri Bakanlığı bütçesinin bölümlerini oluşturur, bundan dolayı bakanlık önerilen bütçeyi Parlamento'ya sunar. Uyuşmazlık durumunda Hollanda Sayıştayını konuyu Devlet Harcamaları Komisyonu ile tartışabilir, fakat bütçe ile ilgili değişiklikler önermek için alt meclis üyelerine güvenmek zorundadır. Yazılı olmayan kural olarak, parlamento bütçe hakkını kullanırken, Yüksek Denetim Kurumunun bağımsızlığı ile ilgili bir çok etkenin müdahalesi söz konusu olabileceğinden, oldukça ihtiyatlı davranır. Bununla birlikte, resmi olarak, parlamentonun Sayıştayın bütçesini azaltmak ya da arttırmak yetkisi bulunmaktadır.

(c) Hollanda Sayıştayının çalışmaları, Parlamento tarafından sıkı anlamda değerlendirilmez. Yıllık olarak, Hollanda Sayıştayını çalışmalarını Devlet Harcamaları Komisyonunun kapalı oturumunda parlamento'ya sunar. Kurul ve Komisyon arasında gerçekleşen bu oturumlarda, üyeler Hollanda Sayıştayının çalışmaları ile ilgili olarak görüşlerini açıklama imkânına sahiptirler. Ayrıca, parlamento üyeleri sık sık denetim raporları ve kurum ile ilgili olarak medyaya açıklamalarda bulunurlar.

(d) Devlet Denetçisi olarak, **Sayıştay'ın harcamaları da tabi ki denetime tabi olmalıdır**. Denetim mekanizması aşağıdaki gibidir: Sayıştay, söz konusu yılın yıllık hesaplarını ve mali yönetimini incelemek üzere bir iç denetçi atar. İç denetçi denetim komisyonuna rapor hazırlar. İç İşleri Bakanlığının denetim birimi bu bulguları değerlendirir, gerekiyorsa ilave denetim yaptırır ve bakana rapor hazırlar. Daire halkası, Sayıştayın bütün bütçe bölümlerinin düzenlilik denetimlerinin bir parçası olarak; İç İşleri Bakanlığının Devlet Yüksek Kurulları ile ilgili denetimini de içeren (Sayıştayın kendisinde buraya dahildir), bakanlık denetim birimlerinin, denetimlerini incelemesi ile tamamlanır. Bu süreç içerisinde, Sayıştay daha sonra düzenlilik denetimi içerisinde raporlayacağı eksikliklerle karşılaşabilir. Sayıştay iyi örnek olması gerektiğinin farkındadır ve buna göre hareket etmeye çalışır.

(e) Hollanda Sayıştayının yönetim kurulu kraliyet emri ile atanan üç üyeden oluşur; ayrı bir süreç içerisinde bunlardan birisi Başkan olarak atanır. Bu kraliyet emri gerçekte bir hükümet kararıdır.

Eğer yönetim kurulunda bir boşalma olursa, Hollanda Sayıştayını tarafından parlamento'ya 6 kişilik bir aday listesi sunulur. Bu listeye dayanılarak muhtemel yeni adaylar parlamento tarafından, hükümete bir tavsiye niteliğinde önerilir. Hükümet bunun üzerine kararını verir. Bir üyenin görevine sadece Hollanda Yüksek Mahkemesi tarafından son verilebilir.

Hollanda Sayıştayını ile ilgili yasa süreci Devlet Hesapları Yasasında belirtilmiştir. Yasada Maliye Bakanının Hollanda Sayıştayını ile ilgili olan değişiklikler hakkında Hollanda Sayıştayına danışmakla yükümlü olduğunu belirtilmektedir.

EK 8 : NORVEÇ GENEL DENETÇİ OFİSİ İLE PARLAMENTO KOMİSYONLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER¹¹

1. Yüksek Denetim Kurumu ile İlgili Olarak Parlamento ve Parlamento Komisyonlarının Genel Rol ve Amaçları

Genel Denetçi Ofisi (OAG) parlamentonun kontrol organıdır. Geçmiş; 1814 tarihli Norveç Anayasasının, Parlamento'ya kendi 4 yıllık dönemi için hükümetin mali tablolarının denetimi amacı ile 5 Genel Denetçi seçme yetkisi vermesine dayanır. Birisi başkan olarak atanan bu beş denetçi, genel politika ile ilgili bütün konularda her türlü direktif ve denetim yetkisine sahip **Genel Denetçiler Kurulunu** oluştururlar. Genel Denetçinin politik bağlılığı parlamentonun politik yapısını yansıtır ve yönetim kurulu genellikle eski parlamento üyelerinden oluşur.

Genel Denetçi Ofisi parlamentonun denetim organıdır. Yaptığı denetimle ilgili ve kendi faaliyetleri ile ilgili sonuçları Parlamento'ya sunar. Genel Denetçi Ofisinin bütün yayınları Parlamento'nun resmi dokümanı olarak yayınlanır ve nihai olarak Parlamento Genel Kurulunda görüşülür. Genel Denetçi Ofisi tarafından sunulan bütün bulgu ve sonuçlar, Parlamento adına Anayasal İlişkiler ve Araştırma Komisyonu tarafından ele alınır ve sunulur.

Komisyon aşağıdaki hususları inceler ve Parlamento'ya tavsiyelerini sunar:

- Genel Denetçi Ofisinin onay ile ilgili olarak gerekli gördüğü tavsiye kararları ve tedbirlerle birlikte, yıllık hesapları onayı ve açıklayıcı notları
- Genel Denetçinin, parlamento'ya hesapların denetiminin Genel Denetçi Ofisi ile ilgili talimatlara uygun olarak gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğine ilişkin sunduğu rapor yanında, kendi faaliyetleri ile ilgili olarak sunduğu yıllık rapor.
- Genel Denetçi Ofisinin Kamu İktisadi Kuruluşlarındaki devlet menfaatlerinin yönetiminin incelenmesine ilişkin vb. konulardaki raporları.
- Genel Denetçi Ofisinin faaliyetleri ile ilgili diğer konular

2. Yüksek Denetim Kurumu Karşısında Parlamento Komisyonlarının Oluşumu ve Çalışma Biçimleri

Seçimden sonra Parlamento'nun bütün üyeleri Parlamento'nun mevcut komisyonlarına üye olarak atanırlar. Seçime ilişkin ve farklı komisyonlar için görevlendirmelere ait yöntemler Parlamento'nun işleyişine ilişkin kurallarda belirtilmiştir. Bu kurallara göre parti grupları mümkün olduğu ölçüde oransal olarak komisyonlarda temsil edilmelidirler.

Belirtildiği gibi, Anayasal İlişkiler ve Araştırma Komisyonu Genel Denetçi Ofisi tarafından hazırlanan bütün raporlarla ilgili olarak inceleme ve tavsiyelerde bulunur. Komisyona ayrıca Bakanlıklarda kendi denetimini yürütme olanağı da tanınmıştır. Komisyonun kendi inisiyatifi ile başlatılan incelemenin amacı parlamento'ya; hükümet üyelerinin anayasal ve parlamenter sorumluluklarını ele alma olanağı sağlamak için gerekli görülen bilgiyi elde etmektir. Bu gibi durumlarda, Genel Denetçi Ofisinden, herhangi bir karar alınmadan önce, her ne kadar Genel Denetçi Ofisi bunu yapmak zorunda değilse de, kendi görüşünü sunması ya da bir açıklama yapması istenir.

¹¹ Norveç Genel Denetçi Ofisinden 30 Nisan 2001 tarihinde alınan rapor.

3. Yüksek Denetim Kurumunun Rapor ve Diğer Çıktılarının İncelenmesinde Parlamento Komisyonlarının Rolü

Denetim raporları büyük çoğunlukla bakanların yargılanması sonucunu doğurmaz. Bunun yerine, Parlamento bakanın ya da hükümetin siyasi ya da parlamento sorumluluğunu isteyebilir. Bununla birlikte sorumlu bakana yapılan yasama/siyasi eleştirilerin en yaygın yolu raporlar sonucu ortaya çıkar. Genel Denetçi Ofisinin performans raporları esas alınarak çeşitli açık oturumlar da düzenlenir.

Normal olarak, parlamentoda denetim raporları tartışılırken Genel Denetçi Ofisinin yönetim kurulu başkanı ve diğer personeli gözlemci olarak genel kurulda bulunur.

Genel Denetçi Ofisinin temsilcileri, komisyonda Genel Denetçi Ofisinin raporuna dayanılarak yapılan açık oturumlarda da daima hazır bulunur. Zaman zaman Yüksek Denetim Kurumu temsilcileri, komisyonun denetim raporlarını tartıştığı sıradan toplantılarına da katılırlar. Bununla birlikte bu alışılmış bir uygulama değildir.

4. Yüksek Denetim Kurumunun Parlamento Komisyonları Karşısındaki Bağımsızlığının Derecesi

Anayasa tarafından parlamentoya verilen yasama yetkisinin sonucu olarak; Parlamento denetim faaliyetinin içerdiği yetki, yükümlülük ve kapsam ile ilgili olarak yasal düzenlemeler yapmakla yükümlüdür. Parlamento aynı zamanda Genel Denetçi Ofisinin mali kaynaklarını da belirler.

Mevcut yasalarda Genel Denetçi Ofisinin görevlerini ne şekilde yürüteceğine ilişkin düzenleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte, parlamento ile Genel Denetçi Ofisi arasında; Genel Denetçi Ofisinin, denetim faaliyetinde uygulanacak yöntem, prosedür ve standartlar bakımından çalışma biçiminin seçiminde tam olarak bağımsız olacağı konusunda ortak bir mutabakat bulunmaktadır.

Yinede, bununla birlikte, komisyon üyeleri ile Genel Denetçiler Yönetimi ve diğer Ofis temsilcileri arasında resmi olmayan ilişkiler bulunmaktadır. Zaman zaman komisyon ve yönetim arasında toplantılar yapılmaktadır.

Genel Denetçi Ofisi parlamento yönetimi ve parlamento başkanı ile bütçesel ve yönetim konuları ile ilgili olarak düzenli irtibata sahiptir.

5. Parlamento Komisyonlarının Yüksek Denetim Kurumunun; (a) Yüksek Denetim Kurumunun Denetim Programı (b)Parlamento Komisyonlarının Yüksek Denetim Kurumundan Denetim/Soruşturma Talebinde Bulunması (c) Yüksek Denetim Kurumunun Parlamento Komisyonlarına Sağladığı Yardım Çeşitleri (d) Yüksek Denetim Kurumunun Denetim Metodolojisi; gibi alanlardaki faaliyetleri ile ilgili olarak rolleri

(a) Genel Denetçi Ofisi görev ve yetki çerçevesi içerisinde kendi önceliklerini belirlemede, çalışmalarını planlamada ve yürüteceği görev için uygun yöntemleri seçmekte serbesttir. (b) Genel Denetçi Ofisi ile ilgili yasal hükümler, parlamento ya da komisyona Ofise belirli performans denetimleri gerçekleştirmesi için direktif verip veremeyeceğine ilişkin düzenlemeler içermez. Bununla birlikte yazılı olmayan kurallara göre, sadece

parlamento genel kurul oturumlarında belirli bir denetim yapılması isteğinde bulunulabilir. Komisyonun böyle bir yetkisinin olmadığı kabul edilir. Bugün politikacılar arasında isteklerin miktarını sınırlama konusunda karşılıklı bir anlaşma olduğu görülmektedir.

(c) Eğer komisyon belirli bir denetim bulgusu ile ilgili olarak daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsa, çoğu zaman bakanlara istekte bulunur. Genel Denetçi Ofisine normal olarak bakanlıklar ve komisyon arasındaki yazışmaların bir örneği sunulacaktır, fakat bu her zaman gerçekleşmez. Zaman zaman komisyon Genel Denetçi'den bulgularını daha fazla bilgilendirilmiş olarak göndermesini ister. Komisyon ve Genel Denetçi Ofisi arasındaki denetim raporlarını ele alacakları zamanki temas ve iletişim herhangi bir yasal düzenlemede yer almadığı gibi herhangi bir yerleşmiş prosedüre de sahip bulunmamaktadır.

(d) Bütün denetim faaliyetleri Genel Denetçiler Kurulu tarafından benimsenen denetim standartları ve denetim rehberlerine dayanmaktadır.

6. (a) Yüksek Denetim Kurumunun Kanun Yapma Sürecindeki Fonksiyonları(b) Yüksek Denetim Kurumunun Yıllık Bütçesinin Onaylanması(c) Yüksek Denetim Kurumunun Faaliyetlerinin Parlamento Komisyonları Tarafından Değerlendirilmesi (d) Yüksek Denetim Kurumunun Denetimi(ve uygulanan denetimin türü) Yüksek Denetim Kurumu Başkanının Atanması ve Görevden Alınması,Yüksek Denetim Kurumu ile İlgili Yasaların Kabul Edilmesi vb. gibi, diğer muhtemel faaliyetler

(a) Genel Denetçi Ofis'inin kanun yapma sürecinde özel bir fonksiyonu bulunmamaktadır ve yürütme erkinden tamamen bağımsız bulunmaktadır (hükümet ve diğer kamu yönetimlerinden). Bununla birlikte Genel Denetçi Ofisi, yürütme erki tarafından genellikle kanun teklifleri ile ilgili olarak, parlamentoya onaya gönderilmeden önce, görüşlerini bildirmeye davet edilir.

(b) Genel Denetçi Ofisi yıllık bir bütçe tasarısı hazırlar ve bu direkt olarak Parlamento Komisyonuna gönderilir. Komisyon, parlamento bütçesi ile beraber genel kurulda onaylanmak üzere bir bütçe önerisi hazırlar. Normalde parlamento komisyonu Genel Denetçiden gelen bütçe tasarısını değiştirme yetkisine sahip değildir. Yinede komisyonun bunu yapabilecek gücü bulunmaktadır ve Genel Denetçiler kurulu başkanı komisyonla yapacağı bir toplantıda bütçe tasarısının bir açıklamasını yapmak zorundadır. Nihâî kabul herhangi bir kesinti ya da kısma olmaksızın gerçekleşir.

(c) Parlamento ya da komisyon Genel Denetçi Ofisinin çalışmalarını özel olarak değerlendirmez. Yine de komisyon, Genel Denetçi Ofisinin kendi faaliyetleri için verdiği yıllık raporu ile ilgili olarak parlamentoya sunduğu tavsiyelerinde, genellikle Ofisin çalışmaları ile ilgili yorumlarda da bulunur.

(d) Genel Denetçi Ofis'inin hesapları parlamento komisyonu tarafından denetçi olarak görevlendirilen bir Yetkili Devlet Kamu Denetçisi tarafından incelenir (mali denetim). Denetim raporu, Genel Denetçiler Kurulu tarafından onaylanan Ofis mali tabloları ile birlikte Parlamento'ya sunulur.

(e) Genel Denetçiler 4 yıllık bir dönem için seçilirler ve Genel Denetçiler Kurulunu oluştururlar. Kurul üyesi olma bir güvenilirlik makamı olarak değerlendirilir ve seçildikleri süre boyunca görevden alınmazlar.

Genel Denetçi Ofisini düzenleyen yasalar yeniden düzenlenmemiş olarak bulunmaktadır Genel Denetçi Ofisi kendisi bir düzenleme yaparak bu yılın Ocak ayı içerisinde parlamento'ya göndermiş bulunmaktadır. Yasa şu anda yönetim erki (bakanlıklar) içerisindeki harici oturumlarda ele alınmaktadır. Parlamantonun tasarımı muhtemelen bu senenin sonuna doğru ele alması bekleniyor.

Yeni düzenlemede yer alması gereken önemli konulardan birisi Genel Denetçi Ofisinin bağımsızlık statüsünün ifade edilmesidir (parlamento ve hükümet bakımından bağımsızlık). Örneğin, Genel Denetçi Ofisi bakımından hangi denetim görevlerini çalışma programına alacağına kendisinin karar vermesi önemli görülmektedir. Öte yandan, Genel Denetçi Ofisi yine, Parlamento ve Anayasal İlişkiler ve Araştırma Komisyonu ile, yakın ilişkiler içinde olmayı isteyecektir. Dolayısıyla, Parlamento ya da komisyon resmi bir talepte bulunmasa bile, Genel Denetçi Ofisi çalışma planını belirlerken daha çok resmi olmayan istemler yine de itibar görecektir.

Tasarıya göre sadece parlamento, genel kurul toplantılarında Genel Denetçi Ofisine özel denetim araştırmaları yapması için talimat verme yetkisine sahip olabilecektir. Bütün denetim faaliyetlerinin risk ve önemlilik değerlendirilmesine dayandırılması başlıca öneme sahiptir. Genel Denetçi Ofisine tahsis edilmiş belli bir kaynak bulunmaktadır ve bu çerçevede bu kaynağı gerçekleştireceği görevlere nasıl tahsis edeceğine karar vermelidir. Parlamantonun Genel Denetçi Ofisine bu gibi direktifler verme gereksiniminin; Genel Denetçi Ofisinin yasal yükümlülükleri ile sorumluluklarını yerine getirebilmesi ve mali ve insan kaynaklarını planlama ve önceliğe koyma gereksinimi karşısında, muhtemelen değerlendirilmesi gerekecektir

EK 9 : PORTEKİZ DENETİM MAHKEMESİ (SAYIŞTAYI) VE PARLAMENTO KOMİSYONLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER¹²

Denetim mahkemesi [Tribunal de Contas(bundan sonra Sayıştay)] ve parlamento arasındaki başlıca ilişkiler Ekonomi ve Maliye Komisyonu vasıtası ile gerçekleştirilir. Parlamento komisyonlarının siyaset dışılığını sağlamaya yönelik her hangi bir kural ya da düzenleme olmamasına rağmen, 98/97 no'lu Kanunun 7. maddesi hükmüne göre Sayıştay bağımsız, özerk yönetimi ve sorumsuzluğu bulunan bir kuruluş olup üyeleri kanunun belirlediği haller dışında görevden alınamaz.

Cumhuriyet anayasasına göre parlamento devlet hesaplarını sadece Sayıştay vasıtası ile elde edebilir. Gerçekte her ne kadar bu tipik bir danışmanlık faaliyeti olsa da Sayıştay görüşü devlet hesaplarının analizinde önemli bir enstrümandır. Sayıştay bütçe uygulamasına ilişkin yasallık ve düzenlilik değerlendirmesinde kendi mali faaliyetlerini de değerlendirir. O aynı zamanda uygulanan yönetimin tutumluluk, verimlilik ve etkinliğini ve iç kontrol sistemlerinin güvenilirliğini de değerlendirir.

Sayıştay bu uygulama alanı içerisinde parlamentoya teknik olarak yardım eder.

Aynı biçimde bu iki kurum arasındaki, 98/97 sayılı Kanunun 36. maddesi 2. fıkrası hükmüne göre ortaya çıkabilecek; Sayıştayın topladığı bilgi ile ilgili olarak bütçe uygulamaları sırasında ya da Genel Devlet Hesaplarının yayınlanmasına kadar parlamentoyu bilgilendirme imkanını sağlayan yapıcı işbirliği gözlemlenebilir.

Ayrıca devlet bütçesinin uygulama alanı içinde ve Sayıştayın faaliyetlerinin ana adresi olan Parlamento ile olan yakın ilişkilerin artırılması amacıyla yasa; parlamentonun Sayıştaydan, Devlet Bütçesinin değerlendirilmesi için gerekli olan açıklamalar ve Genel Devlet Hesabıyla ilgili rapordan başka, yıl içerisinde Bütçe kontrolü ile ilgili olarak ara raporlar vermesini ya da bundan başka kendi mali kontrol fonksiyonları ile ilgili olarak bilgi, rapor ya da görüşlerini sunmasını isteyebileceğini öngörmektedir.

Bütçe uygulamasının alanı dışında Parlamento, Sayıştaydan kendi yetki alanı içinde kalan özel ya da kamu kuruluşlarının gerçekleştirdiği faaliyetlerle ilgili olarak denetim gerçekleştirmesini isteyebilir.

Parlamento en azından 98/97 sayılı Kanunun 11. maddesinin 4. sırasına göre Sayıştay denetçilerinden; kendilerinin mali kontrol görevleri ile ilgili olarak bilgi, rapor ya da görüş sunmalarını, özellikle başkanın ya da diğer ilgililerin komisyon toplantılarında bulunmalarını yada destek birimleri ile teknik işbirliğine girmelerini isteyebilir.

Aynı derece önemli diğer bir husus, parlamentonun görüş istemesi üzerine Sayıştayın mali karakterli yasa tasarılarının hazırlanma sürecine katılmasıdır.

Sayıştayın denetim programı ve denetim yöntemleri ile ilgili olarak parlamento komisyonlarının bir etkisi bulunmamaktadır.

Parlamento Sayıştayla ilgili bazı yasaları ve yıllık bütçeyi (devlet bütçesinin kaynağı) onaylar.

Sayıştayın yıllık faaliyet raporu kendi hesaplarının beyanı ile birlikte sadece bilgi için Ekonomi ve Maliye Komisyonuna sunulur. Parlamento komisyonlarının, Sayıştayın faaliyetlerini değerlendirme yetkisi bulunmamaktadır.

Sayıştay başkanının atanması ya da azli yönetimin önerisi üzerine Devlet Başkanı tarafından yapılır.

¹² Portekiz Sayıştay'ından alınan 2 Mayıs 2001 tarihli rapor

EK 10 : İNGİLTERE KAMU HESAPLARI KOMİSYONU¹³

1. Kamu Hesapları Komisyonunun Ortaya Çıkışı

- Kamu Hesapları Komisyonu ilk kez 1861 yılında zamanın maliye bakanı William Gladstone'un önerisi üzerine oluşturuldu. Bu öneri, Kamu Harcamaları Araştırma Komisyonunun 1857 yılında, parlamentonun bütün devlet kuruluşlarına tahsis ettiği para ile bunlar tarafından yapılan harcamaların karşılaştırılmasını öngören hesapların Temsilciler Meclisinin bir komisyonuna sunulmasını öneren bir raporun ardından geldi.
- Kamu Hesaplarının oluşumunu 5 yıl sonra, bütün devlet kuruluşlarının bağımsız bir denetim için hesaplarını tutmasını öngören 1866 tarihli Maliye ve Denetim Birimleri yasası izledi. Yasa ayrıca **Maliye Komptrolörü** ve **Denetim Temsilcisinin** görevlerinin birleşiminden oluşan **Komptrolör ve Genel Denetçi**'lik görevini ihdas etti.
- 1866 tarihli yasa hükümlerine göre **Komptrolör ve Genel Denetçi** birimlere verilen paralarla ilgili olarak her birinin uygunluklarını inceleme ve sonuçlarını Kamu Hesapları Komisyonuna bildirmekle yetkili kılındı. Kamu Hesapları Komisyonu da bundan sonra kendi değerlendirmelerini parlamentoya raporladı.

2. Kamu Hesapları Komisyonunun İşleyişi

- Kamu Hesapları Komisyonu parlamentonun 148 no'lu içtüzük kurallarına göre işlemektedir. Komisyon bütün siyasi partilerden, hazine mali sekreterinin de içinde bulunduğu, 15 üyenin oluşturduğu siyaset üstü bir gruptur. Komisyon politikanın kendisi ile uğraşmaz; onun amacı parlamento tarafından onaylanan paranın parlamentonun isteğine göre harcanıp harcanmadığını kontrol etmektir. Komisyon üyeleri araştırma komisyonu tarafından partilerin parlamentodaki güçleri dikkate alınarak seçilmektedir. Geleneksel olarak Kamu Hesapları Komisyonu başkanı daima, genellikle eski bir bakan olan, muhalefetin kıdemli bir üyesi olur. Mevcut başkan Rt.Hon David Davis MP, yabancılar ofisi eski eyalet bakanıdır.
- Komisyonun faaliyet alanı bütün merkezi hükümet dairelerini, yönetim bürolarını ve yönetim birimleri dışında kalan kamu kuruluşlarını içerir. Faaliyet alanı ayrıca Ulusal Sağlık Servisi, yüksek ve diğer eğitim kuruluşlarını ve yaklaşık 1700 civarında hükümet dairelerinden tahsisat alan diğer kuruluşları içerir. Komisyonun faaliyet alanı içerisindeki toplam gelir ve gider 600 milyar sterlini geçmektedir.
- Komisyonun çalışmalarının esasını komisyonun **Komptrolör ve Genel Denetçi** ile olan ilişkileri oluşturmaktadır. Kamu Hesapları Komisyonunun soruşturmalarının dayanağını, Ulusal Denetim Ofisinin başı olan **Komptrolör ve Genel Denetçi** nin Parlamenta ve komisyona sunduğu hesaplar, raporlar ve notlar oluşturmaktadır. **C&AG** bütün hükümet daireleri ve büroları ile diğer birçok kamu kuruluşunun yasal dış denetçisidir. 1983 tarihli Ulusal Denetim Yasasına göre **C&AG** aynı zamanda bu kuruluşların kullandığı kaynakların tutumluluk, verimlilik ve etkinlikleri ile ilgili Parlamenta rapor sunma yetkisine de sahiptir.
- Bu durum Kamu Hesapları Komisyonu ile **C&AG** arasında yakın bir ilişki olmasına yol açar. Başkan ve Kamu Hesapları Komisyonu ortak ilgi alanına sahip konular üzerinde görüşmek üzere düzenli olarak toplanır ve **C&AG** ile Komisyon düzenli olarak gelecekteki çalışmalarla ilgili toplantılar yapar.

¹³ İngiltere Ulusal Denetim Ofisinden alınan 4 Mayıs 2001 tarihli rapor

3. Muhasebe Görevlileri

- Muhasebe görevlileri sistemi Kamu Hesapları Komisyonunun diğer önemli bir özelliğidir. Bir “**muhasebe görevlisi**” hazine tarafından her bir parlamento oylaması için ve her bir yönetim birimi ile birimsel olmayan kamu kuruluşları için görevlendirilir. Muhasebe görevlisi normal olarak bir dairenin daimi sekreteri yada bir yönetim biriminin veya birimsel olmayan kamu kuruluşunun üst yöneticisidir. Muhasebe görevlisi, kendi organizasyonu içerisindeki düzenli mali yönetimin sağlanmasından yada kamu fonlarının yönetiminden dolayı kamu Hesapları Komisyonuna hesap verilmesinden, kişisel olarak sorumludur.

4. Kamu Hesapları Komisyonu Oturumları

- Eğer komisyon **C&AG**'nin raporlarına dayanarak tanıkları dinlemeye karar verirse, ilgili muhasebe görevlisini bu tür tanıklık yapmak üzere çağırır. Muhasebe görevlisi, kamu fonlarının yönetimi ile ilgili olarak muhasebe görevlisinin faaliyet alanı dışında kalan daha genel konular üzerinde hükümet adına cevaplamalarda bulunan; kıdemli bir hazine görevlisi olan “Hesaplar Hazine Görevlisi” ile birlikte sorgulanır. **C&AG** Kamu Hesapları Komisyonu önünde daimi tanık statüsüne sahiptir ve vekili bütün oturumlara katılır.
- Her ne kadar Kamu Hesapları Komisyonu muhasebe görevlilerinin görevlerini büyük ölçüde yerine getirmiş olacaklarını kabul etse de, bu onların komisyona ve parlamentoya kendi sorumluluklarındaki bütün harcama alanları için hesap verme yükümlülüğünü kaldırmaz.
- Komisyon oturumları normalde açık olarak yapılır ve televizyondan yada radyodan yayınlanabilir. Hazır bulunan tanıkların kelime kelime kaydı bütün durumlarda yapılmakta ve normal olarak Parlamento dokümanı olarak açık tutulmaktadır.

5. Kamu Hesapları Komisyonu Raporları

- Kanıt oturumunu ve oturum esnasında komisyonun isteği üzerine hazırlanan diğer kanıtların incelenmesini takiben komisyon, başkan tarafından hazırlanan rapor taslağını değerlendirmek üzere toplanır. Nihai rapor, bir takım bulgu ve tavsiyeler ile oturumun kanıt tutanaklarını kapsar.
- Komisyon tavsiyelerde bulunurken, belirli alanlarda uzmanlaşmayı geliştirmeye ve iyi uygulamaları yaymaya çalışır. Örnek olarak, komisyonun *Özelleştirmede Performansın Sağlanması* raporu komisyon tarafından incelenen 35'in üzerinde özelleştirmeden elde edilen bulguları ve önemli tavsiyeleri bir araya getirmiştir.
- Kamu Hesapları Komisyonu tavsiyeleri, geleceğe yönelik dersler çıkarılması için geleceğe yönelik bir yaklaşım sergiler. Son yıllarda komisyon performans ölçümleri ve kaynak muhasebesi gibi yeni ve ileriye dönük kamu yönetim tekniklerinin geliştirilmesinde yardımcı olmuştur.
- Parlamento, komisyonun bir yıl boyunca ürettiği raporları tartışmak için, bir yıllık imkana sahiptir. Teamül olarak komisyon başkanı komisyon tarafından bir önceki ayın 12'sinde yayınlanan bazı raporları ve tartışmaları özetler. Bir hükümet bakanı olan Hazine Mali Sekreteri tartışmaya cevap verir. Bu tartışma, parlamentonun dairelerin bütçelerini ve tahminlerini onaylaması ile başlayan, hesap verme sorumluluğu halkasını tamamlar.

6. Hazine Tutanakları

- Yerleşmiş teamüllere göre hükümetin bir Kamu Hesapları Komisyonu raporuna iki ay içerisinde cevap vermesi beklenir. Cevaplar, hükümetin bütünü etkileyen tavsiyelerle ilgili olarak cevap veren Hazine ile ilişkisini yansıtmaması bakımından, Hazine Tutanakları olarak bilinir.
- Her yıl komisyon tavsiyelerinin %90'ından fazlası kabul edilmektedir. Son üç yılda Ulusal Denetim Ofis'inin ve Kamu Hesapları Komisyonunun çalışmaları 1.3 milyar sterlinden (yılda ortalama 427 milyon sterlin) fazla paranın tasarruf edilmesini sağlamıştır.

EK 11: YÜKSEK DENETİM KURUMLARI VE PARLAMENTO ARASINDAKİ İLİŞKİLER ÜZERİNE İRTİBAT GÖREVLİLERİ UZMAN ÇALIŞMA GRUBU İÇİN SIGMA KISA BİLGİLERİ(ÖZELLİKLE AMERİKA VE AVUSTRALYA UYGULAMALARI)

1. Genel olarak

Bir hükümet yapısı içinde önemli bir unsur olarak yer alan etkin bir Yüksek Denetim Kurumunun görevi; kamu sektörünün sorumluluğunun oluşturulmasına yardımcı olmak, gücünü kamu hizmetlerinin bütünlüğünün sağlanmasına kullanmak ve bu faaliyetlerin tutumluluk, verimlilik ve etkinliğinin gerçekleştirilmesini sağlamaktır. Bununla birlikte bu görevleri gerçekleştirebilmesi, Yüksek Denetim Kurumunun dengeleri gözetmesini gerektirir.

Bir yönü ile Yüksek Denetim Kurumu diğer hükümet kuruluşlarından bağımsız olmalıdır. Çünkü bu bağımsızlık, personelinin yeterliği ve bütünlüğü ile birlikte, Yüksek Denetim Kurumunun güvenilirliği ve bunun sonucu olan etkinliğinin temel müesseseleridir. Diğer taraftan Yüksek Denetim Kurumu, kendi tavsiye ve kararlarını yerine getirme yetkisine sahip hükümet kuruluşlarından; kolaylıkla görmezden gelinebileceği için, çok fazla mesafelide durmamalıdır. Bu denge özellikle Yüksek Denetim Kurumunun; bütün demokrasilerde Yüksek Denetim Kurumu tavsiyelerinin yerine getirilmesinde önemli bir araç olan parlamento ile ilişkilerinde önemli bir yere sahip bulunmaktadır. Bu husus, bu yazının ana temasını oluşturmaktadır.

Farklı ülkelerdeki Yüksek Denetim Kurumları potansiyel olarak nazik olan bu dengeyi değişik biçimlerde sağlamakta ve sürdürmektedirler. Amerika ve Avustralya Yüksek Denetim Kurumlarının farklı hükümetlerdeki fonksiyonları ve kendi yasama kurulları ile olan bağlantıları oldukça değişiklikler göstermektedir. Buna karşın her biri; etkinlikleri için çok önemli olan iletişim kanallarını ve güvenilirlikleri için hayati öneme sahip olan bağımsızlıklarını tesis ettirmişler ve yıllardır sürdürmektedirler.

2. Avustralya

Giriş: Avustralya Yüksek Denetim Kurumu yaklaşık 270 personeli olan Ulusal Denetim Ofisidir (ANAO). Ofis kanuna göre Cumhuriyet Parlamentosunun bağımsız bir memuru olan Avustralya Genel Denetçisi tarafından yönetilir. Genel Denetçi Avustralya Eyalet Valisi tarafından, fakat ancak Avustralya Kamu Hesapları ve Denetim Karma Komisyonunun (JCPAA) onaylaması üzerine atanır.

Genel Denetçi 10 yıllık sabit bir dönem için atanır ve tekrar atanamaz. Genel Denetçinin görevden alınması (kötü davranış, fiziksel ya da zihinsel rahatsızlıklar nedeni ile), ancak görevden uzaklaştırılmaya ilişkin kararın Temsilciler Meclisi ve Senatonun onayından geçmesi ile mümkün olabilir.

Genel Denetçi Ofisinin kuruluşuna ilişkin kanun Genel Denetçinin görevlerini ve yetkisini kullanırken tam bir takdir yetkisine sahip olduğunu belirtir. Özellikle Genel Denetçi aşağıdaki konularla ilgili olarak herhangi bir kimsenin talimatı altında değildir.

- a) Belirli bir denetimin yapılması yada yapılmaması konusunda,
- b) Denetimin gerçekleştirileceği yöntemle ilgili olarak
- c) Herhangi bir konuya verilecek öncelikle ilgili olarak

Bu ve ilgili kanunlar Genel Denetçiye ve böylelikle Avustralya Ulusal Denetim Ofis'ine bağımsızlık için temel oluştururlar.

Hükümetel Kuruluşlar

Avustralya Cumhuriyeti 6 eyalet ve 2 bölgeyi kapsayan federal bir yapıdır. Federal hükümet modeli İngiliz modeline dayanır fakat önemli farklılıklara sahip bulunmaktadır. Devlet başkanı sembolik olarak İngiltere Kraliçesini temsil eden Genel Eyalet Valisidir. Bununla birlikte Genel Valinin yetkileri oldukça kısıtlıdır ve büyük oranda törenseldir. Örnek olarak, teorik olarak parlamentoyu fesih yetkisine sahiptir fakat uygulamada bu sadece hükümetin isteği üzerine yapılır.

Cumhuriyet Parlamentosu Temsilciler Meclisi ve Senato olmak üzere iki organdan oluşur. Temsilciler Meclisi seçmenlerin sayısına göre oluşturulan seçim bölgelerini temsil ederler (Avustralya'da nüfus yoğunluğu çok farklılık gösterdiği için seçim bölümlenmesi oldukça farklılık gösterir). Meclis'in tümü en az üç yıllık bir dönem için göreve gelir fakat seçimler genellikle hükümetin takdirine bağlı olarak daha erken yapılır.

Altı eyaletin her birinden 12 tane ve Avustralya Merkez Bölgesi (Canberra dolay) ile Kuzey Bölgesinin her birinden ikişer tane olmak üzere toplam 76 senatör bulunmaktadır. Senatörler eyaletlerine altı yıllık dönemde üç yılda bir yapılan seçim sürelerine göre, yarım dönem olarak hizmet ederler. İki bölgeyi temsil eden Senatörler, Temsilciler meclisi üyeleriyle, meclisin süresine bağlı olarak üç yıl yada daha az olmak üzere, aynı görev süresine sahiptirler. Senatörler nispi temsil esasına göre seçilirler. Bu küçük partilerden adayların Senatoda temsil edilme olanağı elde etmelerini sağlar.

Başbakanın başında olduğu hükümet Mecliste çoğunluğa sahip olan parti yada koalisyon tarafından oluşturulur. Genellikle hükümet, çoğunluğunu muhalefet yada koalisyonun oluşturduğu bir Senato ile karşı karşıya kalır. Hükümetin bakanları Meclis yada Senatonun üyeleri olabilir. Hükümetin Senatoda çoğunluğa sahip olması kesin değildir.

Yasalaşması için bir kanunun hem Senato hem de Meclis tarafından onaylanması gerekir. Bir tasarı her iki organın üyeleri tarafından sunulabilir. Bununla birlikte, çoğunlukla Mecliste oluşturulur ve hükümet tarafından sunulur. Senato kendi asıl görevini kanun çıkarmak değil fakat Meclisten geçen yasaları ve hükümetin diğer faaliyetlerini incelemek olarak görür.

Senato ve Meclis arasındaki ihtilafların çoğu uzlaşma ile çözülür. Bununla birlikte senatonun Meclis tarafından iki kez geçen bir kanun tasarısını üç aylık bir aradan sonra iki kez reddetmesi ile ortaya çıkan çözümü olmayan uyuşmazlıklarda, hükümet Temsilciler meclisi ve Senatonun her ikisinin feshedilmesi ve seçimlerin yenilenmesi için harekete geçebilir. Bu olay, en yenisi 1987 yılında olmak üzere 20. yüzyılda altı kez gerçekleşen "çifte fesih" olarak adlandırılır. Her ne kadar fazla kullanılsa da; bu süreç uyuşmazlıkların uzlaşmayla çözümü için muhtemelen yararlı bir motivasyon oluşturur.

Parlamento Avustralya Ulusal Denetim Ofisi ile olan ilişkilerini, esas itibariyle Kamu Hesapları ve Denetim Karma Komisyonu vasıtasıyla gerçekleştirmektedir. Bu komisyon 10'u meclis tarafından 6'sı Senato tarafından atanan 16 üyeden oluşmaktadır. Başkan ve üyelerin çoğunluğu hükümet partisinden gelmektedir. Başkan yardımcısı her zaman bir muhalefet partisinden olmaktadır. Karma komisyon (JCPAA); Avustralya Ulusal Denetim Ofis'in den gelen geçici görevliler, Ofis ve Maliye departmanından gözlemciler ve danışmanlardan oluşan uzman personele sahiptir.

JCPAA'nın kendi yaptığı görev tanımı (1913 yılında kuruldu); hükümet kuruluşlarının parlamento tarafından tahsis edilen paraları harcamalarındaki performanslarının araştırılmasıdır. Bu sıfatla Genel Denetçinin parlamentoya sunduğu bütün raporları alır ve inceler. Komisyonun yasal görevleri aynı zamanda kamu hesapları ile ilgili diğer bir takım konuları da ihtiva eder. Bununla birlikte komisyon ayrıca, Genel Denetçinin raporu ile devletin mali hesapları ve tabloları ile ilgili herhangi bir konuyu incelemek ve raporlamak konusunda da geniş yetkilere sahiptir. Bu geniş yetki JCPAA'ya, kendi araştırmalarını yürütme ve büyük oranda kendi önceliklerini tesis etme imkanı tanıyan, önemli takdir yetkisi sağlar. Bundan dolayı JCPAA sadece Avustralya Ulusal Denetim Ofis'i tarafından önüne getirilen konularla sınırlı değildir. Buna karşılık rutin olarak yada kendisinin farkına vardığı diğer konularla ilgili olarak araştırmalar yapabilir.

Diğer görevleri arasında JCPAA, Avustralya Ulusal Denetim Ofis'inin bütçesi ile ilgili önerileri inceler ve hükümet bütçesinin tamamının içine dahil edilmesi bakımından tavsiyelerini belirtir. Hükümet JCPAA'nın tavsiyelerine uymak zorunda değildir. Bununla birlikte JCPAA'nın yasal konumu ve Avustralya Ulusal Denetim Ofis'i ile JCPAA'nın gördüğü yüksek itibardan dolayı, hükümetin bu tavsiyeler yönünde hareket etmemesi Parlamenterler tarafından büyük olasılıkla sorgulanacaktır.

Denetimlerin Başlatılması

Avustralya Ulusal Denetim Ofis'i mali tabloların denetimini (tasdik) ve kamu sektörü yönetiminin verimlilik, tutumluluk ve etkinliğini değerlendiren performans denetimlerini içeren tam bir denetim yapar. Diğer önemli bir hizmeti; belirli örgütlerde geliştirilen iyi yönetim uygulamalarının geniş biçimde duyurulmasını amaçlayan İyi Uygulamalar Rehberi hazırlamaktadır. Bu rehberler genellikle denetim süreçlerinde toplanan bilgilere dayalı olarak geliştirilirler.

Daha önce ifade edildiği üzere, kanun Genel Denetçiye Avustralya Ulusal Denetim Ofis'inin denetim gündemini belirlemede; konuların seçimi¹⁴, personel görevlendirilmesi ve denetim planının geliştirilmesi gibi, tam bir bağımsızlık vermiştir. Yasal koruma bu yönüyle daha açık olamazdı. Eğer Genel Denetçi bir hükümet kuruluşunun mali tablolarının yada performansının denetlenmesini zorunlu görür yada arzu ederse bunu yapması için açık yetkisi bulunmaktadır. Benzer biçimde eğer Avustralya Ulusal Denetim Ofis'i personelinin başka bir çalışmada yer almasının daha iyi olacağını değerlendirirse, belirli bir denetimin yüklenilmesini reddedebilir. Hiç kimsenin herhangi bir biçimde onu yönlendirme yetkisi bulunmamaktadır. Fakat Genel Denetçinin bu kararları içinde faaliyet gördüğü kurumsal yapıyı göz ardı ederek alacağını düşünmek yanlış olur. Genel Denetçi Parlamantonun bağımsız bir memurudur. Onun ve Avustralya Ulusal Denetim Ofis'i personelinin parlamento ve özellikle JCPAA'ile bağları oldukça geniştir. Genel Denetçinin parlamantonun ihtiyaç ve ilgisinden haberdar olması ve bunları Avustralya Ulusal Denetim Ofis'inin önceliklerinin belirlenmesinde göz önünde bulundurması kaçınılmazdır.

Performans denetim konuları iki temele dayalı olarak seçilir; Birincisi, hesap verme sorumluluğunun geliştirilmesi, tutumluluk, verimlilik ve yönetim etkinliği bakımından en yüksek değere sahip olduğu umulan konulara yoğunlaşmak, ikincisi kurum faaliyetlerinin mevcut kaynaklar içerisinde uygun maliyetle karşılanmasını sağlamak. Denetimler

¹⁴ Tamamıyla hükümete ait bulunan kamu işletmelerinin performans denetimleri sadece ilgili bakanın, maliye bakanının yada JCPAA'nın isteği üzerine gerçekleştirilir. Bu sınırlama diğer kamu sektörü kuruluşlarının mali tablolarının yada performanslarının denetimine uygulanmaz.

planlanırken, JCPAA'nın ve diğer parlamento ve kamu sektör kuruluşlarının değerlendirmeleri alınmaya çalışılır. Üyeler ve Senatörlerin bireysel önerileri dikkate alınır fakat ideal olanı bunların JCPAA kanalı ile sunulmasıdır. Avustralya Ulusal Denetim Ofis'i bazen Başbakan dahil bakanlardan ve muhalefet üyeleri dahil diğer parlamento üyelerinden belirli denetimleri yapması için direkt olarak istek alabilir. Bu istek ve öneriler Avustralya Ulusal Denetim Ofis'inin planlama sürecinde dikkatle incelenir ve Genel Denetçinin takdirine bağlı olarak onaylanabilir.

Bu Avustralya Ulusal Denetim Ofis'inin Birleşik Devletler Genel Muhasebe Ofis'inin (USGAO) kongre taleplerini değerlendirmesindeki gibi bir denetim talebi prosedürü ne tabi olduğunu göstermez. Fakat, diğer bütün Yüksek Denetim Kurumlarındaki gibi, parlamentonun ihtiyaçlarına duyarlıdır ve diğer sorumlulukları ile uygun olduğu ölçüde bu ihtiyaçları yerine getirmeye çalışır.

Denetimlerin yürütülmesi

Bir denetimin gerçek performansı, tamamen Avustralya Ulusal Denetim Ofis'i ve onun profesyonel personelinin sorumluluğu ve kontrolü altındadır. Bunlar Genel Denetçi tarafından onaylanan amaç ve faaliyet alanı doğrultusunda bir denetim planı geliştirirler. Denetimlerin yürütülmesi sırasında ortaya çıkan konulardan dolayı eğer gerekli görülürse, faaliyet alanı yeniden düzenlenebilir yada genişletilebilir. Bütün denetimlerin Genel Denetçi tarafından belirlenen denetim standartlarına uygun olarak yürütülmesi gerekmektedir. Performans denetimi; denetim sonuçlarının elde edilmesinde güvenilirliğin ve tutarlılığın sağlanmasına yönelik usul ve diğer koruyucu tedbirler yanında, Avustralya Ulusal Denetim Ofis'inin denetim rehberlerine göre yürütülür. Denetimleri sırasında Avustralya Ulusal Denetim Ofis'inin denetlenen kurumun belge ve kayıtlarını isteme yetkisi bulunmaktadır. Avustralya Ulusal Denetim Ofis'inin ayrıca, her ne kadar bu nadiren gerekli olsa da, sorulara verilecek cevapların yeminle verilmesini isteme yetkisi de bulunmaktadır.

Denetimin Tamamlanması ve Raporun Yayınlanması

Avustralya Ulusal Denetim Ofis'i bir denetimle ilgili olarak ön raporun(önerilen rapor) hazırlığını bitirdiğinde, kanun Genel Denetçiden bir kopyasını denetime tabi kuruluşlara vermesini ister. Eğer ön raporu alanlar aldıkları tarihten itibaren 28 gün içerisinde yazılı açıklamada bulunurlarsa Avustralya Ulusal Denetim Ofis'i bunları nihai raporu hazırlamadan önce değerlendirmek zorundadır. Genel Denetçi nihai raporu onayladığında rapor Kamu Hesapları ve Denetim Karma Komisyonuna, Maliye Bakanına, denetlenen kurumdan sorumlu bakana ve etkilenen diğer kurum ve kuruluşlara verilir.

Avustralya Ulusal Denetim Ofis'inin Nihai Rapor'unun Yayınlanmasından Sonraki Aktiviteler

Genel Denetçiden gelen raporların incelenmesi JCPAA'nın çalışma programındaki ana öğelerden birisini oluşturur. (daha önce belirtildiği üzere JCPAA kendi kararı ile de araştırmalar yüklenebilir). JCPAA bir konu üzerindeki çalışmasını tamamladığında, Meclis ve Senato ile bütün ilgili bakan ve kuruluşlara verilen bir rapor hazırlar.

Hükümetin Kamu Hesapları ve Denetim Karma Komisyon'unun bir raporuna vereceği cevabın niteliği raporun içeriğine göre değişir. Eğer rapor yönetsel konuları içeriyorsa, Maliye sekreteri JCPAA'nın bütün tavsiyeleri ile ilgili bütün ilgili kuruluşların cevaplarını bir araya getiren bir mali tutanakla komisyona cevap verir. Genellikle Mali Tutanak JCPAA'nın raporunun yayınlanmasından 6 ay sonra alınır. Eğer JCPAA Mali Tutanakta yer alan cevaplardan memnun kalmazsa araştırmalarını tekrar başlatmaya karar verebilir.

Eğer JCPAA'nın raporu siyasi tavsiyelerde bulunuyorsa, hükümetin cevabı genellikle parlamentoya 3 ay içerisinde cevabı hazırlayacak olan sorumlu bakan tarafından hazırlanır. Bu tür bir cevap parlamenterler arasında genellikle bir tartışma başlatır.

Sonuç

Genel Denetçi ve Avustralya Ulusal Denetim Ofis'i bağımsızlıklarını başarılı bir biçimde devam ettirirken Parlamento ile de güçlü bir ilişki tesis etmişlerdir. Bu bağımsızlık kanunda özellikle açık bir temele sahiptir. Açıktır ki bu bağımsızlık, Genel Denetçi ve Avustralya Ulusal Denetim Ofis'inin parlamento, hükümet ve kamuoyu nezdindeki hak edilmiş saygınlıklarıyla kuvvetlenmektedir.

JCPAA doğru ilişkinin kurulmasında ve sürdürülmesinde önemli bir rol oynar. O sadece Avustralya Ulusal Denetim Ofis'inin raporlarının kendisi vasıtasıyla parlamentonun önüne sunulduğu etkili bir kanal değil fakat aynı zamanda Genel Denetçi ve Avustralya Ulusal Denetim Ofis'i için faydalı bir tampon ve önemli bir destek kaynağıdır.

Diğer durumlarda JCPAA'nın rolü Avustralya Ulusal Denetim Ofis (ANAO) 'inin bağımsızlığına bir tehdit olarak algılanabilir. JCPAA ANAO'yu denetler ve onun bütçesinin tahsisinde belirleyici bir söz hakkına sahiptir. Üstelik komisyona hükümet partisinin bir üyesi tarafından başkanlık edilmekte ve üyelerinin çoğunluğu da bu partiden oluşmaktadır. Teorik olarak komisyon, ANAO'nun hükümet tarafından karşı çıkılan denetimleri yüklenmesini yada hükümetin politik yada diğer sebeplerle arzu etmediği denetim sonuçlarını raporlamasını engelleyerek; gücünü önemli baskı aracı olarak kullanabilir.

Bununla birlikte gerçekte; Avustralya'nın kendisine özgü durumlardan dolayı bu teoriksel tehdit hiçbir zaman gerçekleşmemiştir. Bunun bir faktörü, JCPAA'nın açık bir biçimde eskiden beri süren siyaset üstünlük geleneğine sahip olmasıdır. Bunun bir göstergesi komisyonun hemen hemen bütün raporlarının üyelerinin oybirliği ile yayınlanmasıdır. Diğer bir faktör ise şüphesiz Genel Denetçi ve ANAO'ya duyulan yüksek saygıdır. Bunların bağımsızlığına vaki olabilecek herhangi bir tehdit; ne kadar güç fark edilecek derecede olursa olsun, kısa bir süre içerisinde ortaya çıkacak ve buna sebep olan partinin önemli ölçüde politik olarak zarar görmesine sebep olacaktır.

Buna göre Genel Denetçi ve Avustralya Ulusal Denetim Ofis'inin, parlamento ile etkin bir çalışma ilişkisinin ve çalışmaları için gerekli olan bağımsızlıklarının muhafaza edilmesi için gerekli olan güçlerinin, gelecekteki bir takım muhtemel durumlar için güvenli bir şekilde temin edilmiş olduğu sonucuna varılması gerekmektedir.

3. Birleşik Devletler

Giriş: Birleşik Devletler Yüksek Denetim Kurumu yaklaşık 3200 personele sahip olan Birleşik Devletler Genel Muhasebe Ofisi (USGAO)'dir. Ofis hükümetin yasama bölümü içerisinde bağımsız bir kuruluştur. USGAO'nun başkanı olan Genel Komptrolör (CG), kongre tarafından gönderilen adayların yer aldığı liste içinden Birleşik Devletler başkanı tarafından aday gösterilir. Bu liste Senato ve Temsilciler Meclisi ile ana siyasi partilerin her ikisinden üyeleri içeren bir kongre komisyonu tarafından hazırlanır. Başkan seçimini yaptıktan sonra adayın senato tarafından onaylanması gerekmektedir.

Genel Komptrolör (CG) 15 yıllık bir dönem için görev yapar ve tekrar atanmaz. CG ancak Senato ve Temsilciler Meclisinin alacağı karar üzerine görevden alınabilir. Bu zamana kadar böyle bir karar alınmamıştır. Görevini tamamladıktan sonra CG tam maaş üzerinden emekliye ayrılır ve Birleşik Devletler hükümeti içerisinde herhangi bir Ofis'te görevlendirilemez. USGAO içerisindeki diğer bütün görevlere başarıya dayalı olarak görevlendirme yapılır. Bu çalışanlar diğer kamu görevlileri ile aynı düzeyde maaş alırlar ve keyfi uzaklaştırmalara karşı aynı korumaya sahiptirler¹⁵.

Bu ve diğer kurumsal düzenlemeler USGAO'nun hükümetin yönetim bölümünden tamamen bağımsız olmasını sağlar. Örneğin, USGAO'nun önerilen bütçesinin herhangi bir değişiklik yapılmadan Başkanlık bütçesine dahil edilmesi gerekmektedir.

USGAO ile Kongre arasındaki ilişkiler yönetim ile olan ilişkilerden daha azdır. Bu ilişkilerin bazı yönleri, her ne kadar daha sonra tartışılacak nedenlerden dolayı bu tür tehditler hiçbir zaman gerçekleşmez ise de, USGAO'nun kurumsal bağımsızlığına potansiyel bir tehlike yaratacak bir şekilde algılanabilir

Hükümete Kuruluşlar

USGAO'nun kongre ile olan ilişkileri en iyi biçimde; temel prensiplerinden birisi yetkilerin bölünmesi yada paylaşımı olan Birleşik Devletler hükümet sistemini karakterize eden çok parçalı yapının bir türevi olarak, anlaşılabilir. Kongre iki kısımdır. Senato 50 eyaletin her birinden iki üyeye sahip 100 üyeden oluşur. Temsilciler Meclisi, yaklaşık eşit sayıda nüfusa sahip bölgeleri temsil eden 435 üyeden oluşur. Üyelerin hepsi en çok oyu alanın kazanması temeline göre seçilir. Bununla birlikte bu ikiden fazla adayın olduğu durumlarda salt çoğunluktan ziyade, en fazla oy alınması olabilir. Bakanlar (Birleşik devletlerde Sekreter olarak adlandırılır) Senatoyun onayına bağlı olarak Devlet Başkanı tarafından atanırlar ve aynı zamanda Senato yada Mecliste görevli olmayabilirler.

Kanun tasarıları Senato yada Meclis üyeleri tarafından sunulabilir. Hükümet bu bakımdan özel bir ayrıcalığa sahip değildir ve tasarısı için bir üyenin desteğini almaya çalışmalıdır. Kanunların yasalaşması ancak Senato ile Meclis'in onayı ve Başkanın kabulü ile olabilir. Eğer Başkan bir yasayı reddederse, yasalaşması ancak Senato ve Meclis'in üçte ikisi tarafından tekrar onaylanırsa mümkün olur.

Güçler ayrılığı yapısı Senatörlerin ve Temsilcilerin Başkanın seçiminden bağımsız olarak ayrı ayrı seçilmeleri gerçeği ile daha da karmaşık bir hal alır. Meclis ya da Senato da Başkanın partisinin çoğunluk olacağına ilişkin bir garanti bulunmamaktadır. Son yıllarda en çok karşılaşılan durum, başkanın Meclisinin yada Senatosunun veya her ikisinin muhalefetin kontrolünde olduğu bir kongre ile karşı karşıya kalmasıdır.

Diğer önemli bir faktör ise Birleşik Devletler kongresindeki parti disiplininin diğer bütün demokratik parlamentolarda olduğundan daha zayıf olmasıdır. Senatörler ve Temsilciler bireysel olarak belirli bir coğrafyanın seçmenleri tarafından seçilirler ve seçmenler onlardan diğer şeyler yanında kendi seçmenlerinin menfaatlerini gözetmelerini beklerler. Bunun sonucu olarak bir üyenin; seçmenleri üzerinde (yada bu seçmenler içinde bir yada birden fazla önemli gruplar üzerinde) önemli etkiye sahip bir konu ile ilgili olarak, otomatik olarak bağlı olduğu parti lideri tarafından önerilen husus yönünde oy kullanmak yerine, seçmenlerinin menfaatini gözetmesi rastlanılmayan bir durum değildir.

¹⁵ USGAO'nun kuruluş kanunu CG'nin yardımcılığı içinde CG ile aynı atanma usulü getirmiştir, fakat bu görev yıllardır boş olarak durmaktadır. Halihazırda ikinci derece görevli, CG tarafından atanan kariyer bir kamu görevlisi olan Baş Faaliyet Görevlisidir.

Ayrıca; Birleşik Devletlerin iki ana siyasi parti grubu diğer bütün parlamenter demokrasilerde olduğundan daha az ideolojik temele dayanmaktadırlar. Genel olarak cumhuriyetçi parti Demokratların bir az daha sağında yer almaktadır. Bununla birlikte merkezde bazı Cumhuriyetçilerin Demokratların solunda kalması ile bunlar önemli ölçüde bir birine geçmiştir. Bundan dolayı üyelerin seçmenlerinin menfaatlerini savunmaları yanında, ideolojik temelde parti liderlerinden farklı gruplara bölünmeleri alışılmış bir durumdur.

Sadece parti disiplini değil, fakat aynı zamanda kongre içerisindeki güçte örgütsel olarak parçalara ayrılmış durumdadır. Senato ve Meclis'in komisyonlarının (ve bu komisyonların başkanlarının), bu iki organın liderlerine nazaran, diğer parlamenter demokrasilerde olduğundan daha fazla güçleri bulunmaktadır. Örneğin, komisyon başkanı büyük oranda Senato ve Komisyon tarafından incelenmesi için önerilen yasanın içeriğinin ve zamanlamasının kontrolünü elinde tutar. USGAO'nun kongreyle ilişkileri bağlamında daha da önemlisi bu başkanlar kendi yetki alanları içindeki konularla ilgili olarak kongrenin yönetim birimleri ve faaliyetlerinin denetimiyle ilgili gündemi de büyük oranda kontrolleri altında tutarlar. Komisyonlar, kongrenin hangi konuları araştıracağına, hangi konuları gündeme getireceğine ve aynı zamanda hangi düzeltici tedbirlerin alınacağına karar verilmesinde başlıca rol oynarlar.

USGAO'nun kongreyle ilişkileri bu çok parçalı yapıyı yansıtır. Bunun göstergesi Birleşik Devletlerde diğer bir çok parlamenter demokrasilerde bulunan Kamu Hesapları Komisyonunun bir benzerinin olmamasıdır. En yakın benzeri Senato içinde yer alan Hükümet Reform Komisyonu ve Mecliste yer alan Hükümet Reform Komisyonu'dur. Bu iki komisyon USGAO üzerinde (diğer bir çok konu yanında) gözetim sorumluluğuna sahip olup onun raporlarını oransız biçimde (belli bir düzen dahilinde olmayarak) kabul ederler. Bununla birlikte bu komisyonlar diğer mevcut komisyonlara nazaran özel bir yetkiye yada öneme sahip değildirler. Hatta USGAO'nun denetlenmesi sorumluluğu, Senato ve Meclis'in büyük oranda USGAO'nun bütçesini kontrol eden ve önerilen miktarları rutin olarak değiştiren Ödenek Komisyonları ile paylaşılır¹⁶.

Kongredeki parçalanmayı yansıtmasını sonucu olarak, USGAO Senato ve Meclis'in herhangi bir komisyonu ile çalışmaya hazır olmalıdır. O düzenli olarak, en azından zaman zaman bunların hepsine raporlama yapar.

Denetimlerin Başlatılması

Kanuna göre Senato yada Meclis'in herhangi bir üyesi USGAO'dan belirli bir denetimi gerçekleştirmesi isteyebilir¹⁷. Ayrıca, USGAO Genel Komptrolör tarafından onaylandığı biçimiyle kendi takdirine bağlı olarak da denetimler gerçekleştirebilir¹⁸.

Uygulamada denetimler aşağıda belirtilen yollardan birisi vasıtasıyla önerilebilirler:

- Kanunda yer alan yetkiye göre yada bir kararla belirtilmesi üzerine Kongrenin tamamının yada Senatonun veya Meclis'in isteği üzerine
- Meclis yada Senato liderlerinin vereceği mektupla (Meclis başkanı yada Meclis veya Senatonun çoğunluk yada azınlık lideri)

¹⁶ Bunun en uç örneğini 1990 yılı ortalarında gerçekleştirile ve birkaç yıl boyunca USGAO'nun personel sayısında üçte bir oranında azaltılmaya gidilmesine yol açan bir dizi bütçe kısıtlamaları oluşturmaktadır. Bununla birlikte bu azaltmalar geniş kapsamlı bir ekonomi yönetiminin bir parçasıydı ve özellikle USGAO'nun çalışmalarının kapsamını yada özünü değiştirmek çabası taşıyordu.

¹⁷ Daha kısa ve uygun olması açısından "Denetim" terimi bu bölümde USGAO tarafından yürütülen bütün faaliyetleri tanımlamak için kullanılacaktır. Bu sadece mali tabloların denetimini (doğruluk denetimleri) değil fakat aynı zamanda değişik performans denetimlerini, program değerlendirmelerini ve politika seçimlerinin araştırılmasını içerir.

¹⁸ Kanuna göre Birleşik Devletler başkanı da denetim isteyebilir fakat herhangi bir başkanın şimdiye kadar bunu istediğine dair bir kanıt bulunmamıştır.

- Bir Senato yada Meclis komisyon'unun başkanının yada kıdemli bir azınlık üyesinin (komisyonun azınlık partisinden kıdemli bir üyesi) Genel Komptrolöre sunacağı mektup yada komisyon raporunda talimat verme şeklinde yapacağı istek.
- Üyelerin bireysel olarak Genel Komptrolöre yapacağı istek
- Personelinin kendi takdirine bağlı olarak

USGAO'nun denetimlerinin %99 gibi büyük bölümünün resmi kayıtlara göre komisyon başkanlarının isteklerine cevap olarak gerçekleştirildiği görülmektedir. Bununla birlikte bu gerçek biraz yanıltıcıdır. Denetim gündemini geliştirirken USGAO özenli, geniş kapsamlı ve açık bir planlama süreci takip eder. Bu süreç yönetim görevlileriyle, dış uzmanlarla ve kongre üye ve personeli ile kapsamlı tartışmalar içerir. Bu tartışmalar esnasında değişik katılımcılar tarafından ileri sürülen sorular, problemler ve risklerle ilgili olarak görüşler değerlendirilir ve bu konuların denetim süreci yoluyla en iyi biçimde ifade edilebileceği önceliklerle ilgili açık tartışmalar yapılır. Denetim önerileri genellikle belirli bir görüşe dayanmaktan ziyade bu tartışmalarda yapılan değerlendirmelerden ortaya çıkar. Öneri bundan sonra ilgili komisyonda benimsenebilir ve Genel Komptrolör'e sunulan belirli denetim isteği içeren mektubun temelini oluşturur. Bu nedenle komisyonun denetim isteklerinin önemli bir bölümü gerçekte USGAO'nun yaptığı tavsiyeler içinden çıkar.

Değişik kaynaklardan çok miktarda denetim talebi potansiyeli USGAO'nun bu taleplere cevap vermek için, aşağıda belirtildiği üzere, açık öncelikler belirlemesine yol açmıştır.

1. Kongre taleplerine, Senato ve Meclis liderlerinden gelen taleplere ve komisyon başkanlarından gelen taleplere daha fazla öncelik verilecektir. Önemle belirtilmesi gerekir ki Senato ve Meclis'in ve bu organların komisyonlarının azınlık liderlerinden gelen istekler çoğunluk liderlerinininkiyle aynı muameleye tabi tutulurlar. Bu USGAO'nun çalışmaları sırasındaki siyaset iddialarından kaçınmayı amaçlar. Komisyon liderlerinin taleplerine daha öncelik verme bu insanların denetim sonuçlarına etkin bir tepkiyi harekete geçirebilecek en iyi görevde bulunmalarındandır.
2. Diğer öncelik kendi görev yaptıkları komisyonların yetkisi içinde bulunan konularla ilgili ferdi olarak istekte bulunan üyeler.
3. En az öncelik ise kendi görev yaptıkları komisyonların yetkisi içinde bulunmayan konularla ilgili ferdi olarak istekte bulunan üyelerdir.

Genel Komptrolör ve onun üst düzey görevlileri USGAO'nun mevcut personel kaynağının bir çok çalışma türleri ve denetimlerin odaklanması gereken konular arasında nasıl dağıtılacağını kararlaştırırlar. Bu dağıtımlar Genel Komptrolörün görelî öncelikler üzerindeki kendi kararını gösterir ve değişik alanlarla ilgili alınan yada beklenen denetim istekleri ile orantılı olması zorunlu değildir. Bunun için her bir öncelik grubu içinde ve özellikle komisyon liderlerinin istekleri ile ilgili olarak, belirli bir konudaki istenen çalışmanın USGAO'nun bunun için ayırmaya hazırlandığı kaynağı aşması ihtimali bulunmaktadır. Eğer böyle bir ihtimal ortaya çıkarsa USGAO'nun personeli, komisyonun ihtiyacını en iyi şekilde karşılayacak denetim çalışmasının öncelikleri ve programlanması ile ilgili olarak bir anlaşmaya varmak için ilgili komisyon üyeleri ve personeli ile çalışırlar.

Teorik olarak kongrenin potansiyel iş talepleri USGAO'nun sınırlı kaynaklarını zorlayabilir ve önemli gördüğü diğer denetim çalışmalarını yerine getirmesini engelleyebilir. Çok uç noktada ele alırsak, bir komisyonun bir şekilde arzu etmediği denetimleri, USGAO'yu diğer denetim istekleriyle aşırı biçimde meşgul ederek onu denetimleri takip etmekten alıkoymaya çalışması ihtimal dahilinde görülmektedir.

Bununla birlikte, pratikte bu teorik riskin gerçekleşmesinden sakınmak oldukça kolaydır. Usul çok hoş olmayabilse de, Genel Komptrolör ve üst düzey memurlarının her zaman komisyon liderleriyle görüşerek, her bir komisyon çalışması için tahsis edilecek USGAO kaynaklarının dağılımıyla ilgili makul bir sınırlama getirilmesi konusunda anlaşmaya varmaları mümkündür.

USGAO'nun önemli gördüğü denetimleri yüklenme yeteneği ile ilgili olarak diğer bir koruyucu tedbir kongre içindeki yetkinin birden fazla parçalara ayrılmış olmasıdır. Eğer USGAO bir denetimin önceliğe sahip olmasını düşünürse, bu denetime gerekli önceliği verecek bir sponsor bulması hemen hemen daima mümkün olmaktadır. Eğer bir komisyon lideri denetime sponsorluk (destek) yapmazsa aynı komisyondaki diğer bir liderin yada aynı organ yada diğer organ içindeki farklı bir komisyonun bu denetimle ilgilenmesi mümkün olabilmektedir.

Son analizde, tabii ki USGAO'nun kendi inisiyatifine dayalı çalışmalar için rezerv olarak tuttuğu küçük fakat yinede önemli olan kaynakları kullanarak, kendi takdirine dayalı olarak her zaman için denetim yüklenme imkanı bulunmaktadır. Bu nadiren gerekli bir durum olarak ortaya çıkar. Buna karşılık kendi inisiyatifine dayalı çalışmalar için ayrılan kaynaklar daha ziyade; (a) kongrenin gelecekte ifade etme ihtiyacı duyabileceği konuların araştırılmasına(b) Bireysel olarak komisyonlar hariç kongrenin geniş kurumsal ilgi alanlarıyla ilgili bilgilerin geliştirilmesine adanır.

Denetimlerin Yürütülmesi

Denetim isteği alındığında, USGAO buna kabul ettiğini ya da reddettiğini belirten bir mektupla cevap vermek zorundadır. Eğer istem reddedilirse mektupta bunun nedeni açıklanacaktır, eğer istem kabul edilirse cevapta personelin denetim çalışmasına ne zaman başlayabileceği belirtilecektir. İstem kabul edilmesinden sonra USGAO personeli istemde bulunanla, talebin belirli noktalarını açıklığa kavuşturmak ve eğer gerekli ise çalışmanın bitirilmesi beklenen zaman dilimini ve denetimi gerçekleştirmek için gerekli kaynak seviyesini tahmin etmek için bir araya gelir. Varılan anlaşma dilekçiyeye denetimin bitirilmesi beklenen tarihini de içeren bir mektupla teyit edilir. Çalışma süresince USGAO personeli istekte bulunana; faaliyet ve zaman üzerinde etkili olan herhangi bir değişiklik ile ilgili olarak bilgilendirme, periyodik durum raporları ve ön ve nihai raporlarla ilgili olarak uygun gördükleri hususlarla ilgili olarak brifingler sunarlar.

Bir denetimin gerçek performansı üzerindeki kontrol, tamamıyla denetim planı üzerinde ve görevi yürütecek personeli seçmede tek karar verme yetkisine sahip olan USGAO tarafından yapılmaktadır. Çalışma Genel Komptrolör tarafından belirlenen uygulanabilir denetim standartlarına uygun olarak yürütülmeli ve USGAO'nun uygulanabilir denetim rehberlerinde belirtilen usul ve gereksinimlere uygun olmalıdır. Denetim devam ederken eğer denetim sırasında beklenmeyen konuların ortaya çıkması nedeniyle gerekli görülürse, USGAO denetimi genişletmek için tam yetkiye sahiptir. Kanuna göre USGAO denetimle ilgili gördüğü kayıt, belge ve diğer dokümanları inceleme yetkisine sahiptir. Denetimin sonunda, USGAO denetimden elde ettiği bulgu, yargı ve tavsiyelerle ilgili olarak tüm yetki ve sorumluluğa sahiptir.

Denetimin Tamamlanması ve Raporun Yayınlanması

Bilgi toplaması ve analizi sona erdiğinde denetim ekibi, ilgili idarenin görevlileri ile birlikte bilgilerin doğruluğunu onaylamak ve bu bilgilerin içeriklerini tartışmak için bir toplantı gerçekleştirirler. USGAO ayrıca idarelere yada diğer ilgili gruplara kendilerini etkileyen herhangi bir rapor tasarısı ile ilgili olarak resmi açıklamada bulunma imkanı da verir. Genellikle bu açıklamalarını sunmaları için 30 günlük bir süre verilir, fakat olağanüstü durumlarda USGAO kendi takdirine dayalı olarak bu süreyi uzatabilir yada kısaltabilir. Belirtilen sürede yapılan açıklamalar nihai raporda USGAO'nun bu açıklamalara karşı yaptığı değerlendirmelerle birlikte yayınlanır. USGAO; eğer bunun bireyleri ve onların gizliliklerini riske atacağı sonucuna varırsa yada denetim sonuçlarında uzlaşmaya varırsa, tasarı raporla ilgili olarak inceleme yapılmasını ve açıklamalarda bulunulması imkanını vermeyebilir.

İstemde bulunan, USGAO ilgili gruplara açıklamalarda bulunmaları için bir rapor tasarısı sunmadan önce haberdar edilir ve tasarının bir kopyası bilgi için İstemde bulunana verilir. Nihai rapor yayına hazır hale getirildiğinde istemde bulunana 30 güne kadar genel dağıtımını sınırlaması için tercih hakkı verilir. Varsa kısıtlamaların sona ermesinden sonra, dağıtım milli güvenlik gerekçeleriyle kısıtlanmadıkça bütün raporlar ilgili grupların, basın ve kamuoyunun kullanımına hazır hale getirilir¹⁹.

Bazen istemde bulunan denetim çalışması esnasında yada sona erdiğinde denetimin kendi ihtiyaçlarına cevap vermediğine yada artık ilgisini çekmediğine karar verebilir. İstemi geri çekmeye nihai raporun basıma verilmemiş olması şartıyla izin verilebilir. Bu durumlarda USGAO istemde bulunana başvurmadan raporun yayınlama yetkisini (sanki rapor kendi inisiyatifine dayalı bir denetim sonucu oluşmuş gibi) elinde bulundurmakta ve genellikle de; eğer kamu yararı için gerekli görür yada çekilme anına kadar denetime önemli çaba sarf edildiğini düşünürse, yayınlamaktadır.

Nihai Rapor'un Yayınlanmasından Sonraki Aktiviteler

Bir denetim raporunun yayınlanmasından sonra genellikle, ilgili yönetim biriminin kongreye ne tür çözüm tedbirleri alabileceğini belirten resmi bir cevap sunması gerekir. Bu ilgili yönetim biriminin rapor tasarısıyla ilgili olarak USGAO'ya sunmuş olabileceği açıklamalara ilave olarak yapılmaktadır. Bu yönetimin denetimde açıklanan problemlere resmi olarak önem vermesini sağlayan yararlı bir yoldur. Genellikle bu, eğer ilgili yönetim birimlerinin siyasi liderleri problemleri çözmek için gerekli olan yönetsel aktiviteleri tam olarak yerine getirmiyorlarsa, ihtiyaç duyulan düzeltici tedbirlerin alınması için tek başına yeterli değildir.

Kongre komisyonlarının bir probleme ilgi çekilmesini ve bu problemin çözümü için baskı oluşmasını sağlamak amacıyla tercih ettikleri yol açık oturumlar düzenlemektir. Önemli konularla ilgili bu gibi açık oturumlar sık sık basında yer alır ve bazıları günlük televizyon haber programlarında yer alacak kadar haber değerine sahip görülür. En azından bunlar, genel olarak oturum konusu hususlarla ilgili olarak gelmesi ve resmi tanıklık yapması istenebilecek üst düzey yönetim grevlilerinin bu konulara dikkatlerini vermelerini sağlarlar.

¹⁹ Eğer bir raporun dağıtımını güvenli gerekçesiyle sınırlandırılacaksa USGAO genellikle raporun ana mesajını belirten versiyonunu oluşturmak ve genel dağıtımının yapılabilmesi için, konuyu belirtilen bilgileri kaldırarak yeniden düzenlemeye çalışır.

Çoğu komisyon oturumları USGAO'nun denetim sonuçlarını içermez. Şunlar için genel düzenleme aşağıda belirtilen sıra dahilinde olabilir. İlgili denetim çalışmasına tanıklık edecek ilk tanık genellikle USGAO'nun bir memuru olacaktır. USGAO dan gelecek en önemli tanık denetim ekibinin başı olabilir. Bununla birlikte tartışılacak konunun duyarlılığına ve yapısına bağlı olarak tanıklar, daha geniş konuları tartışabilecek yada denetim sonuçlarını daha geniş bağlamda sunabilecek daha üst ve Genel Komptrolör'ü de içeren görevliler olabilir. Bu durumda üst düzey görevlilere denetim ekibinden bir yada daha fazla görevli denetimle ilgili detaylı sorulara yanıt vermek üzere eşlik ederler.

Tanıklar için alışılmış uygulama önceden resmi bir beyan sunmalarıdır. Genellikle zamandan tasarruf etmek için resmi beyan oturumun resmi kayıtlarına dahil edilir ve sadece oldukça kısa bir özeti sözlü olarak sunulur. Bundan sonra komisyon üyeleri soru yöneltirler ve tanıklarda cevap verirler. Komisyon genellikle USGAO'dan gelen tanıklara oldukça saygılı davranır ve bütün sorular denetim bulgularına vurgu yapmayı ve kuvvetlendirmeyi amaçlar. Fakat bu uygulamadan sapmalar olabilir. Bazı üyeler tanığı denetim kanıtları tarafından desteklenmeyen ifadelerde bulunmaya yönlendirme çabası içinde olabilir. Diğer üyelerde, denetim bulgularının güvenilirliğini ve önemini zedelemek çabasıyla daha maksatlı sorular yönelterek denetim sonuçlarında eleştirilen birim yada programı savunmaya çalışabilirler.

USGAO personeli ve görevlileri genel olarak her yıl yüzlerce komisyon toplantılarına tanıklık ederler. Bunlar bu toplantılara, sadece resmi ifadelerin oluşturulması için değil fakat özellikle, hem lehteki hem de aleyhteki sorulara etkin biçimde cevap vermeye hazır olduklarını göstermek için çok iyi biçimde hazırlanırlar.

USGAO görevlilerinin tanıklık yaptığı oturumdan sonra, tanıklık sırası genellikle denetlenen kurumun bir memuru tarafından alınır. Aynı prosedür kullanılır : tanık tarafından yapılan bir açılış konuşması ve bunu takiben komisyon üyeleri tarafından yöneltilen sorular. Bununla birlikte eğer yönetim birimi denetim bulgularını kabul etmekte yada düzeltici tedbirleri almakta isteksiz davranırsa sorgulama daha geniş ve maksatlı olabilir. Yönetim tanığının bu gibi hoş olmayan durumlara düşmesini önlemek için, düzeltici tedbirlerin uygulanması konusunda az da olsa niyetin bulunması yararlı olabilir. Yönetimin tanığını takiben tanıklık sırası, harici uzmanları ve denetimde söz konusu edilen problemlerden etkilenenleri içeren diğer tanıklara gelir.

USGAO'nun denetim bulgularını ve tavsiyelerini ikna ederek uygulanmalarını sağlama dışında zorla uygulatma yetkisi bulunmamaktadır. Kongre komisyon toplantılarına katılma; ikna sürecinde ve personelinin bu amaca kendilerini hazırlamaların da özellikle değerli bir etken olarak ortaya çıkmaktadır. Bu süreç tek vasıta değildir. Gerçekte bütün denetim raporları kamu dokümanlarıdır ve medyaya açıktırlar. Basının bir denetim raporuna ilgisi düzeltici tedbirlerin alınması için güçlü bir uyarıcı olabilir, bundan dolayı USGAO basının değişik temsilcileriyle işbirliği içine girmeye çalışır. USGAO kendisi basın toplantısı düzenlemez fakat eğer istenirse, denetim raporunun sponsoru gibi diğer bir organ tarafından düzenlenen basın konferansına katılır. Ayrıca USGAO personeli yayınlanan denetim raporlarındaki konuların açıklığa kavuşturulması için uğraşan gazetecilerin sorularına da cevap verirler.

Denetim tavsiyelerinin uygulanmalarının sağlanmasına çalışılmasının bir çabası olarak USGAO personeli, kongre komisyonlarına uygun yasal tedbirlerin tasarılarının oluşumunda tavsiyelerde bulunurlar. Eğer istenirse USGAO'dan uzmanlar, ilgili komisyonlar tarafından değerlendirilmek üzere, yayınlanan denetim tavsiyeleri ile tutarlı yasa tasarıları hazırlayabilirler. Benzer şekilde USGAO personeli eğer istenirse, denetimlerde belirtilen problemlerin en iyi biçimde nasıl karara bağlanacağını görüşmek üzere yönetim görevlileriyle de bir araya gelirler. Her iki durumda da nihai tedbiri alma sorumluluğu kongrede yada örnekte belirtildiği gibi yönetimin kendisinde bulunmaktadır.

Diğer Konular

Bazen bir kongre komisyonu, bir yada daha fazla USGAO personelinin, komisyon çalışanlarının bir parçası olarak çalışmak üzere komisyonda görevlendirilmelerini isteyebilir. Bu görevlendirmeler eğer kaynak durumu izin verir ve personel gerekli bilgi donanımına sahipse genellikle onaylanır. Bununla birlikte bunlar birtakım sıkı kurallara tabidirler.

- Personel sadece komisyon için görevlendirilmeli, kişisel ofislere yada Meclis veya Senato liderlerinin ofislerine görevlendirilmemelidirler.
- Görevlendirilen personel siyasi faaliyet yada tartışmalarla ilgili olmamalı sadece komisyon çalışmaları ile ilgili olmalıdır.
- Görevlendirme önceden belirlenen belirli bir proje yada amaç için olmalıdır.
- Görevlendirme süresi bir yılı geçmemelidir.

Sonuç

Bu tartışmadan açıkça görüldüğü üzere USGAO Birleşik Devletler kongresiyle yakın biçimde çalışmaktadır. Bağlantılar, özellikle Senatonun ve Meclis'in mevcut çok sayıdaki komisyonlarıyla çok ve geniş kapsamlıdır. Diğer örneklerde SAI ve kendi Parlamentosu arasındaki böyle yakın bir ilişki Yüksek Denetim Kurumunun bağımsızlığına tehdit oluşturabilir, Bununla birlikte Birleşik devletlerde böyle bir tehdit hiçbir zaman gerçekleşmemiştir.

Böyle bir ortam içerisinde USGAO'nun bağımsızlığını sürdürebilmesinin çeşitli nedenleri vardır. Bir tanesi kurumun 1921 yılındaki kuruluşundan bu yana bir biri ardına gelen Genel Komptrolörler tarafından güçlendirilen bağımsızlık ve tarafsızlığa olan kurumsal bağlılığın USGAO'nun kurumsal kültürüne temel oluşturmasıdır. Onun personeli içgüdüsel olarak (ve kuvvetli biçimde) çalışmasının işleyişi yada kapsamı ile ilgili müdahale olarak algıladığı olumsuz etkilere karşı, etkin Senatör yada Temsilcilerle ihtilafa düşme pahasına olsa bile direnç gösterirler.

USGAO'nun bağımsızlığına ilişkin daha önemli koruma kongrenin bizzat kendi yapısından kaynaklanan korumadır. O'nun, Birleşik Devletler yönetsel yapısının çoğu zaman ayrılmaz özelliği olan parçalara ayrılmış gücü ve zayıf iç disiplini, USGAO üzerinde bağımsızlığını ciddi olarak tehdit edecek biçimde sürekli baskı yapabilmesini engeller. Ayrıca kongre içinde, en azından onun bir çok etkili üyeleri arasında, USGAO'nun yerleşmiş kamusal güvenilirliğinin; denetim yada denetimlerini siyaset dışı gerçekleştiren bir kurum olarak , kongre için çok değerli bir varlık olduğu düşüncesi hakim bulunmaktadır.

Son Değerlendirmeler

En etkin ve bağımsız biçimde çalışabilmek için bir Yüksek Denetim Kurumunun, uygun olmayan güç odaklarının baskısı altında olmadan fakat gerekli güç merkezleriyle de yeterli iribatının bulunması kaydıyla, bağımsız olması gerekmektedir.

Bağımsızlık, denetim sonuçlarının güvenilirliğine bir temel oluşturmak için denetim personelinin mesleki yeterliği yanında, denetim çalışmalarındaki tarafsızlığı sağlamak için hayati öneme sahiptir. Denetim raporlarının düzeltici önlemleri alma yetkisine sahip olanlardan yada bu yetkiye sahip diğerlerinden gerekli ilgiyi görebilmesi için etkin bir bağlantının bulunması önemlidir.

Hiçbir özellik tek başına yeterli değildir. Bağımsızlık üzerinde aşırı vurgu yapmak denetim sonuçlarının etkin kullanımı için önemli olan bağlantıya zarar verebilir. Güç merkezleriyle bağlantı kurma üzerinde aşırı vurgu yapılırsa denetimin güvenilirliği için esas teşkil eden bağımsızlığa zarar verebilir. Bu özelliklerin dengeli biçimde tesis edilmesini ve sürdürülmesini sağlamak her bir Yüksek Denetim Kurumunun ve bağlantılı oldukları güç merkezlerinin (genellikle Parlamento, fakat daima değil) sorumluluğundadır.

Bu doküman bu dengenin yıllardır sürdürüldüğü iki ülkedeki, Avustralya ve Birleşik Devletlerdeki Yüksek Denetim Kurumu ve Parlamento arasındaki ilişkileri kısaca özetlemektedir. Bu; iki ülkede, yönetsel yapılarındaki ve siyasi kültürlerindeki farklılığın sonucu olarak, oldukça farklı biçimlerde başarılmaktadır. Her iki örnek diğer bir ülkenin ihtiyaçlarına yararlı biçimde adapte edilebilecek öğeler içerebilir. Fakat genel olarak ele alındığında hiçbiri diğerlerine bir model olarak görülmemelidir.

Bütün Yüksek Denetim Kurumları bağımsızlık ve güç merkezleriyle bağlantı arasında sağlam bir denge tesis etmek ve sürdürmek için aynı gereksinimlerle karşı karşıya bulunmaktadır. Bütün Yüksek Denetim Kurumları için bu amacın gerçekleştirilmesini sağlayacak tek bir model ya da düzenlemeler seti bulunmamaktadır. Son olarak, belirli bir Yüksek Denetim Kurumu için doğru denge ancak Yüksek Denetim Kurumunun içinde faaliyet göstermek zorunda olduğu ülkenin kendine özgü yönetsel yapısının tam olarak tanınmasıyla bulunabilir.